

TIE RANTAPELASTAJAKSI:

Rantavalvojen työnkuva, ammattitaito,
työmotivaatio ja työtyytyväisyys

Riitta Vienola

Liikuntapedagogiikan

pro gradu –tutkielma

Syksy 2007

Liikuntatieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos/ liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta.
VIENOLA, RIITTA: Tie rantapelastajaksi: rantavalvojen työnkuva, ammattitaito, työmotivaatio ja työtyytyväisyys. Pro gradu –tutkielma, 126 s. Liikuntapedagogiikka 2007.

Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa suomalaisten rantavalvojen työnkuvaa, ammattitaitoa, työmotivaatiota ja työtyytyväisyyttä. Lisäksi arvioitiin lisäkoulutusmotivaatiota.

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat kaikki Suomessa kesällä 2006 uimarannoilla valvontatyötä tekevät henkilöt. Virallista tilastotietoa valvojen lukumäärästä ei ollut saatavilla, sähköpostitse ja puhelimitse tehdyn kartoituksen tuloksena rantavalvojia löytyi 17 Suomen kunnasta yhteensä 144 henkilöä. Tutkimuslomakkeita palautui yhteensä 65 kappaletta.

Hengenpelastuksen historiallisen katsauksen pohjalta ja yhteistyössä Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton kanssa laadittiin rantavalvontaa laajasti kartoittava kyselylomake. Vastaukset analysoitiin SPSS-ohjelmalla.

Rantavalvojen osaamistaso oli vaihteleva ja koulutus vähäistä. Useilla valvojilla ei ollut minkäänlaista koulutusta alalle ja 15 % vastaajista totesi olevansa kyvyttömiä pelastamaan henkilöä veden varasta. Toisaalta konkreettisesti tähän tehtävään oli joutunut vain ani harva: seitsemän vastaajista oli tehnyt vesipelastuksen ja vain kolme elvyttänyt. Järjestyshäiriöt olivat selkeä ongelma suomalaisilla uimarannoilla ja niihin oli joutunut puuttumaan 86 % vastaajista.

Työhön motivoi eniten auttamismahdollisuus. Rantavalvojat eivät kokeneet kuntoilua tai kilpailua työhönsä ominaisiksi tai motivoiviksi elementeiksi. Auttamisaate ylipäättään koettiin voimakkaasti hengenpelastukseen liittyväksi. Työtyytyväisyys oli yleisesti hyvä. Vähiten tyytyväisiä oltiin palkkaukseen, jossa olikin huomattavia eroja rantavalvojen välillä. Lisäkoulutusta haluttiin erityisesti ensiapuun ja vesipelastukseen.

Tutkimustietoa hyödyntämällä on mahdollista kehittää alan koulutusta ja edistää vesiturvallisuutta. Rantavalvontaan tarvitaan panostusta ja rantavalvojille lisää koulutusta. Pätevien rantapelastajien valvoma uimaranta ei ole vain turvallinen uimapaikka asiakkaille, vaan toimii samalla vesiturvallisuusviestin viejänä koko kansalle.

Avainsanat: rantavalvonta, hengenpelastus, vesiturvallisuus, uimarannat, meripelastus työmotivaatio, työtyytyväisyys

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	MERIPELASTUS FILANTROOPPISENA SUUNNANNÄYTTÄJÄNÄ.....	8
3	ENSIMMÄINEN HENGENPELASTUSOPAS	10
4	UIMATAITO KANSALAISTAIDOKSI.....	13
4.1	Hengenpelastustaitojen opettaminen kansalle käynnistyy	14
4.2	Uimakoulut aloittavat toimintansa.....	17
4.3	Uimaseurat tukemaan uimaopetusta ja hengenpelastustaitoja	19
5	HENGENPELASTUS- JA MERIPELASTUSSEURAT EDISTÄMÄÄN VESITURVALLISUUTTA.....	21
5.1	Suomen Meripelastusseura perustetaan	22
5.2	Käsikirja uintiin ja hengenpelastukseen.....	23
6	UIMALIITTO SEKÄ UIMAOPETUS- JA HENGENPELASTUSLIITTO VESITURVALLISUUSTOIMINNAN OHJAAJIKSI	26
6.1	Hengenpelastuskoulutuksen kehittyminen Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton alaisuudessa	29
7	KANSAINVÄLISTEN LIITTOJEN SYNTYMINEN	32
7.1	Fédération Internationale de Sauvetage Aquatique (FIS)	32
7.2	World Life Saving (WLS).....	34
7.3	International Life Saving Federation (ILS).....	34
7.4	Pohjoismaiden Hengenpelastusliitto	35
8	HENGENPELASTUSKILPAILUJEN HISTORIAA.....	37
8.1	Australian uimakielloista arvostettuihin Ironman-kilpailuihin	37
8.2	Hengenpelastuskilpailut Suomessa.....	38

9	TYÖN MUUTOKSET JA HENGENPELASTAJAN AMMATTI.....	40
10	TYÖMOTIVAATIO JA TYÖTYTYVÄISYYS	42
10.1	Sisäinen ja ulkoinen motivaatio	42
10.2	Yhteiskunnallinen merkittävyys työhön motivoivana tekijänä.....	43
10.3	Työtyytyväisyys	45
11	TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TUTKIMUSONGELMAT	48
11.1	Tutkimuksen tavoitteet	48
11.2	Täsmennetyt tutkimusongelmat	49
12	TUTKIMUSMENETELMÄT	50
12.1	Tutkimuksen perusjoukko ja otantamenettely	50
12.2	Tutkimuksessa käytetty kyselylomake ja aineiston kerääminen.....	51
12.3	Aineiston analysointi	52
12.3.1	Avoimien kohtien analysointi.....	53
12.3.2	Tapaustutkimuksen analysointi.....	53
12.4	Tutkimuksen taustamuuttujat.....	53
12.5	Tutkimuksessa muodostetut summamuuttujat	55
12.6	Tapaustutkimuksellinen näkökulma.....	61
12.7	Tutkimuksen luotettavuus.....	61
12.7.1	Aineiston edustavuus.....	61
12.7.2	Mittarien reliabiliteetti.....	62
12.7.3	Tutkimuksen validiteetti.....	63
12.7.4	Mittarien jakaumien normaalius	65
13	TULOKSET.....	66
13.1	Rantavalvojan yleiset taustatiedot.....	66
13.1.1	Sukupuoli ja ikä	66
13.1.2	Koulutus	66
13.1.3	Elämäntilanne	67
13.1.4	Työkokemus ja alaan liittyvä ensiapuharrastuneisuus	68
13.1.5	Fyysinen kunto ja kilpaurheilutausta	68
13.2	Rantavalvontatyö.....	69
13.2.1	Vaatimukset rantavalvontatyöhön.....	69
13.2.2	Työnantaja ja palkkaus.....	69
13.2.3	Työnkuva.....	70

13.2.4	Ammattitaito	73
13.2.5	Uimarannan pelastusvälineet	76
13.3	Rantavalvojan motiivit työhönsä.....	79
13.3.1	Motiivien voimakkuus.....	79
13.3.2	Taustatekijöiden yhteys motiiveihin	80
13.4	Käsitykset ammatista – hengenpelastuksen aate.....	81
13.5	Työtyytyväisyys	83
13.6	Motivaatio lisäkoulutukseen	86
13.7	Hyvän hengenpelastajan tärkeimmät ominaisuudet	88
13.8	Tapauskuvaus.....	89
14	POHDINTA.....	91
14.1	Arviointi.....	91
14.2	Aineisto ja menetelmät	92
14.3	Tutkimustulosten tarkastelu.....	94
14.4	Jatkotutkimusehdotuksia.....	98
	LÄHTEET	100
	LIITE 1 KYSELYLOMAKE RANTAVALVOJILLE.....	105
	LIITE 2 SAATEKIRJE RANTAVALVONNAN VASTUUHENKILÖLLE.....	116
	LIITE 3 RANTAPELASTAJAN PÄTEVYYSVAATIMUKSET	117
	LIITE 4 KANSAINVÄLISEN HENGENPELASTAJAN TESTIT (ILS)	118
	LIITE 5 MAINITSE 3 HYVÄN HENGENPELASTAJAN TÄRKEINTÄ OMINAISUUTTA	120
	LIITE 6 TAPAUSTUTKIMUS - HAASTATTELUAINEISTO	122
	LIITE 7 KULUTTAJAVIRASTON KIRJE KUNNILLE	125

1 JOHDANTO

Suomi on tuhansien järvien maa ja meren rantaviivaa löytyy reilusti yli tuhat kilometriä. Uintiin ja uinninopetukseen soveltuvia uimahalleja tai kylpylöitä oli maassamme 246 kappaletta vuonna 2004, mutta uimarantoja moninkertainen määrä. Sellaisia uimarantoja, joiden veden laatua tarkkaillaan säännöllisesti, löytyy yli 2000 (Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto 2007). Monien Suomalaisten lapsuusmuistoihin kuuluvatkin rantauimakoulut ja ensimmäiset uintimetrit avovedessä. Uimarannalla on tärkeä merkitys uinninopetuksen ja -oppimisen kannalta. Turvallinen oppimisympäristö on pohjana koko uinninopetukselle ja samaa turvallisuutta kaivataan vielä uimataidon saavuttamisen jälkeenkin. Turvallisen uimapaikan lisäksi uimaranta toimii yleisen vesiturvallisuuden edistäjänä. Hyvin toimivalla uimarannalla pelastusvene, pelastusrengas ja muut turvallisuusnäkökulmat ovat asianmukaisesti hoidettu ja uinti tapahtuu rannan suuntaisesti. Lisäksi valvotaan ettei kukaan mene uimaan päihtyneenä.

Hukkumistilastoja on pidetty 1900-luvulta lähtien ja sitä kautta positiivinen kehityskulku on selkeästi nähtävissä. Korkeimmillaan hukkuneita on ollut 1920-luvulla yli 700 henkilöä vuodessa, 2000-luvulle tultaessa määrä on laskenut alle kahdensadan. Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton tilastojen mukaan vuonna 2006 Suomessa hukkui 174 henkilöä. Samana vuonna 36 prosenttia aikuisista ja viidesosa kuudesluokkalaisista ei osannut uida Pohjoismaisen uimataidon määritelmän mukaan (kykenee uimaan syvässä vedessä 200 metriä, josta 50 metriä selällään) (Hakala & Rajala 2006). Hukkumisen syynä ei aina ole uimataidottomuus, vaan myös uimarien sairauskohtaukset ja välinpitämätön asenne. Valistuskampanjat sekä uimaopettajien ja uinninvalvojen kouluttaminen ovat avainasemassa, mutta myös uimarannoilla ja rantavalvonnalla on asemansa vesiturvallisuuden edistämässä.

Oma kiinnostukseni vesiturvallisuutta ja rantavalvontaa kohtaan on vienyt minut tutustumaan rantavalvojan työhön aina Ruotsin rannoilta Etelä-Afrikkaan ja Intiaan asti. Ruotsalaiset ovat kehittäneet rantapelastustaan jo vuosikymmeniä ja tulokset näkyvät: rantavalvojat tekevät työtä vapaaehtoisesti ja vaatimuksena rantavalvontatyöhön on kahden viikon hengenpelastuskoulu (livräddar skolan). Myös Etelä-Afrikka vaatii rantapelastajilta viikon mittaisen kurssin. Kokemukseni muiden maiden rantapelastuskurs-

seista ja toiminnasta herättivät mielessäni kysymyksiä suomalaisesta rantapelastuksesta. Miten suomalaisten uimarantojen turvallisuudesta on huolehdittu? Keitä ovat suomalaisia rantoja valvovat henkilöt? Mitä vaaditaan suomalaisilta rantavalvojilta ja mikä on heidän taitotasonsa ja työnkuvansa? Entä mikä motivoi tekemään työtä rannalla: onko se aurinko, auttaminen vai kuntoa kasvattava työ? Mitä hengenpelastus merkitsee; onko filantrooppinen aate yhä voimissaan, vai onko maailmalla suosiota kasvattanut kilpailukulttuuri vienyt mukanaan? Näkevätkö suomalaiset rantavalvojat kuntoiluelementin alalle ominaiseksi? Entä työtyytyväisyys: kuinka rantavalvojat kokevat työnsä - onko kesän kausityö unelma vai uhkakuva? Kysymyksiä siis on yllin kyllin, luotettavia tutkimuksia hengenpelastusammattista tai rantavalvojista ei sen sijaan aiemmin ole Suomessa tehty.

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto (SUH) perustettiin vuonna 1956, järjestön päätavoitteena oli uimaopetus- ja hengenpelastustyön koordinoiminen valtakunnallisesti. Aiemmin Uimaliiton alaisuudessa ollut filantrooppinen hengenpelastusaate jäi kilpailun jalkoihin, jolloin syntyi tarve perustaa pelkästään hengenpelastukseen keskittyvä järjestö. Liiton missio vuonna 2007 on ”Uimataidon ja muun vesiturvallisuuden edistäminen niin, että jokainen suomalainen osaa uida ja pelastaa veden varaan joutuneen eikä kukaan huku uimataidon puutteen johdosta” (SUH 2007). Matkaa tavoitteeseen on vielä pitkästi.

Kehitettäessä koulutusta on kartoitettava tarkkaan työnkuva ja työtä koskevat käsitykset sekä motivaatio työhön ja koulutukseen. Menneisyyden tunteminen on avainasemassa tulevaisuutta suunniteltaessa. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on valottaa suomalaisen rantapelastuksen historiaa ja kehityskaarta aina tämän päivän rantavalvojan arkeen asti. Rantavalvoja ei ole vain työaikana vesiturvallisuutta valvova henkilö, vaan ennen kaikkea riskitilanteiden ennaltaehkäisijä. Rantavalvontatyö on pitkälti asiakaspalvelutyötä, joka suo mahdollisuuden jakaa vesiturvallisuuteen liittyvää informaatiota. Uimarannalla mallikkaasti hoidetut turvallisuusasiat voivat parhaimmillaan laajeta rannan asiakkaiden mukana mökkirantoihin ja niemennotkoihin.

2 MERIPELASTUS FILANTROOPPISENA SUUNNANNÄYTTÄJÄNÄ

Euroopassa tiedetään pelastetun merihätään joutuneita jo antiikin aikana sukeltajia avuksi käyttäen. Uudella ajalla muun muassa Ranskassa laivastoon palkattiin sukeltajia merionnettomuuksien varalta. 1600-luvun puolivälistä alkaen meripelastus muuttui tarkoin säädellyksi elinkeinoksi, kun kyseessä oli laivojen ja niiden lastien pelastaminen. Toisaalta pelastaminen nähtiin myös humanitaariseksi toiminnaksi, olihan kysymys ihmishenkien pelastamisesta haaksirikon tapahduttua. (Merilahti 1997, 11.)

Suomalaisen meripelastuksen arvellaan alkaneen jo keskiaikana Ötterböten pronssikautisella asuinpaikalla perustetun Kökarin luostarista. Katolinen kirkko näki silloin tehtäväkseen sivistää saaristolaisia; oli esimerkiksi autettava hädässä olevaa merkkitulien avulla. Kökarin luostari olikin ensimmäinen epävirallinen meripelastusasema maassamme. Se huomioi meripelastuksessa niin materialistisen kuin humanitaarisen puolen. Kristillinen dimensio lienee jäänytkin meripelastustoiminnan pohjaksi noilta ajoilta. (Merilahti 1997, 15.)

Virallisesti suomalaisen meripelastushistorian voidaan sanoa saaneen alkunsa 1600-luvun lopulla. Silloisessa Ruotsi-Suomessa seurattiin manner-Euroopan mallia meripelastuksen kehityksessä. Aluksi saksalainen Albrecht von Treuleben sai erioikeuden vuonna 1663 harjoittaa meripelastustoimintaa Ruotsissa. Tästä syntyi Ruotsin eteläinen sukellus- ja meripelastusyhtiö, joka toimi länsirannikolla ja Skoonessa 1800-luvun alkupuolelle saakka. Valtakunnan itärannikon alueen, johon Suomikin kuului, meripelastustoimintaa hoiti ns. pohjoinen sukellusyhtiö vuodet 1729 - 1799. Valtiopäivien määräysten perusteella ei kukaan muulla kuin yhtiöllä ollut oikeutta pelastaa haaksirikkoutunutta laivaa tai sen tavaraa, jos pelastukseen tarvittiin avuksi venettä tai sukellusvälineitä. Kuitenkin jo tätä ennen (1667) oli Suomen merilakiin tullut asetus meripelastukseen liittyen. Syynä olivat jokavuotiset haaksirikot ja vaikeakulkuiset väylät. (Merilahti 1997, 11 - 12.)

Alkuaikoina meripelastuksesta saadut taloudelliset edut synnyttivät ristiriitoja, ihmishenget nähtiin toki tärkeiksi, mutta myös laivojen kuljettama tavara oli arvokasta. 1800-luvun alussa meripelastustoimi siirtyi koko valtakunnan käsittävän pelastuskompanian

hoitoon. Valtiovalta suhtautui nihkeästi meripelastustoimintaan, ja päävastuuta toimintaan haettiin niin luotsin, tullilaitoksen kuin uuden sukellus- ja pelastuslaitoksen perustamisesta. Myös arvovaltaisissa merenkulkupiireissä väheksyttiin organisoidun meripelastustoiminnan merkitystä ja niinpä kiinnostus asiaa kohtaan väheni joksikin aikaa. Meripelastuksen vihdoin vapauduttua Ruotsin ylivallan alta ei uusia vastuunkantajia tuntunut löytyvän. Merenkulku oli runsasta, panostus turvallisuuteen sitä vastoin vielä minimissään. (Merilahti 1997, 12.)

Vielä 1900-luvun alussa oli uimataito Suomessa harvojen herkkua. Vuonna 1935 arvioitiin uimataitoisia olevan vain 10 % väestöstä (Karvonen 1935, 5). Koska uimareita ei juurikaan ollut, olivat hukkumiskuolemat keskittyneet vuosisadan alussa pääasiassa haaksirikkojen yhteyteen. Asiasta huolestuttiin ja turvallisuutta pyrittiin parantamaan muun muassa meripelastusasemia perustamalla. Ennen virallisten meripelastusasemien syntyä kuitenkin kiisteltiin vastuu- ja ideologiakysymyksistä. (Merilahti 1997.)

Auttamisetiikkaa on pidetty pohjana koko hengenpelastukselle. Tänä päivänä auttaminen hätätilanteessa ei kuitenkaan enää ole vain aatteellinen kysymys, vaan myös kansalaisvelvollisuus. Laki palo- ja pelastustoimesta 559/1975 velvoittaa jokaisen osallistumaan pelastustoimintaan: "Onnettomuuspaikalla tai sen läheisyydessä oleva työkykyinen henkilö on velvollinen viranomaisten määräyksestä osallistumaan pelastustoimintaan". Mutta jo ennen lain astumista voimaan on auttamistaitoa ja avunantoa arvostettu ja noudatettu. Epäonneksi joskus tämä ritarillisuus on taitojen puuttuessa johtanut myös lisääntyneisiin hukkumiskuolemiin.

Suomalaiselle meripelastukselle hyvin ominaista on aina ollut sen vapaaehtoisuus. Tästä syystä se on välillä joutunut koviinkin ponnisteluihin materiaalisten kysymysten takia. (Merilahti 1997.)

3 ENSIMMÄINEN HENGENPELASTUSOPAS

Uimataito 1800-luvulla ei ollut monenkaan hallussa eikä uinti liioin harrastuksista suurin. Ensimmäinen hengenpelastusopas ilmestyi kuitenkin jo tuolloin. Hukkumiskuolemien runsaus lienee herättänyt idean luoda tietovihkonen. Se, mistä päin maailmaa neuvot oli kirjaseen saatu, on mysteeri. ”Neuvo kuiga hukkuneita ihmisiä pitä pyytämän” – kirjaseen (1803) lisäksi sanomalehdet alkoivat kiinnostua uinnin ja hengenpelastuksen asemasta maailmalla. Useita artikkeleita julkaistiin koskien uimaennätyksiä ja uusia uimakojeita, turvallisuutta haluttiin selvästikin kehittää. Vaikka kehitys eteni vielä melko hitaasti, oli lähtölaukaus hengenpelastusopetukselle ammuttu.

”Neuvo kuiga hukkuneita ihmisiä pitä pyytämän” on luultavimmin ensimmäinen suomenkielinen uinnin alaa koskeva painotuote. Kirjasesta löytyy perusteellinen selostus hengenpelastuksesta:

Kohta, kun hukkunut on ylös saatu vedestä, pitä työ aljettaman, eikä aika kulluttaman hyödyttömällä puheilla, ja ei pidä epätoivottaman hänen paranemistaan, ellei haju tai jokin muu merkki osoita, että hän on jo ruvennut mätänemän.

Hukkunut pitä kaunisti kannettaman rannalle, siinä tilassa, että pää on ylhä päin, verhot pidä kohta riisuttaman, ruumis kuivaksi pyyhittämän ja lämmintä ei kuumana pidettämän valkian edes, taikka kesällä päivän paistes. Sormella taikka liinallisella rievulla pitä kino suusta ja kurkusta perattaman.

Sitten lasketaan se onneton lämböisen sängyyn, joka on tehty korkialla pään alalla, ja varistetaan lämmintä tuhka, suoloja ja hieta, hänen ymbärillensä ja hivutetaan ruumista kädellä eli villaisella rievulla pitkin selkä ruotoa, rindoja ja vattaa, aina jalkoihin päin.

Suoni pitä myös avattaman kädestä ja pillillä eli hanhenkynällä puhallettaman nenän ja suun kautta ilmaa tävyihin, jota tehdessä ynnä avoimella kädellä lievästi puserretaan rindoja ja vattaa.

Erinomainen ja tarpeellinen, että klistiriä pannan. Se tapahtuu silä tavalla, että taikka savua piipun varrella puhalletaan kautta vattaan, taikka ellei ole tilaa oikeata klisturiasetta saada, otetaan pitkä piipun mynstykki, sen vahvembaan pähän sidotaan sian eli eläimen rakko, tämä täytetään tupakkivedellä, eli saippuavedellä eli suolavedellä, eli vedellä ja etikalla, joka pitää olla haljaa, siten rakon ylinen pä sidotaan umbeen, piippu pistetään takaa pästä sisällen, ja puserretaan rakkoo, että vesi menee vattaan. Suonen lyöminen kerroitaan, ja höyhenellä eli muulla asella, kutkutetaan sieraimia, että saada sitä hukkunutta aivastamaan. Lämmindä etikkata, taikka Isoja viinaa, eli jos olis Stink Spiritusta, lyödän muu-

tama nokko nenään ja kielen päälle ja sillä myös hivutetaan ohimia. Että kuumalla raudalla vähän poltella jalkain alustaa, ja nokkoisilla vähän huuhtoa ruumiin alapuolta, on myös hyödyllinen. Lämmintä paloviinaa taitaa myös lyödä liinaseen vaatteeseen ja panna vattan päälle.

Jos nämä ei tahtoisi menestyä, niin ei kuitenkaan saada väsyä, ollengin että hivutella ruumista lämböisellä vattella, ja että tupakki klisteriä kertoja. Jos vähängi merkki hengestä toivon anda, niin sitä enemmän pitää yrittämän, ollengin että saada suonen juoksemaan, ellei ennen kylläksi ole varta saatu, ja että saada hukuneen oksendamaan. Vähän virvoittavata Isoja viinan mahdetaan myös suuhun. (Karvonen 1935, 8 - 9.)

Neuvot opastivat kovinkin tarkkaan toimintaan ja ”lääkintä aineiden” käyttöön. Puhallus-painallusmenetelmä oli sen sijaan vielä täysin tuntematon.

Uiminen oli Suomessa tuohon aikaan harvinaista ja hengenpelastustaidot alkumetreilään, maailmalla oli kuitenkin ehditty jo askel pidemmälle. Sanomalehdet julkaisivat uintiuutisia mm. Euroopasta. Esimerkiksi Helsingfors Dagblad julkaisi uutisen herra Johnsonin yrityksestä uida Englannin kanaalin yli portviinilasin virvoittamana (2.9.1872.293:33; tässä: Karvonen 1935, 3). Vaikka yritys epäonnistui ja venekyytiin turvauduttiin, jaksoi John kuitenkin viihdyttää kanaalin toiselle puolelle tullutta yleisöä sukelluksilla ja kellumisilla (Karvonen 1935, 3). Lienevätkö näistä uutisista saaneet alkunsa Suomessakin muodikkaiksi nousseet 1880-luvun loppupuolella alkaneet uimänäytökset.

Koska monet uintiennätysyritykset päättyivät kokelaan uupumiseen tai paleltumiseen, alettiin kehittää uimapukua, joka poistaisi nämä vaarat ja toimisi apuna myös haaksirikkotapauksissa. Näistä kehittelyistä uutisoi samainen lehti (H.D 31.7.1974. 236:2,5 - 74; tässä: Karvonen 1935, 4.) muutama vuosi jälkeenpäin. Hillerödissä kauppias Villerupin ratkaisi ongelman ”uimakojeella”: vyötärölle kiinnitettävällä ilmatiiviillä vyöllä, johon pystyi kumiletkun kautta puhaltamaan ilmaa saavuttaakseen tarpeellisen kantavuuden. Toisen samanmoisen laitteen keksi herra C. S. Merriman. Merrimanin laitteesta kerrottiin seuraavaa:

Laite on kokonaan guttaperkkaa ja siihen kuuluu housut, pusero ja kypärä. Nämä laitteet painavat yhteensä 15 naulaa, mutta täytettyinä ilmalla ne saattoivat kantaa 300 naulaa. Kun tällainen puku on päällä, on mahdotonta hukkoa, sillä silloin ihminen kelluu pinnalla, tahtoi tai ei.

Myös muut varusteet oli otettu huomioon:

Kun hän kelluu meressä voisi hän joutua varomattoman laivan yliajamaksi, sen takia on hänellä mukana lyhty, joka on kiinnitetty päähän ja jota voi käyttää lukulamppuun, sillä hänellä on mukana pieni kirjasto varusteineen. Jos hän joutuisi kohtaamaan jonkin tunkeilevan haikalan, on hän sitä vastaan varustettu sekä veitsellä että kirveellä.

Uimapuvun toimivuuden todisti kapteeni Boyton uimalla kyseinen puku päällään Englannin kanavan yli huhtikuun 10 päivänä 1875. (Karvonen 1935, 4.)

Merrmanin kehittelemän uimapuvun levittäminen kaikille merillä liikkuville lienee ollut hiukan liian kunnianhimoista ja vaativaa. Kuitenkin sanomalehdissä esiintyvien uutisten levittäminen mitä luultavimmin ollut avainasemassa uintitaidon tärkeyden ymmärtämisessä ja työssä, jota hukkumiskuoolemia vastaan alettiin tehdä seuraavina vuosina.

Yksittäisen kansalaisen uimataito ja hengenpelastustaito oli kuitenkin vielä lapsenkengissä. Ongelma havaittiin ja alettiin panostaa uimakouluihin, joiden kautta ensimmäinen uimaliitto ja sen hengenpelastustoiminta ja -opetus saivat alkunsa.

4 UIMATAITO KANSALAISTAIDOKSI

Suomessa uinniharjoittelupaikoista ei ole pulaa. Sääolojen ja arvaamattoman avoveden takia nähtiin kuitenkin tärkeäksi perustaa myös kunnollisia uimalaitoksia uinnin opetuksen tarpeisiin.

Erilaisia kylpylöitä ja vesiparannuslaitoksia on maassamme ollut 1600-luvun loppupuolelta lähtien. Ensimmäinen lienee Kupittaaan vesiparannuslaitos Turussa, joka oli rakennettu pitaalitautisia varten. Lääkärien kertoessa veden parantavista vaikutuksista alettiin vesiparannuslaitoksia rakentua yhä useampaan kylään ja kaupunkiin ympäri Suomea. Uinninopetus oli alussa harvinaista, ja vedessä lähinnä oleiltiin ja peseydyttiin. (Karvonen 1935, 5.) Uinninopetus ei saanut suuria yleisömassoja liikkeelle alkuaikoinaan, vaan vaati kovaa työtä asian eteen. Muutamassa kymmenessä vuodessa tilanne parantui huomattavasti, ja vuonna 1887 Suomi sai yleensä esitellä ensimmäisen uimaseuransa Helsingfors Simsällskapin (HSS). (Mustonen 2005, 15.)

Pian oman vesiparannuslaitoksen tai uimalan omasivat Naantali, Maarianhamina, Hangko, Helsinki ja Espoo (Ullanlinna ja Töölönlahti), Viipuri, Loviisa ja Pohjanlahti. Kylpylaitoksia ja uimaopetusta harrastettiin toki Sisä-Suomessakin, vaikka rannikko näytti mallia. Esimerkiksi Kuopiossa on jo vuodesta 1870 ollut kylpy- ja vesiparannuslaitos, ja varsinainen uintiharrastus kandidaatti- ja maisteritutkintoineen saapui kaupunkiin 1890-luvun alussa. Jyväskylään ensimmäinen kylpylälaitososakeseura perustettiin vuonna 1865, mutta se jouduttiin myymään jo vuonna 1867 ja se paloi käyttämättömänä seuraavana vuonna. Tampereella uimaseuratoiminta käynnistyi hitaammin, syynä mitä luultavimmin poliisijärjestys, joka kielsi millään ehdolla näyttäytymästä ihmisten ilmoilla pukeutumattomana. Jo noihin aikoihin on siis Suomessa melkein joka kaupungissa ja mahdollisesti suuremmissa kylissäkin ollut jonkinlainen uimalaitos tai ainakin uintipaikka. Kuitenkin uintiolot olivat pääasiassa hyvin alkeelliset. Uinti-sanan merkitys ei ollut kaikille selvillä ja uintia pidettiin yleensä terveydelle vahingollisena ja taitamattomuudesta johtuen jopa vaarallisena. (Karvonen 1935, 21 - 23.)

4.1 Hengenpelastustaitojen opettaminen kansalle käynnistyy

Vaikka uimataittoa ei vielä pidetty kovinkaan arvokkaana, oli uimaloiden perustaminen tärkeä edistysaskel. Ennen virallisten uimakoulujen aloittamista ilmestyi ”Uimisen taito” -vihkonen vuonna 1875. Teos oli suomennettu ruotsalaisesta ”Konsten att simma” -vihkosesta. Opas kertoo useita vinkkejä itse uimiseen, mutta sieltä löytyy paljon pohjaa myös hengenpelastustaitoihin. Jo kirjan alkusanat korostavat vesiturvallisuutta: ”Jos uimisen taito olisi yleisempi kuin se todellisesti on, niin varmaankin olisi vuotuinen hukkuneiden määrä paljon vähempi nykyistensä. Sitä paitsi on uimarilla kykyä ja voimaa täyttämään velvollisuutensa hukkumisen vaarassa olevaa lähimmäistensä kohtaan.” (Piscator 1875, alkusanat.)

Monet vihkossa opetettavat taidot ovat hyvinkin lähellä tämän päivän hengenpelastajalle opetettavia taitoja. Seuraavassa muutama esimerkki.

Uimalajeista löytyy kuppeella uiminen (Piscator 1875, 21). Kuppeellaan uinti muistuttaa kylkiuintia, jota käytetään useimmiten uhrin kuljetuksessa tänä päivänä. Myös selällään kellumisen taito opetetaan vihossa, erityisesti korostaen sen tärkeyttä suonenedon iskiessä. Jos taas suonon veto on niin voimakas, ettei uhri itse kykene rantaan, on rauhoitettava ja odotettava avun saapumista, tällöin voi uimatoveri auttaa hädässä olevaa tarttumalla jalkoihin ja lykkimällä uhria edellensä rantaan asti. (Piscator 1875, 14 - 15.)

Matalassa sukellusta neuvottaessa korostuu myös hengenpelastuksellinen puoli:

Sattuu usein että uimarin tulee lähteä veteen semmoisessa paikassa, jossa tavallista hyppäystä ei käy tekeminen. Sievä hyppäys matalaan veteen on varsin hyödyllistä, mutta jotenkin vaikeata. – Tämänlaatuinen sukeltaminen on hyvin tarkoituksenmukaista, kun tahtoo pian saada kiinni vedestä jotakin, esim. pelastaa toveri hukkumasta. (Piscator 1875, 16 - 17.)

Sukellettaessa on neuvottu hyperventiloimaan, tosin syy siihen on ollut hiukan eri tavalla selitetty kuin tänä päivänä. Piscator opasti kirjassaan sen seuraavasti :

Hengittäkää ensin syvään ja puhaltakaa sitten kaikki ilma keuhkoistanne pois. Tehkää näin useampia kertoja, niin että pilautunut ilma pienistä keuhkosoluista kokonaan lähtee pois. Sen jälkeen voitte helposti pidättää hengitystänne niin kauan kuin syvälle sukeltaminen vaatii. (Piscator 1875, 19.)

Tänä päivänä hyperventiloinnista pyritään pääsemään eroon sen aiheuttamien vaaratilanteiden takia.

Myöskin vedenpintaan nouseminen on nähty tärkeänä turvallisuuseikkana:

Sukellettuanne veteen taikka uituane mielin määrin veden alla, on pintaan nouseminen peräti yksinkertaista ja luonnollista. -- Olkaa aivan liikkumattomina, niin nousette itsestännekin ylös, vesi itse tekee sen. Jos tämä seikka olisi yleisemmin tunnettu ja mielenmaltti ihmisessä tavallisempaa kuin nyt onkaan, niin tilastotieteellä varmaankin olisi esiintuotava vähempi määrä hukkumistapauksia. (Piscator 1875, 21.)

Nykyisinkin hengenpelastajan tarvitsee osata vaatteet päällä uinti, samainen taito tiedettiin tarpeelliseksi jo aikoja sitten. Sen voi todeta seuraavasta vihkosen otteesta:

Opittuanne jossakin määrin hyvästi uimaan veden alla, totutelkaa tekemään sitä vaatteet yllänne, ensi aluksi vaan housuissa ja sukissa ja sen jälkeen ottaen yhä enemmän vaatetta päällenne, kunnes vihdoin osaatte uida koko asussanne. Tämän harjoittelamisen tarkoitus on silminnähtävä. Uimataidossa on ensinnäkin uimarilla itsellään turvakeino hukkumista vastaan; toiseksi antaa se hänelle kykyä pelastamaan hukkumisen vaarasta hänen lähimmäisiänsäkin. Uimarin tulee tätä taitoansa käyttää useinkin silloin kun hän kaikista vähiten on osannut sitä aavistaakaan. Siitä näkyy, kuinka tuiki tärkeätä tuommoisen taidon saavuttaminen on. (Piscator 1875, 20.)

Reilussa seitsemässäkymmenessä vuodessa hukkuneiden ensihoito-ohjeet olivat kehittyneet huomattavasti. Sen voi todeta vihkosen viimeisestä luvusta, joka antaa ohjeet hukkuneitten henkiin herättämisestä:

Ei taitava uimarikaan aina saa pelastetuksi ihmistä hukkumasta. Kunkin pitäisi sen vuoksi tietää, millä keinoin hukkunut parahiten pelastetaan ja henkiinherätetään.

Paras keino tässä suhteessa ei suinkaan ole se, että hukkunutta koetetaan saada ylös harkeilla (naaroilla), airoilla tahi muulla semmoisella. Toiselta puolen taas tuskin mikään on niin vaarallinen yritys hyvälle uimarille kuin hukkuvan pelastaminen uimalla hänen luokseen ja vetämällä hänet maalle, sillä hukkuva useinkin tarttuu suonenvedon tapaisesti uimariin ja vetää hänet mukansa pohjaan. Senvuoksi tulee uimarin lähestyä häntä takaapäin ja aina asianhaarain mukaan joko tarttua hänen tukkaansa tahi olkaan taikka myöskin ottaa kiinni nutun kauluksesta, jos hukkuva on puettu, ja muutoinkin pitää häntä niin kaukana itsestään kuin mahdollista. Mitenkä sitten on meneteltävä pelastetun kanssa? Tuskinpa

saattaisimme päättää pikku kirjaamme paremmin kuin esittämällä tuon tunnetun Marshall Hall keinon hukkuneitten henkiin herättämiseksi. Se on lyhyt ja yksinkertainen kuin tehokaskin.

1. Aseta sairas heti semmoiseen paikkaan, jossa tuuli saattaa vaikuttaa hänen kasvoihinsa ja rintaansa. Tätä älköön kumminkaan tehtävä pahalla ilmalla.

I. Kulkun puhdistaminen.

2. Aseta sairas varovasti mahalleen, toinen ranne otsan alle.

(Vesi vuotaa täten ulos ja kieli laskeutuu eteenpäin, joten ilma vapaasti pääsee henkitorveen).

Jos hengitys silloin alkaisi, niin odota ja pidä tarkka vaari; jos ei, niin menettele seuraavalla tavalla.

II. Hengitys palautetaan.

3. Käännä sairas heti kuppeellensa ja

4. Kutkuta sieraimia ja kulkua sekä, hierottuasi kasvot lämpimiksi, heitä niille kylmää vettä.

Jollei tästäkään apua ole, niin hetkeäkään viivyttämättä tee kuin seuraa.

III. Hengitys saadaan toimeen keinollisesti.

5. Käännä sairas heti jälkeen mahalleen ja aseta huolellisesti rinnan alle kokoonkääritty nuttu tai muu vaate.

6. Käännä ruumis hyvin varovasti kyljelle ja hiukka taaksepäin ja sitten ripeästi jälleen mahalleen; uudista näitä käännöksiä pitkällisesti, rotevasti ja uut-terasti 15 kertaa minuutissa, käännellen vuoroin toiselle, vuoroin toiselle kyljel-
le.

(Sairaana ollessa mahallaan, kutistaan ruumiin paino rintakehän ja ilma lähtee keuhkoista ulos; kun hän käännetään kupeellensa, pullistuu rinta jälleen ja ilma pääsee keuhkoihin).

7. Sairaana ollessa mahallaan sivele tasaisesti mutta lujasti kädelläsi pitkin selkää ja herkeä siitä ennen kuin käännät hänet kupeellensa.

(Täten vahvistuu uloshengitys).

Seurauksena on – hengitys, ja – jollei jo liian myöhäistä elämä!

IV. Veri saadaan liikkeelle ja ruumiiseen lämpö.

8. Hiero sillä välin lujasti ja uut-terasti jäseniä ylhäältä alaspäin, käyttäen pyyhintä tai muuta sellaista.

(Siten ajautuu veri laskimoiden kautta sydämmeeseen päin).

9. Pue sairas, sittenkuin jäsenet täten ovat lämmitetyt ja kuivatut. Läsnä-olijoista saattaa yksi antaa nutun, toinen liivit j.n.e.

10. Karta pitkällisiä lämpimiä kylpyjä ja makuu-asemaa selällä.

Jos vaan näitä ohjeita tarkasti, huolellisesti ja kohta seurataan, niin on hukkumasta pelastettu hetäjävä henkiin, jollei hän sitä ennen ole kuollut.” (Piscator 1875, 33 - 36.)

4.2 Uimakoulut aloittavat toimintansa

Helsingin Ullanlinnan kylpylälaitoksella teki arkkitehti J. Högreberg yrityksen saada uinti huomioiduksi (H. S. S. 20 v.-kausi 1887-1907, 8; tässä: Karvonen 1935, 16). Hän oli oleillut pidemmän aikaa ulkomailla ja varsinkin Englannissa hän oli saanut kokea, kuinka uinti yleishyödyllisenä urheilunhaarana oli hyvin otettu huomioon. Suomeen palattuaan hän alkoi opettaa uimalaitoksella asiasta innostuneille tärkeitä asioita, kuten sukeltamista ja riisuutumista vedessä. (Karvonen 1935, 16.)

Muutama vuosi myöhemmin Helsingin Dagbladetissa (14.6.1864, 135:2,4; tässä: Karvonen 1935, 16.) ilmoitettiin, että voimistelunopettaja E. Lingin aikoi avata Ullanlinnan kesän ajaksi uimakoulun kylpylaitokselle. Erityisesti asianomainen toivoi, että myös naiset tulisivat opettelemaan niin terveellistä kuin tarpeellista taitoa. Yritys uimaopetuksen ja hengenpelastuksen aloittamiseksi ei kuitenkaan saanut tarpeellista ymmärrystä, vaan se koettiin luultavasti liian uudeksi ja tavattomaksi. (Karvonen 1935, 16.)

Kesti aina 1880-luvulle saakka ennen kuin tietoisuus uinnin merkityksestä alkoi levitä. Suosio lähti liikkeelle maaseudulta ja levisi kohti pääkaupunkia. Vuonna 1882 kokoon tuivat asiasta innostuneet henkilöt ja rakennuttivat uimalaitoksen Katajanokan pohjoisrannalle Helsinkiin, jossa käynnistyivät ensimmäiset uimakoulut 1883. (Karvonen 1935, 16 - 18.) Jo seuraavana vuotena perustamisesta piti Helsingin uimakoulu ensimmäisen uimapromootion, jossa 15 oppilasta sai vaatimattoman mutta arvokkaan palkinnon, tammi- tai pajulehväseppeleen. Lisäksi jokainen sai käyttää maisteri- tai kandidaattihousuja, joita koristi maisteri- tai kandidaattivyö tupsuineen. (Karvonen 1935, 16 - 18.) Vuonna 1886 yksi vihityistä oli Oskar Ekman, josta tuli keskeinen henkilö suomalaisen uintikulttuurin kehittämisessä (Mustonen 2006, 15).

Vaatimukset merkkeihin noudattivat Ruotsin mallia. Tammilehväseppelen saamiseksi tuli osata seuraavaa:

- Pituusuinti 900 jalkaa (274 metriä)
- Kivenvienti 900 jalkaa (274 metriä)
- Selällä uinti 4800 jalkaa (1463 metriä)
- Pituussukellus 90 jalkaa (27 metriä)
- Vaatteissa uinti 4500 jalkaa (1372 metriä)
- Kelluminen 1800 jalkaa (549 metriä)
- Kuperkeikka 10 kertaa
- Veden polkeminen 1500 jalkaa (457 metriä)
- Syvyysukellus 10 kertaa
- Riisuutuminen talvivaatteista
- Kerroshyppy korkeimmasta kerroksesta (Karvonen 1935, 16-18).

Verrattaessa vaatimuksia esimerkiksi tämän päivän SUH:n kansainvälisen hengenpelastuskurssin vaatimukseen, voi helposti löytää monia yhtäläisyyksiä. Seuraavassa lyhyt ote International pool lifeguard –kurssin vaatimuksista:

Alkuvaatimukset:

- 200 metriä pelastusuintia, aikaa 5 minuuttia
- 25 metrin pituussukellus
- 50 metriä pelastusselkää, aikaa 1,30 minuuttia

Kurssin fyysisiin testeihin kuului muun muassa seuraavia:

- Vaatteissa uinti 300 metriä, aikaa 8min. Varustuksena pitkävartiset housut tai pitkähihainen paita.
- Sukellustesti 25 metriä/ lähtö vedestä / 10 esinettä 2 metrin levyisellä alueella siksak-muodossa, ensimmäinen 5 metriä aloituspäädystä (Suomen uimaopetus- ja hengenpelastusliitto 2006).

Toki testit ovat vuosien mittaan muuttuneetkin, mutta yllättävän paljon yhtäläisyyksiäkin löytyy. Suurin ero uimamaisterin ja hengenpelastajatestien välillä on ensiavustusten taitojen hallinta: ei riitä että osaa toimia vedessä, on osattava auttaa myös maalle tultaessa. Kansainvälisen hengenpelastajan testistö on liitteessä 4.

4.3 Uimaseurat tukemaan uimaopetusta ja hengenpelastustaitoja

Uinnin ja hengenpelastuksen opetuksen alkamisen jälkeen tarvittiin vastuutahoja hoitamaan toimintaa. Alussa yhtiöiden ja seurojen pääideologia oli puhtaasti filantrooppinen; uimataitoa haluttiin levittää kansalle ja saada hukkumistapaukset vähäisemmiksi.

Vuonna 1880 Helsinkiin perustettiin Helsingfors Simskoleaktiebolag. Yrityksen perustajina toimivat Lars Krogius (Uimaliiton presidentti 1912 - 1916), voimistelulaitoksen yliopettaja Victor Heikel ja voimistelunopettaja M. A. Vaenerberg. Tavoitteena oli luoda ihmisystävällinen ja yleishyödyllinen hanke, ei bisnesyritys. Yhtiö aloittikin edellä mainitun Katajanokan pohjoisrannan uimakoulutoiminnan. (Mustonen 2005, 15.)

Vuoden 1886 järjestetyn promootion jälkeen heräsi kuitenkin keskustelu virallisen uimaseuran perustamisesta Helsinkiin (Ilmanen 1998, 15). Tulevan uimaseuran sääntöjä valittiin valmistelemaan viiden hengen komitea: John Hofman, filosofian maisteri Mauritz A. Veanerberg, kirjakauppias P. Hj. Beijer, turkkuri August Lundqvist ja konttoristi Herman Schneildner (Mustonen 2006, 15). Seura sai senaatin vahvistuksen kesäkuussa 1887 ja aloitti toimintansa. (Karvonen 1935, 16-18.) Helsingfors Simsällskapiksi (HSS) nimetty seura rakennutti kauppias Julis Tallbergin rahallisella tuella Ursin kalliolle uimahuoneen ja aloitti uimakoulun, jossa ensimmäisenä opettajana toimi Johan Hofman (Ilmanen 1998, 15). Suomen ensimmäinen ja yhä toimiva uimaseura oli siis perustettu.

Ursinin uimalaitoksesta tuli suomalaisen uinnin ja uintiurheilun kehto. Nimensä uimalaitos oli saanut intohimoisen uimarin, Helsingin yliopiston anatomian professorin ja rehtorin, professori Nils Abraham af Ursinin (1785 - 1851) mukaan. Paikka oli siinä määrin merkittävä, että HSS pystytti 80-vuotisjuhliensa kunniaksi luodolle muistokiven. (Mustonen 2006, 15-16.)

Helsingin jälkeen alkoi muuallekin Suomeen syntyä uimaseuroja. Vaasan uimaseura sai alkunsa vuonna 1902, Kuopion ja Tampereen uimaseurat 1904, Kotkan uimaseura 1905 ja Oulun ja Viipurin uimaseurat 1906. HSS:n uimaryhmät veivät uinnin ilosanomaa ympäri maata järjestämällä uimakouluja, uimanäytöksiä, kouluttamalla uimaopettajia, tekemällä yhteistyötä Meripelastusseuran kanssa ja jakamalla uintipropagandaa. (Mustonen 2006, 17.)

Maan ensimmäinen uimaseura joutui suuriin ristiriitoihin reilu vuosikymmen perustamisensa jälkeen, kun filantropia ja kilpailu sekä suomenkieli ja ruotsinkieli alkoivat käydä kamppailua paremmuudestaan (Mustonen 2006, 25-27.) Kilpauinti astui uutena herrana huoneeseen ja tarvitsi tilaa kehittyäkseen. Myös uima- ja hengenpelastusopetus olivat kuitenkin edelleen ehdottoman tärkeitä kehityskohteita. Tämä taistelupari kohtasi useaan otteeseen seuraavan vuosisadan aikana, tuoden samalla mukanaan uusia tahoja vesiturvallisuuden piiriin. (Ilmanen 2006.)

5 HENGENPELASTUS- JA MERIPELASTUSSEURAT EDISTÄMÄÄN VESI-TURVALLISUUTTA

Jo ennen uimaseurojen perustamista oli perustettu Suomeen ensimmäinen vapaaehtoisvoimin toimiva hengenpelastusyhdistys Vaasassa vuonna 1877. Alueella oli pitkään ollut kiinteät kontaktit Länsi-Eurooppaan ja sitä kaukaisempiin merenkulkumaihin, joten on mielenkiintoista pohtia mistä mallia on otettu. Suomen ollessa Venäjän vallan alla olisi helppo kuvitella, että mallia haettiin idästä, olihan maalla pitkät perinteet meripelastuksessa. Toisaalta Vaasan sijainti antaisi hyvät mahdollisuudet hyödyntää läntistä tietämystä. Toki mahdollista on, että ideat ja visiot olivat ihan omasta takaa, tämä jää siis arvailujen varaan. (Merilahti 1997, 20.) Tärkeintä kuitenkin oli, että taas yksi askel oli otettu eteenpäin turvallista vesillä liikkumista ajatellen.

Valtakunnallinen, vapaaehtoinen meripelastustoiminta pantiin alulle 1880-luvulla. Yhdistys sai nimekseen Suomen yhdistys merihädästä pelastamiseksi, ja kotipaikakseen Helsingin. Yhdistyksen toiminta jäi kuitenkin vähäiseksi, lukuun ottamatta 1886 perustettua Viipurin alaosastoa, joka jatkoi itsenäisesti toimintaansa monta vuosikymmentä eteenpäin. Viipurin hengenpelastusseuran perustajana oli kuvernööri, myöhemmin senaattori, Carl Tubéer. Toiminta-alueenaan Viipurin hengenpelastusseuralla oli Itä-Suomi ja esikuvansa toiminnalleen se oli mitä todennäköisimmin saanut idästä. Mahdollisuuksien mukaan ja kaluston antamissa puitteissa seura pelasti merihätään joutuneita Itä-Suomen alueella niin merellä, saaristossa kuin sisämaassakin. Toiminnan pääpaino oli kalastajaväestön avustaminen, erityisesti talvikalastuksen aikaan. Seuralla oli käytössä kahdeksan pelastusasemaa ja muutama merkinantoasema, joiden avulla he hoitivat toimintaansa. Aktiivinen seura pettyi valtakunnallisen Suomen yhdistys merihädästä pelastamiseksi -seuran toimintaan ja irrottautui siitä julistautumalla itsenäiseksi yhdistykseksi vuonna 1889. Seura ehti toimia itsenäisesti lähes kolmekymmentä vuotta, kunnes se vuonna 1918 liittyi Suomen Meripelastusseuraan. (Merilahti 1997, 19 - 20.)

5.1 Suomen Meripelastusseura perustetaan

Suomen yhdistys merihädästä pelastamiseksi –yhdistyksen toiminnan hiipuminen herätti tarpeen luoda uusi koko maan käsittävä meripelastusjärjestö. Myös 1890-luvulla sattuneet suuremmat merionnettomuudet todennäköisesti vauhdittivat järjestön perustamista. Vuonna 1892 aivan Koisaaren edustalla tapahtuneessa Ajax ja Runeberg-laivojen törmäyksessä menehtyi 38 ihmistä, pääosin uimataidon puutteen takia. Suomenlahdella seuraavana vuonna upposi venäläinen sotalaiva Rusalka koko miehistöineen. Uhreja oli 137, mikä oli Suomenlahdella suurin siihen asti tapahtunut onnettomuus. Suunnitelmat järjestön perustamiseksi aloitettiin vuonna 1896 kenraali Hjalmar Palinin, kenraalimajuri Henrik Åkermanin, luotsitirehtööri Nikolai Sjömanin ja esittelijäneuvos Albert Forsellin aloitteesta. Nikolai Sjöman oli palvellut Venäjällä laivastossa, joten vaikutuksia naapurimaan meripelastuksesta saatiin varmasti. (Merilahti 1997, 20-21.)

Herrojen perusteellisen työn ansiosta senaatti vahvisti Suomen Meripelastusseuran säännöt tammikuun 11. päivänä 1897. Seuran ensimmäinen kokous pidettiin 27. maaliskuuta 1897, jolloin läsnä oli 28 henkilöä. Carl Tubéer, joka oli aiemmin aloittanut Viipurin hengenpelastusseuran toiminnan, kuului Suomen Meripelastusseuran perustajiin ja toimi myös seuran ensimmäisenä puheenjohtajana. (Merilahti 1997, 20.)

Toimintansa Suomen Meripelastusseura aloitti kartoittamalla pääkaupunkiseudulla asuvien kiinnostusta meripelastustoimintaa kohtaan. Kansalaisten kiinnostusta pyrittiin lisäämään myös sanomalehdissä julkaistuin vetoimuksin. Säätymäntöpäiviin vedottiin meripelastuksen tärkeyden suhteen, samoin maapäivien osanottajille suunnattu tiedotus nähtiin tärkeäksi. Toiminta osoittautui hyödylliseksi, ja marraskuun lopulla vuonna 1898 hallitus ehdotti, että ennen kuin ryhdyttäisiin aktiivisiin toimiin, olisi jonkun syytä tutustua Venäjän ja Ruotsin hengenpelastuslaitosten toimintaan ja ideoihin. Tehtävään valittiin merikapteeni G. H. Roos, joka matkusti vielä samana vuonna Meripelastusseuran valtuuttamana sekä Ruotsiin että Venäjälle, mutta myös Norjaan ja Tanskaan. Tehtävänä oli: ”eikä hänen tulisi antaa vain vähäistä matkakertomusta, vaan täydellinen ehdotus Suomen pelastusasemien varustamisesta”. Tutustumismatkojen lopputuloksena G. H. Roos ehdotti Suomen ottavan Norjan pääperiaatteet ohjenuorikseen. Norjassa ennaltaehkäisyyn oli painotettu eniten, siellä nähtiin tärkeäksi myös pelastajien paikallistuntemus. Pitkien välimatkojen takia pelastusasemia tärkeämmäksi nähtiin hyvät pelastus-

veneet osaavine ja velvollisuudentuntoisine miehistöineen. Vaikka veneiden hankintaa pidettiin kalliina, oli se kuitenkin halvempaa kuin pelastusasemien rakentaminen. G. H. Roosin oppimatkan raportista huolimatta Suomen Meripelastusseuran toiminta käynnistyi kuitenkin kiinteiden pelastusasemien ja luotsiasemien avulla. Yhteistyö luotsilaitoksen kanssa nähtiin erittäin antoisaksi. Kiinteäksi pelastusasemaksi kutsuttiin jokaista luotsiasemaa, jolla oli kutteri. Seura piti toimintaansa yllä valtiovallan avustusten (10 000 markkaa viideksi vuodeksi) ja pienten jäsenmaksujen avulla. (Merilahti 1997, 21 - 23.)

Pelastuskaluston paraneminen oli hieno saavutus Meripelastusseuralta. Myös muiden maiden tietämyksen kartoitus ja arviointi ennen varsinaisia toimia ansaitsee kiitoksen. Malliesimerkin haku maailmalta on jatkunut näihin päiviin asti, ja muukin kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö on ollut ominaista hengenpelastukselle. Viimeisimpänä mallia on haettu Etelä-Afrikasta ja Ruotsista koskien rantapelastusta. Myös kansainväliset liitot ovat tänä päivänä helpottamassa tiedon kulkua maitten välillä, esimerkkinä mainittakoon International Life Saving Federation, jonka päämaja sijaitsee tällä hetkellä Belgiassa.

5.2 Käsikirja uintiin ja hengenpelastukseen

Uimisen taito -vihkon ilmestymisestä oli ehtinyt kulua reilu kolme vuosikymmentä, kun meripelastusseura julkaisi uuden oppaan aiheesta. Vuonna 1903 julkaistiin Suomen Meripelastusseuran Käsikirja uintiin ja hengenpelastukseen. Osan ohjeista ja kuvituksesta se oli saanut Ruotsin hengenpelastusseuralta seuran ”Handbok” julkaisusta sekä F. G. Seebergin ”Veiledning i lifredning og svomning” tekstistä. Koska Suomen Meripelastusseura ei kyennyt laajan opetuksen järjestämiseen, rohkaistiin kansaa taitojen omatoimiseen opetteluun käsikirjan avulla. ”Toivossa että Käsikirja leviävä mitä laajimpiin piireihin, on se tarjona yleisölle mahdollisimman halvasta hinnasta.” (Suomen meripelastusseuran keskustoimikunta 1903, 5.)

Opaskirja huomioi uintikauden lyhyden Suomessa ja suositti harjoitusten tekemistä kuivalla maalla, vedoten samaiseen käytäntöön muissakin maissa. ”Useissa maissa, joissa yhä suuremmissa määrässä on alettu harrastaa hengenpelastusta merihädästä, on

kuivalla uinnin harjoitus otettu pakolliseksi oppiaineeksi kouluihin.” Kirjanen rohkaisi alkuteksteissään myös opettajia ja opettajattaria ottamaan uinnin ja hengenpelastuksen oppiaineekseen niin kansakoulujen kuin oppikoulujenkin voimisteluharjoituksissa. (Suomen meripelastusseuran keskustoimikunta 1903, 3 - 5). Muutamat aktiiviset voimistelunopettajat ottivat uinninopetuksen osaksi voimistelunopetusta jo tuolloin, mutta varsinaisesti uinninopetus alkoi kouluissa vasta 1950-luvun lopulta lähtien (Suominen 1986, 65).

Käsikirjan uintiosio A) käsittelee uimista kuivalla ja vedessä. Kirja ohjeistaa komento-tyylin käyttöön uinninopetuksessa ja sisältää hyvää kuvamateriaalia tekniikoista maalla suoritettuna. Sisällöllisesti vedessä oleviin uintiharjoituksiin kuuluvat rintauinti, vedenpolkeminen, ”seljällä uinti”, kelluminen, uinti vaatteet päällä ja riisuminen vedessä, sukeltaminen ja hyppäys. Verrattuna Uimisen taito -vihkon ohjeisiin ovat nämä yksityiskohtaisempia ja perusteellisempia. Vaatteiden riisumiseen vedessä on tarkka järjestys ja selostus. Sukeltaessa neuvotaan edelleen tekemään muutamia kertoja syvään hengitys ennen sukellusta, mutta todetaan, ettei sukeltajalla saa kuitenkaan olla liikaa ilmaa keuhkoissa sukelluksen aikana. Hyppyneuvot ovat muuttuneet edellisen käsikirjan ajoista: Uimisen Taito (1875) antoi ohjenuoriksi:” I. Hypättyänne täytyy teidän nousta veden pintaan. II Ei saa milloinkaan hypätä jalat edellä. III Silmiä ei saa panna kiinni itse hyppäyksen aikana eikä vedessäkään” (Piscator 1875, 9). Meripelastuksen käsikirja (1903) taas toteaa, että jos syvyys ja pohjan laatu ovat tuntemattomat, on parasta hypätä jalat edellä. (Suomen meripelastusseuran keskustoimikunta 1903, 27 - 28.) Lieneekö monta pää edellä pohjaan hypännyttä ennen kuin ohjeet muutettiin. Turvallisempaan suuntaan oltiin kuitenkin kulkemassa.

Uintiosion lopussa käsikirja kertoo uimarille 12 vesiturvallisuusneuvoa, jotka kuuluvat seuraavasti:

1. Älä ui tahi kylve täysinäisellä taikka tyhjällä vatsalla! Aterian ja uinnin välillä täytyy kulua vähintään tunti; enemmän, jos on syönyt runsaasti.
2. Älä ui tahi kylve, jos olet vilustunut, vaan enennä ruumiin lämpeyttä!
3. Älä ui tahi kylve, kun olet hengästynyt!
4. Älä ui tahi kylve liian useasti äläkä viivy liian kauan vedessä! Yksi a” kaksi päivässä on tarpeeksi; vedessä oleskelu riippuu sen lämpö määrästä. Niin pian kuin ruumista viluttaa, tulee nousta ylös.
5. Älä ylipäänsä ui tahi kylve yksinäsi!
6. Mene heti riisuttuasi veteen ja kasta koko ruumiisi veden alle, - hyppää jos uimataitosi ja veden syvyys sen sallivat!
7. Pidä ruumistasi alituisessa liikkeessä vedessä!
8. Pidä aina silmät auki veden alla oleskellessasi!
9. Pane pumpulia korviin, jos tunnet vastenmielisyyttä siitä, että saat niihin vettä!
10. Älä ui kauas rannasta, ellei venettä ole läheisyydessä!
11. Suonenveto, joka tavallisesti sattuu pohkeissa, lakkaa kun voimakkaasti taivuttaa jalkaa.
12. Pukeudu nopeasti uituasi ja palauta ruumiinlämpö entiselleen liikunnan kautta. (Suomen meripelastusseuran keskustoimikunta 1903, 28.)

Uintia ei enää siis koettu yleisesti ottaen vaaralliseksi, niin kuin vielä vuosisata aiemmin. Kuitenkin uimista pidettiin vielä monia riskejä sisältävänä ja ohjeistus oli tarkkaa.

Käsikirjan hengenpelastusopas B) on jaettu seuraaviin osioihin: I. yleisiin neuvoihin II. irrottautumisotteisiin (erilaisia tapoja vapautua hukkuvan otteista) III. kuljetusotteisiin (erilaisia tapoja viedä hukkuva maihin) IV. hengitysteiden avaamiseen ja elvytykseen (näennäisesti hukkuneen piteleminen) ja V. Hengenpelastusharjoituksiin maalla. (Suomen meripelastusseuran keskustoimikunta 1903, 30 - 77.)

Tällä puolella siis tietotaito oli lisääntynyt suuresti vuosisadan aikana. Ohjeet olivat hyvin tarkat ja samoin kuin uinnin osalta, tapa opetella niitä oli armeijamainen. Komentotyyli säilyi hengenpelastustaitojen opetusmenetelmänä pitkään, edelleenkin toistojen määrää pidetään tärkeänä, mutta case- ja ongelmaratkaisutyylliset menetelmät ovat valloittamassa nykyisin kenttää.

6 UIMALIITTO SEKÄ UIMAOPETUS- JA HENGENPELASTUSLIITTO VESITURVALLISUUSTOIMINNAN OHJAAJIKSI

Suomen Uimaliiton tarkoitus oli työskennellä uintiopetuksen edistämiseksi ja yhdenmukaiseksi kehittämiseksi Suomessa niin, että uintiopetus saataisiin oppiaineeksi maamme kouluissa ja kasvatuslaitoksissa, levittää tietoa uimataidon hyödyistä ja vaikuttaa näin yleiseen mielipiteeseen maassa, levittää tietoa hukkuvien henkilöiden pelastamisesta ja näennäisesti hukkuneiden henkiin herättämisestä, vaikuttaa siihen, että maamme rakennettaisiin ajanmukaisia uimalaitoksia ja uimahalleja ja edustaa ulkomailla Suomen uintiurheilua (Mustonen 2006, 18.)

Avainhenkilöt liiton perustamisessa olivat Harry Schauman, idealisti ja maailmanparantaja, jolle uimataito oli sydämenasia sekä Uno Westerholm, Helsingfors Simsällskapin aktiivinen jäsen ja rautatievirkailija. Pitkien ja kiihkeiden keskustelujen tuloksena syntyi idea uimaliiton perustamisesta. Miehet laativat yhteistuumin uimaliiton sääntöehdotuksen ja kutsuivat koolle edustajat Turun Urheilun Ystävistä, Vaasan Uimaseurasta, Tampereen Uimaseurasta, Kotkan Uimaseurasta, Kuopion Uimaseurasta ja Viipurin Uimaseurasta. Kokouksessa sääntöesitys hyväksyttiin ja liitto päätettiin perustaa. Suomen suuruhtinaskunnan keisarillinen senaatti hyväksyi Finska Simförbundet – Suomen Uimaliiton säännöt 26. heinäkuuta 1906. Yleisesti ottaen Venäjän viranomaiset suhtautuivat valtakunnallisiin järjestöhankkeisiin epäluuloisesti, mutta uinti, uimaopetus ja hengenpelastus liittyivät suosittuun kylpemiskulttuuriin ja niinpä luvat myönnettiin. (Mustonen 2006, 17 - 18.)

Alussa Uimaliiton toiminta keskittyi uimaopetukseen ja hengenpelastukseen. Kriteereinä oppimiselle toimivat uimakandidaatin ja –maisterin tutkinnot, joiden malli oli otettu Ruotsista. Verrattuna vuoden 1888 maisterin tutkintoon olivat vaatimukset koventuneet (ks. sivu 18).

Nyt maisteritutkinnon tammiseppeleen sai otsalleen, kun oli suorittanut seuraavat tehtävät:

- Rintauintia 3000 metriä
 - Selkäuintia 1500 metriä
 - Pituussukellus 30 metriä
 - Vaatteissa uintia 1350 metriä
 - Hengenpelastusuinti 75 metriä
 - Kelluminen 450 metriä
 - Talvivaatteista riisuutuminen
 - Veden polkeminen 450 metriä
 - Syvyysukellus 5 kertaa 2,5-5 metriin
 - Kivenkuljetus 30 metriä
- (Kiven paino 2kg, uinti selällään, jolloin kivi ilmassa, vettä koskematta)
(Mustonen 2006, 21.)

Suoritus oli tarkkaan valvottu. Usein se lisäksi suoritettiin elokuun vilpoisissa vesissä. Väliin oli miesuimareita vedettävä laiturille, koska he eivät itse siihen kyenneet; jalat ja kädet kun olivat niin kohmeessa kolmen kilometrin uinnin jälkeen. (Mustonen 2006, 21.) Samaa sisua kysytään tämän päivän rantapelastajilta. Suomen ensimmäinen rantapelastajakoulutus sai alkunsa vuonna 2006, ja ensimmäiset rantapelastajat harjoittelivat uhrin veneeseen nostoa ja pelastuspatukalla pelastamista hyisissä toukokuun avovesissä.

Uimaopetustyö on tuottanut tulosta ja sadassa vuodessa on hukkuneiden määrä saatu laskettua 600:sta 159:ään (2004). Uimaliitto julisti vuonna 1908, että uimataito kuului jo kansalaisaakkosiin vedoten kreikkalaisten toteamukseen sivistymättömästä ihmisestä, joka ei osaa lukea eikä uida. Liitto kannusti kansalaisia perustamaan uimaseuroja kaupunkiin ja neuvoi, että seurojen päätoimi tulee olla uimakoulujen perustaminen. (Mustonen 2006, 22.) Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto on vuonna 2006 asettanut 50-vuotisjuhlavuotensa tavoitteeksi: ”Uimataito kansalaistaidoksi” (Vartia 2006, 56).

Helsingissä kaupungin anniskeluyhtiö oli mukana uimataidon edistämässä. Vuonna 1910 se tuki HSS:n toimintaa 1500 markalla, jotta kansakoulujen ja alkeiskoulujen koululaiset sekä poliisit ja palokuntamiehet voisivat uida Ursin maauimalassa ilmaiseksi ja saisivat ilmaista uinninopetusta. Vuoden 1910 HSS:n uimanäytös oli menestys, kun poliisikoirat olivat mukana hengenpelastusnäytöksessä retuuttaen niskasta ”näennäisesti hukkuneita” turvaan. (Mustonen 2006, 23.)

Seuraava “Uinti ja hengenpelastustaitojen opas” julkaistiin Uimaliiton toimesta vuonna 1935. Opas toimi uimaopettajien tärkeänä ohjekirjana seuraavat vuodet. Vuonna 1939 Uimaliittoon perustettiin uimaopetusjaosto, jonka tehtävänä oli tehostaa uimaopetusta ja hengenpelastusta. Mukaan kutsuttiin edustajia Mannerheimin Lastensuojeluliitosta, Suomen Naisten Liikuntakasvatusliitosta ja Meripelastusseurasta. (Ilmanen 2006, 40.)

Uimaliitto liittyi Suomen valtakunnan Urheiluliiton (SVUL) jäseneksi vuonna 1938. SVUL:n toiminnan keskipiste oli kilpa- ja huippu-urheilun edistäminen. Hengenpelastusta ja uinninopetusta ei koettu tärkeiksi, eikä niihin panostettu riittävästi. Tämä aiheutti uimaliiton sisällä erimielisyyksiä. Liittojohtokunnan kokous sai vuonna 1948 käsiteltäväkseen esityksen SVUL:sta eroamiseksi ja liiton nimen muuttamisen muotoon Suomen Uinti- ja Hengenpelastusliitto – Finska Sim- och Livräddningförbundet r.y. Osa liiton jäsenistä oli kuitenkin vielä neuvottelukannalla ja uskoi, että SVUL voitaisiin saada sopeutumaan myös hengenpelastuksen filantrooppiseen aatteeseen ja näin yhteiselo voisi jatkua. Koska SVUL ei kuitenkaan kyennyt nostamaan Uimaliiton saamaa määrärahaa tarpeeksi ja Uimaliitto oli muutenkin menettänyt muiden filantrooppista työtä tekevien järjestöjen tukea SVUL:iin liittymisen johdosta, tultiin tulokseen, jossa eroaminen SVUL:sta nähtiin ainoaksi ratkaisuksi. Meni kuitenkin useampi vuosi ennen kuin lopullinen eroaminen tapahtui. (Ilmanen 2006, 41 - 44.)

Suomen Punainen Risti (SPR) oli olennaisessa roolissa uuden liiton perustamisessa. SPR oli perustanut hengenpelastustoimikunnan, johon Uimaliittokin kuului, ja kesällä 1951 alettiin SPR:ssä suunnitella täysin uuden hengenpelastukseen keskittyvän järjestön perustamista. Uimaliitto heräsi SPR:n suunnitelmiin ja teki oman esityksensä asiasta helmikuussa 1956 ”organisaation muuttamiseksi siten, että uintiurheilullinen ja uima- ja hengenpelastustyölinja erotettaisiin”. Kartoitus muiden hengenpelastustyötä tekevien tahojen näkemyksistä ja alustavat neuvottelut johtivat lopulliseen tulokseen marraskuussa 1956, jolloin syntyi Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto (SUH). Perustamista edelsi neuvottelukokous, jossa mukana olivat jäsenjärjestöistä Uimaliitto, SVUL, Työvään Urheiluliitto (TUL), Svenska Finlands Idrottsförbund (SFI), SPR, Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) ja Kansakoulunuorison Liikuntakasvatusliitto (KLL). Läsä olivat myös edustajat opetusministeriöstä ja koulupiireistä. Yhteistuumin tultiin tulokseen, että uuden liiton päätoimenkuvana tulee olemaan yleinen uimaopetus-

ja hengenpelastustyö ja niiden koordinoiminen valtakunnallisesti. Myös jäätietousneuvonta nähtiin tärkeäksi osaksi toimintaa. (Ilmanen 2006, 50 - 53.)

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton tarkoituksena oli toimia jäsenjärjestöjen- sä ja muiden oikeuskelpoisten yhteisöjen aatteellisena keskusjärjestönä, yhdysiteenä, ohjaajana ja etujen valvojana. Liiton jäseneksi voitiin vuosikokouksessa hyväksyä yhdysrekisteriin merkitty uimaopetus- ja hengenpelastusalalla työskentelevä yhteisö, joka toimi valtakunnallisesti ja sitoutui noudattamaan SUH:n sääntöjä. Tavoitteisiin tuli päästä:

1. tekemällä uimaopetus- ja hengenpelastusalalla aatteellista ja käytännöllistä neuvonta ja herätystyötä;
2. kiinnittämällä ehdotusten, anomusten, alustusten yms. kautta valtion ja itsehallinnollisten yhdyskuntien huomiota uimaopetus- ja hengenpelastustoiminnan kehittämiseen ja niille tarpeellisten harjoituspaikkojen ja välineiden hankkimiseen;
3. harjoittamalla uimaopetus- ja hengenpelastusalaa käsittelevän kirjallisuuden, ohjelehtisten ja seinätaulujen julkaisemista sekä valmistamalla uimaopetukseen ja hengenpelastukseen liittyviä elokuvia, rainoja ja muita valistusvälineitä;
4. johtamalla ja valvomalla liiton keskuudessa järjestettyä uimaopettajakoulutusta ja uimakoulujen toimintaa sekä vahvistamalla suoritettavat erilaiset uimatutkinnot ja valvomalla niiden suoritusta ja vastaanottoa;
5. solmimalla ja ylläpitämällä kansallisia ja kansainvälisiä suhteita uimaopetus- ja hengenpelastusalalla;
6. seuraamalla alalla tapahtuvaa tutkimustyötä;
7. hankkimalla ja jakamalla avustuksia uimaopetus- ja hengenpelastustyön tueksi. (Ilmanen 2006, 59 - 60.)

6.1 Hengenpelastuskoulutuksen kehittyminen Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton alaisuudessa

Tutkinto- ja merkkijärjestelmä oli hyvin olennainen osa SUH:n toimintaa alkuaikoina. Alussa hengenpelastustoiminta oli kiinteästi liitoksissa uimaopettajien koulutukseen.

Pian kuitenkin tuli erillinen hengenpelastajatutkinto, jonka pystyi suorittamaan erikoiskurssilla. Kurssin kohderyhmänä olivat henkilöt, joille koettiin olevan hyötyä hengenpelastustaidoista, muun muassa poliisit, palokuntalaiset ja uimaopettajat. Hengenpelastuskursseista ja tutkinnoista oli vastuussa hengenpelastustoimikunta, jonka puheenjohtajana alussa toimi lääketieteen tohtori, dosentti Jarl Forssell. (Ilmanen 2006, 81.) Kehitys oli siis varsin osaavissa käsissä.

Hengenpelastajaksi pätevytyymiseen vaadittiin uimamaisterin tutkinnon lisäksi hyväksytyt suoritukset seuraavista:

- Vaatteissa uinti 500 metriä
- Hyppy viidestä metristä
- Hengenpelastusuinti: 40 metrin uinti, uppotukin sukellus kolmesta metristä ja tukin kuljetus 40 metriä. Kokonaisaika enintään viisi minuuttia.
- Käytännön tekohengityksen antonäytteet Nielsenin ja Even menetelmillä
- Irrottautumiskeinojen käytännön näytteet
- Yksinkertaisten sitomis- ja lastoitustapojen hallinta
- Aktiivinen osallistuminen kurssin luentoisiin ja harjoituksiin

Tutkinto ja merkki olivat voimassa kymmenen vuotta, jonka jälkeen oli annettava uudet näytteet pätevydestä, kurssia ei kuitenkaan tarvinnut uusia. (Ilmanen 2006, 81.)

Hengenpelastuskurssit eivät olleet kovin laaja-alaisia, mutta hengenpelastuspropaganda sen sijaan oli mittavaa. Kouluissa annettiin hengenpelastusopetusta ja samalla jaettiin kymmeniä tuhansia hengenpelastusta esitteleviä opaslehtisiä. (Ilmanen 2006, 81.) Myös uimaopettajien kurssit ja materiaali päivitettiin liiton alkuvuosina. ”Uimaopettajan ohjevihkonen” sisälsi opetusohjeistuksen lisäksi tietoa ensiapuvälineistä ja Holger Nielsenin ja Even tekohengitysmenetelmistä. (Ilmanen 2006, 80-81.)

1970-luvun alussa SUH alkoi uusia koulutusjärjestelmäänsä. Uimaopettajakoulutuksesta tuli kolmiportainen samaan tapaan kuin monilla urheilun keskusjärjestöillä ja lajiliitoilla. Hengenpelastuskursseilla alettiin kouluttaa kaikkia pelastustoiminnasta kiinnostuneita tahoja ja henkilöitä. Hengenpelastuskurssi muutettiin kaksiosaiseksi niin, että osioiden välillä oli noin kolmen kuukauden mittainen harjoittelujakso. Alussa opetettiin vesipelustus- ja elvytystaidot ja toisella osiolla olivat vaativimmat testit. Suurimpana erona aikaisempaan koulutukseen oli teoria- ja käytännönopetuksen aikaisempaa voi-

makkaampi erottelu toisistaan. Opetusministeriön ja yksityisten lahjoitusten avulla hankitut Anne-nuket helpottivat osaltaan elvytyksen opetusta. (Ilmanen 2006, 128 - 129.)

Kolmiportaisessa koulutusjärjestelmässä SUH pysyi aina 1990-luvun alkuun asti. Tuolloin päätettiin irrottaa hengenpelastuskoulutus kokonaan muusta koulutuksesta. Aiemmin hengenpelastajan pätevyyden oli saanut erillisen hengenpelastuskurssin lisäksi suorittamalla B-tason uimaopettajakoulutuksen. Kansainväliseen liittoon (ILS) liittymisen jälkeen tarjolle tuli myös kansainvälisen hengenpelastajan kurssi, joka tarjoaa syvällisempää tietämystä ja paljon käytännön harjoituksia pelastuksesta. (Ilmanen 2006, 188 - 190.) Vuonna 2007 astui voimaan uusi koulutusjärjestelmä (kuvio 1), jossa uimaopettajien kouluttaminen on aikaisemmasta uimaopettajan perus- ja jatkokurssista yhdistynyt yhdeksi uimaopettajakurssiksi. Uutuutena on myös hengenpelastuksessa rantapelastajakurssi, jonka kesto on 100 tuntia (Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto 2007.)

KUVIO 1. SUH:n koulutusjärjestelmä vuonna 2007.

7 KANSAINVÄLISTEN LIITTOJEN SYNTYMINEN

7.1 Fédération Internationale de Sauvetage Aquatique (FIS)

Vuonna 1878 Ranska organisoï kansainvälisen hengenpelastuskongressin Marseillessa, Etelä-Ranskassa. Kongressi saavutti suuren suosion ja loi halun luoda kansainvälisen foorumin hengenpelastusta koskien. Nämä kongressit jatkuivat seuraavina vuosina, mutta ne eivät kuitenkaan heti johtaneet yhtenäisen keskusjärjestön syntyyn. Ranskan hengenpelastusliiton johtaja Raymond Pitet yritti vuonna 1900 uudelleen luoda kansainvälistä kattojärjestöä, taaskin siinä onnistumatta. Vuonna 1910 Ranska kärsi kovista tulvista, jolloin eurooppalaiset hengenpelastajat saapuivat apuun. Tästä solidaarisuudesta intoutuneena Raymond Pitet järjesti samana vuonna Saint-Quenissa uuden kongressin, jolloin vihdoïn saatiin perustettua kattojärjestö “Fédération Internationale de Sauvetage” (FIS). FIS:n alkuperäiset jäsenet olivat Belgia, Tanska, Ranska, Iso Britannia, Luxemburg, Sveitsi ja Tunisia. Espanja ja Italia, jotka eivät pystyneet olemaan tuolloin paikalla, tukivat kuitenkin osaltaan kansainvälistä järjestöä. Järjestön hallintopaikaksi sovittiin Pariisi. (International Life Saving Federation, 2006.)

Järjestön jäsenmaiden lukumäärä kasvoi Euroopassa aina ensimmäisen maailmansotaan asti, joka katkaisi kehityksen. Maailmansotien välillä ideana oli laajentaa pelastustoimintaa vedestä teille ja vuoristoon. Toisen maailmansodan jälkeen Ranska jatkoi työtään kansainvälisen liiton puolesta järjestämällä kongressin Lausanneen, Itävaltaan. Kongressissa opeteltiin muun muassa uusia elvytystekniikoita. (International Life Saving Federation, 2006.)

Vuonna 1951 Maailman hengenpelastuskongressi pidettiin Cannesissa Ranskassa, jolloin paikalla oli 22 maata. Tuolloin Ranskan valtuuskunta organisoï ensimmäiset maailmanmestaruuskisat ja hengenpelastusnäytöksiä. Kongressin tulos oli, että jäsenet päättivät pitää Pariisissa kokouksen, jossa päivitetäisiin FIS:n status sekä päämäärät ja tavoitteet kansainväliselle keskuselimelle. Tämä viimeinen kokous, jonka tarkoitus oli uudelleen herättää FIS, pidettiin 6. helmikuuta 1952 Pariisissa. Kokouksessa päätettiin uudesta nimestä joka oli “Fédération Internationale de Sauvetage et de Secourisme et de Sports Utilitaires” (International Federation on Lifesaving, Rescuing and Utility

Sports). Vuonna 1963 nimike vaihdettiin jälleen “Fédération Internationale de Sauvetage et de Sports Utilitaires” (International Federation on Lifesaving and Utility Sports). Tuolloin virallisessa logossa oli maailmankartan päällä oleva hengenpelastusrenkas, jossa kirjaimet “FIS”. Vuonna 1985 järjestö sai nimekseen “Fédération Internationale de Sauvetage Aquatique”. (International Lifesaving Federation, 2006.) Yhteisymmärrykseen nimestä ei siis päästy aivan helposti. Mitä ilmeisimmin juuri pelastustaitojen ja vesiturvallisuuden asema kilpailua vastaan olivat kysymykset, joita jo nimessä pohdittiin. Samat kysymykset ovat pinnalla tänäkin päivänä kansainvälisessä hengenpelastusliitto-toiminnassa.

FIS:n päätavoitteena oli kehittää neuvontaa kaikille tahoille, jotka olivat kiinnostuneita hengenpelastuksellisista aspekteista, kuten vesipelastuksesta. Myös pelastukseen liittyvän tieteellisen tiedon levitys ja didaktiset neuvot parempaan fyysiseen kuntoon ja hengenpelastuskilpailuihin liittyen kuuluivat järjestön toimenkuvaan. Viimeisenä FIS:n elinvuotena 1993 järjestössä oli mukana 30 täysivaltaista jäsenvaltiota. (International Life Saving Federation, 2006.) Järjestö oli siten kasvattanut toimintaansa kiitettävällä tavalla.

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto liittyi FIS:n jäseneksi vuonna 1991. Liittymistä oltiin suunniteltu jo vuodesta 1984, jolloin Ruotsin hengenpelastusjärjestö esitteli muille Pohjoismaiden edustajille FIS:n toimintaa ja suositteli jäsenyyttä. Etelä-Afrikan mukana olo kansainvälisessä liitossa teki liittymisestä kuitenkin ongelmallisen. Valtionapua nauttivat yhdistykset eivät saaneet olla missään tekemisissä rotuerottelua harjoittavan valtion tai sitä edustavan järjestön kanssa. Suomen ulkopoliittinen linja oli tiukka ja näin ollen liittymispäätös siirtyi kymmenellä vuodella, kunnes Etelä-Afrikan liiton jäsenyyssstatus muuttui FIS:n sisällä ja toisaalta Etelä-Afrikka luopui rotuerottelupolitiikasta. (Ilmanen 2006, 152 - 155.)

7.2 World Life Saving (WLS)

FIS ei ollut ainut kansainvälinen hengenpelastusorganisaatio, vaan myös toisella puolella maailmaa oltiin herätty tarpeeseen perustaa kansainvälinen organisaatio kehittämään hengenpelastusta ja yhdistämään tietoja ja taitoja.

World Life Saving (WLS) perustettiin 24. maaliskuuta 1971 Cronullassa, Australiassa. Kokoonpano tuli voimaan 14. heinäkuuta 1977, jolloin virallinen sopimus jäsenmaiden Australian, Iso Britannian, Uuden Seelannin, Etelä-Afrikan ja Yhdysvaltojen välillä kirjoitettiin. Järjestön tarkoitus oli vakiinnuttaa meripelastus ja vesiohjelmat, ihmiseltä ihmiselle -ideologiaa noudattaen. Vuoteen 1993 mennessä WLS:ssä oli yli 20 kansallista hengenpelastusjärjestöä. (International Life Saving Federation, 2006.)

7.3 International Life Saving Federation (ILS)

Helmikuun 24. päivä vuonna 1993 FIS yhdistyi WLS:ään ja syntyi uusi kansainvälinen järjestö International Life Saving Federation, ILS. Tuota päivää pidetään liittojen yhteensulautumispäivänä, vaikka virallinen säännöstö astui voimaan 3. Syyskuuta 1994. Siitä lähtien järjestö on toiminut ainoana kansainvälisenä yhdistävänä voimahahmona hengenpelastuksessa. (International Life Saving Federation, 2006.)

Suomi siirtyi automaattisesti ILS:n jäseneksi. ILS:n toiminta on painottunut hengenpelastuskilpailuihin, joiden suosio Suomessa on vähäinen. Jäsenyydellä on kuitenkin oma statusarvonsa (Ilmanen 2006, 156.) Jäsenyys mahdollistaa myös yhtenäisen tutkintojärjestelmän luomisen. Tällä hetkellä SUH:lla on yksi kansainvälinen kurssi: International pool lifeguard, sen läpäisee vuosittain noin 20 henkilöä. Heillä on mahdollisuus työskennellä uinninvalvojina suurimmassa osassa Euroopan maita.

7.4 Pohjoismaiden Hengenpelastusliitto

Uimaopetus- ja hengenpelastustyö oli tärkeä sosiaaliturvapolitiikan osa-alue Pohjoismaissa. Vuonna 1945 päätettiin perustaa Pohjoismaiden Hengenpelastusliitto, jonka jäseninä olivat Suomen Uimaliiton lisäksi Tanskan, Ruotsin ja Norjan hengenpelastusjärjestöt. Muissa maissa hengenpelastuksen ja uimaopetuksen eriyttäminen kilpauinnista oli tapahtunut jo Suomea aiemmin. Toiminta keskittyi aluksi uimahallien ja maauimailoiden rakentamiseen edistämiseen, vuodesta 1947 alettiin järjestää kansanuintimaatteleita Pohjoismaiden kesken. Ideana oli mitata, missä maassa tehtiin väestöön suhteutettuna eniten uintisuorituksia. Kilpailtava suoritus oli 200 metrin uinti valvotuissa olosuhteissa. Myöhemmin myös elvytysmenetelmien kehittäminen oli olennaisessa osassa liiton toimintaa.

Vuonna 1958 Pohjoismaiden Hengenpelastusliiton kokouksessa SUH:n hallituksen jäsenen, dosentti Jarl Forssell piti esitelmän ”Tekohengityksen antaminen hukkumistapauksissa”. Pohdinnan alla olivat käsin suoritettava Nielsenin tekniikka, helposti opittava Schäferin tekniikka ja uutena suusta suuhun -menetelmä. Seuraavana vuonna SUH:n hallitus antoi julkisuuteen liiton suosittaman ja uutta menetelmää selostavan lausunnon, ja syksyllä 1959 aloitettiin voimakas koulutus- ja propagandakampanja suusta suuhun -menetelmän julkistamiseksi kaikille. Vuonna 1960 oli suusta suuhun -menetelmä käytössä kaikissa Pohjoismaissa. Painantamenetelmän opettaminen kaikelle kansalle levisi niin ikään pohjoismaihin suomalaisten kautta. Kööpenhaminassa pidetyssä Pohjoismaiden hengenpelastusliiton kongressissa vuonna 1966 piti Suomen alustuksen apulaisylilääkäri Leo Stjernvall. Käsittelyaiheena oli ulkoisen sydänelvytyksen opettaminen Suomessa. Aluksi muut Pohjoismaat vieroksuivat menetelmän opettamista kaikelle kansalle. (Ilmanen 2006, 44 - 45, 82 - 91.) Tänä päivänä painallus-puhallus -elvytys on laajalle levinnyt menetelmä Pohjoismaissa.

Alkoholin ja hukkumiskuolemien yhteydessä Suomi on niin ikään ollut ”edelläkävijä”. Eikä ainoastaan suurilla hukkumisluvuilla, vaan osoittamalla asian toteen tutkimalla kaikki vuonna 1968 Suomessa sattuneet hukkumistapaturmat; tapaturmamekanismi, alkoholin osuus ja oikeuslääketieteellinen diagnoosi. Muut Pohjoismaat seurasivat perässä ja ikäväkseen joutuivat tunnustamaan, että kaikissa Pohjoismaissa alkoholilla on merkittävä vaikutus hukkumiskuolemiin.

1990-luvulle tultaessa on liitto panostanut Pohjoismaisten vesipelastuskilpailujen kehittämiseen. Kilpailuja on pidetty vuorotellen eri Pohjoismaassa ja Suomi on saanut kantaa vastuun vuosina 1991 ja 1996. Suomen osallistuminen sekä menestys kilpailluissa on ollut vaihtelevaa. Toisena tärkeänä painopisteenä liiton toiminnassa on ollut yhtenäisen koulutusjärjestelmän luominen. Työ aloitettiin vuonna 2002 ja se kesti aina vuoteen 2005 saakka. Tällä hetkellä (2007) on uinninvalvojakurssi yhtenäinen muihin Pohjoismaihin nähden ja näin ollen kurssin suorittamalla saa pätevyyden toimia uinninvalvojana Islantia lukuun ottamatta kaikissa Pohjoismaissa. Liiton kokoukset ovat läpi toiminnan olleet joka kolmas vuosi, ja seuraava kokoontuminen tulee olemaan vuonna 2008. (Läärä 2007.)

8 HENGENPELASTUSKILPAILUJEN HISTORIAA

Suomessa hengenpelastusuinti oli kilpalaji jo 1900-luvun alussa, mutta virallisia hengenpelastuskilpailuja alettiin pitää vasta 1990-luvulla. Laji on siis maassamme varsin tuore, sitä vastoin maailmalla hengenpelastuskilpailut omaavat pitkät perinteet ja suuren suosion.

8.1 Australian uimakielloista arvostettuihin Ironman-kilpailuihin

Suurin osa Australian väestöstä asuu kaupungeissa, jotka sijaitsevat rannikolla tai hyvin lähellä rannikkoa. Rannat ovat vapaasti yleisön käytössä ja rantaelämä on tärkeä osa australialaisen arkipäivää. Rantakulttuuri ei kuitenkaan aina ole ollut suuren yleisön suosiossa. Vuoteen 1902 saakka uiminen aallokossa oli päiväsaikaan kiellettyä, koska se nähtiin moraalittomana toimintana. Kylpeminen vedessä sallittiin vain aamuvarhain tai iltamyöhään - miehet ja naiset eivät missään nimessä saaneet kylpeä samaan aikaan. Vuonna 1902 William Gocher meni kuitenkin veteen päiväsaikaan, jolloin hänet pidätettiin. Hän ei saanut kuitenkaan rangaistusta – siitä lähtien tyrskyissä uimisen suosio kasvoi nopeasti. (Australia Government 2004.)

Lajin yleistyessä myös veden vaarat tulivat näkyviin. Tällöin kokeneemmat uimarit (surfers) alkoivat perustaa hengenpelastusklubeja suojatakseen vähemmän kokeneita uimareita meren vaaroilta. Australian ensimmäinen virallinen ja samalla koko maailman ensimmäinen Surf life saving club perustettiin Bondi Beachille Sydneyhyn vuonna 1906. (Australia Government 2004.) Vuonna 1907 perustettiin Australian Surf Life Saving -järjestö, vuosi ensimmäisen hengenpelastusklubin perustamisen jälkeen (Surf Lifesaving Australia 2004). Lainelautojen saavuttua Australiaan Hawaijilta vuonna 1915 Duke Kahanamokun mukana vesipelastuksen tärkeys kasvoi entisestään (Australia Government 2004).

Vapaaehtoisilta hengenpelastajilta vaadittiin kestävyyttä, voimaa ja lainelautailutaitoa. Näiden ominaisuuksien kehittymistä motivoitiin kilpailuilla. Kilpailemisen tarkoituksena oli valmistaa hengenpelastajia toimimaan stressaavissa pelastustilanteissa. Ensimmä-

mäinen kilpailu järjestettiin 1908. Kilpailujen ajatellaan edistäneen sekä hengenpelastusaatteen leviämistä että hengenpelastustoimintaa Australiassa. Nykyisin hengenpelastustoiminta on yksi Australian suurimmista vapaaehtoisiin toimijoihin perustuvista liikkeistä. Kaikista Australian hengenpelastuskilpailuista arvostetuimpia ovat ironman- ja ironwoman -kilpailut monipuolisuutensa ansiosta. Nämä kilpailut ovat erittäin haastavia ja vaativat kilpailijoilta poikkeuksellista sisukkuutta, taitoja ja muuntelukykyä. Kilpailuissa kilpaillaan neljässä eri osa-alueessa: uinnissa, juoksemisessa ja pelastuslaudalla melonnassa ja ski-kanootilla melonnassa. (Surf Lifesaving Australia 2004.)

Altaassa järjestettävät hengenpelastuskilpailut ovat kehittyneet vasta rantakisojen jälkeen. Vuonna 1965 pidettiin ensimmäiset Australian allasmestaruuskilpailut. Vuoteen 1987 saakka kilpailuja järjestettiin joka toinen vuosi, sen jälkeen vuosittain. Allaskilpailut kestävät neljä päivää ja osanottajat on jaettu kahteen sarjaan: alle 14-vuotiaisiin ja senioreihin. (Royal Life Saving 2004.)

8.2 Hengenpelastuskilpailut Suomessa

Vuonna 1907 hengenpelastusuinti oli SM-kisojen ehkäpä jopa suosituin laji ja se piti paikkansa aina vuoteen 1926 saakka. Tuolloin naiset uivat 50 metriä, joista 25 metriä uintia ja 25 metriä pelastusta. Miehet taasen uivat ensin 75 metriä, jonka jälkeen seurasi 25 metriä pelastusta eli ”näennäisesti hukkuneen” kuljetusta. Kuljetettavan eli valehukkuneen tuli olla samankokoinen kuin pelastajansa. Yllään näennäisesti hukkuneella tuli sääntöjen mukaan olla paita, housut, liivi, takki, sukat ja kengät. Yhteensä vaatetuksen tuli painaa kaksi kiloa kuivana. Säännöt mahdollistivat vilpin, johon monesti turvauduttiin; punnituksen ajaksi vaatteisiin piilotettiin painoja jotka poistettiin sen jälkeen. Myös vettä hylkivistä vaatteista haettiin avaimia menestykseen. Fysiikan lakien tunteminen helpotti suoritusta sekin: pullea ja lyhyt uhri kellui huomattavasti paremmin kuin pitkä ja lihaksikas. Vuonna 1920 Uimaliitto muutti sääntöjä vilpin ehkäisemiseksi: tästedes uimarit pukeutuivat kilpauimarin asuun ja näennäisesti hukkuneena toimi kahden metrin pituinen tukki. Aimo Malmberg Helsingfors Simsällskapenista oli lajin ensimmäinen Suomen mestari. Pääosin lajia hallitsi aikakauden ykkösuimari Jussi Kahma. (Mustonen 2006, 24.)

Hengenpelastuksella on tiedetysti vahva filantrooppinen pohja, mutta toisaalta on hyvä huomata, että sen kilpailulliset elementit ovat heränneet jo yli vuosisata sitten. Mielenkiintoista on seurata, miten hengenpelastusideologia kehittyy jatkossa.

Ensimmäiset viralliset hengenpelastuksen suomenmestaruuskilpailut järjestettiin vasta vuonna 1990 Riihimäellä. Tällöin osanottajia oli 20 henkilöä. Sen jälkeen kilpailuja on järjestetty vuosittain eri puolella Suomea. Osanottajamäärät ovat vaihdelleet ja olivat vuonna 2004 hieman nousussa. Hengenpelastuskilpailujen vastaavana organisaattorina toimii Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto. (Läärä 2004.)

Suomessa hengenpelastuskilpailut perustuvat tällä hetkellä hyötyliikunnalle, ihmisten pelastamiselle vedestä. Kilpailulajit pyrkivät simuloimaan aitoa pelastustilannetta. Tällä hetkellä Suomessa hengenpelastuskilpailuja järjestetään ainoastaan allasolosuhteissa. Kilpailumuotoina ovat joukkue- ja yksilölajit, joista joukkuelajit ovat osoittautuneet suosituimmiksi. Joukkuelajeissa on kolme erillistä sarjaa: miehet, naiset ja sekajoukkueet. (Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto 2006.)

Suomen hengenpelastuskilpailut noudattavat ILS:n kriteerejä ja monet Suomessa kilpailtavista lajeista ovat samanlaisessa muodossa myös MM-, EM- ja World Games -kilpailuissa. Suomessa yksilölajeina ovat 200 metrin esteuinti, Hengenpelastajan / uin-
ninvalvojan testiuinti ja 50 metrin nukenpelastus. Joukkuelajeina puolestaan ovat 4 x 50 metrin pelastuspatukkaviestit, 4 x 25 metrin nukenkuljetusviesti ja simuloitu hätätilanne. (Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto 2006.)

Suomesta on osallistunut hengenpelastusjoukkue vuonna 1996 Suomessa ja vuonna 2004 Italiassa pidettyihin MM-kisoihin. Vuonna 2004 pidetyissä kilpailuissa Suomen joukkue sijoittui allasosiossa 9. sijalle ja kokonaiskilpailussa 22. sijalle. (Risto 2004.)

9 TYÖN MUUTOKSET JA HENGENPELASTAJAN AMMATTI

Hengenpelastus ammattina on hyvin kiehtova. Maailmalla alaa lähestytään usein kilpaurheilun kautta, Suomessa ammattia koulutetaan pelastusalana. Rantavalvontatyö on hyvin poikkeuksellista muihin pelastusaloihin verrattuna kausiluontoisuutensa takia. Ammatti vaatii taitoa pelastaa ihmishenki, mutta usein tämä tärkeä lähtökohta unohtuu niin työnantajalta kuin –tekijältäkin. Pätevyysvaatimukset ja ammatin arvostus ovat olleet pitkään minimissä. Uimahalleissa lakimuutokset ja vuonna 1993 Kuluttajaviraston antama ohjeistus uimahallien turvallisuuden parantamisesta ovat kehittäneet alaa (Läärä 2007). Uinninvalvojan koulutusta on alettu hankkia ja arvostaa viime vuosina kasvavassa määrin. Uimarannoilla koko taival on vielä edessä. Kuluttajavirasto informoi uimarantojen ylläpitäjiä syksyllä 2006 ohjekirjeellä (liite 7) ja opetusministeriön uimarantopas julkaistiin samaisena vuonna niin ikään parantamaan uimarantojen turvallisuutta ja samalla määrittelemään rantavalvojen pätevyysvaatimukset (liite 3). Tulevan kesän 2007 jälkeen jää nähtäväksi, alkaako rantavalvojen kouluttautuminen alalle kasvaa ja ammattikunta pätevoitä.

Työelämässä on koettu monia muutoksia viime aikoina, ja useat työolotutkimukset ovat osoittaneet kielteisiä työelämän pitkän aikavälin muutoksia. Kiire ja henkinen rasittavuus ovat lisääntyneet voimakkaasti. (Kinnunen, Feld & Mauno, 2005, 7 - 8.) Kuitenkin myös positiivista kehitystä on tapahtunut. Palkansaajat ovat paremmin koulutettuja kuin 25 vuotta sitten, etenkin naiset ovat hyvin korkeasti koulutettuja tänä päivänä. Palkansaajien kouluttautumis- ja kehittymismahdollisuudet ovat jatkuvasti lisääntyneet, ja myös työn tarjoamat vaikutusmahdollisuudet ovat parantuneet. (Lehto & Sutela 2004.)

Yleiset työllisyyteen ja työvoimapolitiikkaan vaikuttavat tapahtumat heijastuvat myös rantavalvontatyöhön. Rantavalvontaa on ollut useiden kuntien uimarannoilla aina 1980-luvulle asti, mutta laman takia ala koki voimakkaan takaiskun 1980 ja 1990 -lukujen taitteessa. Rahapulana vuoksi useat kunnat karsivat uimarantojen valvontaa. (Läärä 2007.) Nyt lakiasetuksien muututtua on rantavalvontatyön arvostus vähitellen nousmassa, mutta ala hakee vielä paikkaansa. Työn kysynnän ja tarjonnan pitäisi kohdata jotta tulos olisi onnistunut, mutta usein näin ei kuitenkaan ole, joten tärkeää on huomioida myös sopeutumisprosessit muutosvaiheessa. (Työvoimaministeriö 1986, 50.) Ky-

syntä pätevistä rantapelastajista on kova mutta tarjonta vähäistä. Kuntien rahoitus ja asenne määräaikaisen työvoiman kouluttamiseen on puutteellista.

Suomalainen rantavalvonta on siis parhaillaan voimakkaassa muutosvaiheessa. Kunnat ovat vuonna 2007 tilanteessa, jossa laki säätää järjestämään uimarannoille valvontaa pätevien rantapelastajien toimesta paikalliseen riskinarviointiin perustuen. Käytännössä tämä on kuitenkin mahdottomuus, koska päteviä valvojia ei ole. Tarjontaan vaikuttavat yleisesti ottaen palkka-, hinta- ja tuotantojousto (Työvoimaministeriö 1986, 52 - 56). Ammatin alhainen arvostus ja huono palkkaus vaikeuttavat tavoitteen toteutumista entisestään. Koulutuksen kehittämällä pyritään ratkaisemaan haastava yhtälö.

Seuraavaksi tarkastelen työmotivaation ja työtyytyväisyyden käsitteitä. Molemmat vaikuttavat merkittävästi ammattiin ja alaan suhtautumiseen. Kun tavoitteena on saada ammatinarvostus nousemaan, on sen lähde työntekijästä ja hänen omasta suhtautumisestaan työhönsä. Vain työtään ja itseään arvostava työntekijä voi odottaa arvostusta myös muilta.

10 TYÖMOTIVAATIO JA TYÖTYTYVÄISYYS

Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että työmotivaatio määräytyy suuresti ammatillisen mielenkiinnon ja työn ominaisuuksien yhteensopivuuden pohjalta. Vallitsevan käsityksen mukaan tyytyväisyys on seurausta työsuorituksen palkitsemisesta; työmotivaatioon taas vaikuttavat muun muassa palkkioita koskevat odotukset. (Ruohotie 1990, 17.) Käsitteillä työmotivaatio ja työtyytyväisyys on monia yhtäläisyyksiä, mutta myös eroja. Molemmat kuitenkin liittyvät olennaisesti ammatin arvostuksen rakentumiseen.

10.1 Sisäinen ja ulkoinen motivaatio

Motivaatiopsykologian periaatteet ovat vaihdelleet huomattavasti eri aikoina eri lähestymistapojen mukaan. Klassista näkökulmaa edustaa fysiologinen teoria, jonka mukaan toimintaamme ohjaavat elimistöstä ja aivoistamme kumpuavat tarpeet, vietit ja motiivit, esimerkiksi nälkä ja seksuaalisuus. Myös psykoanalyttinen teoria, jossa yksilön toimintaa ohjaavien seikkojen koetaan olevan ajattelun saavuttamattomissa, on osaltaan selittänyt motivaatiota. Psykoanalyttisessä teoriassa ihmisen toiminnan ajatellaan perustuvan viettilylykkeisiin ja mielihyvään. Lisäksi lapsuuden aikaisten toimintatapojen ajateltiin toistuvan samankaltaisina aikuisiässä. Kolmas klassinen teoria, joka poikkeaa täysin edellisestä, on behaviorismi. Sen perusajatuksena oli, että kun toiminnasta palkitaan, jatkuu toiminta mitä todennäköisemmin ja näin jatkuu myös motivaatio toimintaa kohtaan. Behaviorismia ja sen ulkoisesti motivoituvan ajattelutavan kritiikistä on syntynyt viime aikoina eniten käytetty motivaatioteoria: sisäsyntyinen motivaatio. (Salmela-Aro & Nurmi 2002, 10 - 12.)

Euroopassa belgialainen Joseph R. Nuttin esitti täysin uuden näkemyksen motivaatiosta 1984. Motiivi oli hänen mukaansa yksilön sisäisen tarpeen ja ulkoisen kohteen välinen suhde. Kyseessä oli siis dynaaminen suhde, ei yksilön sisäinen voima tai ominaisuus. Tärkeää oli myös kognitiivisten mekanismien merkitys motivaatiossa, ihmisillä oli aina mielikuva siitä, mikä heitä motivoi. Nuttin kehitti motivaation mittarin, jossa piti jatkaa keskeneräisiä lauseita (esimerkiksi ”Toivon, että...”), mutta sen avulla tehdyt empiiriset tutkimuksen jäivät vaatimattomiksi. (Salmela-Aro & Nurmi 2002, 12 - 13.)

Neuvostoliittolainen Leontjevin kehitteli 1950-1960 luvulla hierarkisen motivaatiorakenteen. Tärkeää oli motiivihierarkioiden yksilöllisyys; yhdelle keskeistä voi olla työ, toiselle perhe ja kolmannelle harrastukset. Myös motiivia toteuttavat tavoitteet voivat hänen teoriansa mukaan erota toisistaan runsaasti. (Salmela-Aro & Nurmi 2002, 14.) Rantavalvoja ajatellen yhtä voi siis motivoida raha, toista auttaminen ja kolmatta kuntoilu, yhtä monta variaatiota löytyy toteutuksessa.

Amerikkalainen Edward Deci kehitti behaviorismin kritiikistä sisäsyntyisen motivaation käsitteen. Ihminen tekee sen mukaan jotakin siksi, että se on sinällään palkitsevaa. Deci esittää teoriassaan, että ulkosyntyinen toiminta voi muuttua autonomiseksi asteittain. Ensimmäisenä on ulkoinen säätely, joka perustuu palkitsemiseen tai muiden toiveisiin. Toisena tulee sisäistetty säätely, tässä vaiheessa toimintaa ohjaa esimerkiksi oman itsearvostuksen kohottaminen, esimerkiksi syyllisyys jollei työtä ole tehty kunnolla. Kolmantena vaiheena on tunnistettu säätely, jolloin ihminen itse arvostaa kyseistä toimintaa tai sen seurauksia. (Salmela-Aro & Nurmi 2002, 16 - 17.)

10.2 Yhteiskunnallinen merkittävyys työhön motivoivana tekijänä

Jokaisella toiminnalla on tehtävän luonne. Tällä tarkoitetaan sitä, että toiminnalla pyritään yhteiskunnallisesti hyödylliseen tulokseen tai tuotteeseen. Tässä on työtoiminnan ydin. (Norros 1981, 31.)

Norros (1981) määrittelee työmotivaation seuraavasti:

1. Työtoiminnan tavoite ei ole toiminta sinänsä, vaan sen avulla saavutettu tulos.
2. Yhteiskunnallisen työnjaon takia motivaatioperusta ei voi rajoittua vain oman toiminnan tulokseen. Tästä johtuu motivaatiorakenteen monimutkaisuus sekä sen sosiaalinen ja yhteiskunnallinen kytkentä.
3. Työtoiminnan avulla saavutetun tarpeentyydytyksen edellytyksenä ovat sosiaaliset suhteet.

Lisäksi hän jakaa työmotiivit kolmeen luokkaan:

1. Ulkoiset ja persoonalliset tulokset
2. Palkka
3. Palkan välityksellä saavutettu työn ulkopuolinen tarpeentyydytys.

Tavoitteet siis säätelevät toimintaa kolmella eri tavalla: motiivina ja aktivoijana, toiminnan ohjaajana ja vertauskohtana toiminnan kulussa. (Norros 1981, 31 - 34).

Motiivit syntyvät toiminnan yllykkeistä, esimerkiksi tarpeista ja intresseistä, jotka ovat joko tietoisia tai tiedostamattomia. Työmotivaatiossa yhteiskunnallinen merkitys on tärkeässä asemassa ja yksilöllinen tarpeentyydytys tulee esiin välillisesti. Se, että yksilö tiedostaa yhteiskunnallisen ja yksilöllisen tarpeentyydytyksen välisen suhteen, on perustana koko työmotivaatiolle. Jos näiden kahden välillä on suuria eroavaisuuksia tai ristiriitoja johtaa se siihen ettei motivaatiota työhön synny, vaan toimintaa ohjaa jokin muu kohde tai tulos. (Norros 1981, 31 - 34.)

10.3 Työtyytyväisyys

Työtyytyväisyys on mielihyväsävyinen tunnetila, joka on seurausta siitä, että henkilö on arvioinut työnsä johtaneen työhön liittyvien ”arvojen” saavuttamiseen tai edistäneen niiden saavuttamista (Locken 1969; tässä: Pöyhönen 1974).

Työtyytyväisyyden yksiselitteinen määrittely on koettu hankalaksi monelta osin. Pöyhönen (1987, 130-137) on jäsennellyt työtyytyväisyyskirjallisuutta seuraaviin luokkiin:

- Työympäristöstä tai työtehtävästä aiheutuva tyytyväisyys
- Työn seurauksista ja työn tekemisestä aiheutuva tyytyväisyys
- Keinotekoisien tarpeiden ja aitojen tarpeiden tyydyttämisestä aiheutuva tyytyväisyys
- Tyytyväisyyden sietotaso ja vaatimustaso
- Työtyytyväisyys tyytymisenä ja tyydytyksenä
- Passiiviseen ja aktiivinen tyytymättömyys
- Jatkuva tai ajoittainen tyytymättömyys
- Haitallinen ja tarkoituksenmukainen tyytymättömyys ja tyytyväisyys
- Tilannetta ennakoiva tai tilanteesta syntyvä tyytymättömyys
- Piilevä tai näkyvä tyytymättömyys

Alaa on tutkittu laajalti aina 1930-luvulta lähtien. Suomessa Työterveyslaitos teki vuonna 1974 työtyytyväisyydestä selvityksen julkaisuna ”Työtyytyväisyys, mitä se on?” Julkaisussa määriteltiin muun muassa Locken (1969) arviointiaskelmat työtyytyväisyydelle, jotka olivat seuraavat:

1. Työn tietyn piirteen havaitseminen ja älyllinen arvioiminen
2. Implisiittinen tai ekplisiittinen ”arvon” mitta
3. Tietoinen tai tiedostamaton arviointi omien havaintojen ja ”arvojen” vastaavuudesta ts. diskrepanssista saavutusten ja vaatimusten välillä

Locken (1969) mukaan ”arvo on se, mitä ihminen yrittää saavuttaa ja/tai säilyttää”. Arvot muodostavat hierarkian; joitakin arvoja arvostetaan enemmän kuin toisia, josta seuraa se, että tärkeämmän arvon saavuttaminen tuottaa enemmän työtyytyväisyyttä kuin

vähemmän tärkeän. Se, minkä verran henkilöllä on kyseisellä hetkellä hallussaan tätä arvoa, voi vaikuttaa arvon tärkeyteen. Hyvänä esimerkkinä toimii palkka, joka voi olla tärkeimpänä ”arvona” tiettyyn rahamäärään saakka, mutta noustuaan rajan yli, saattaa palkka menettää arvonsa työn sisällön muutoksien yhteydessä. (Pöyhönen 1974, 7 - 10.) Sama idea toimii Maslowin tarvehierarkian pohjana: kun jokin tarve on tyydytetty, ei se enää motivoi (Maslow 1968, 21 - 44). Pöyhönen (1974, 7 - 10) nimeäisi ”arvon” mieluummin tavoitteeksi, koska sillä selitetään ihmisen suuntautunutta toimintaa.

Pöyhönen (1974, 7 - 10) on jatkanut työtyytyväisyyden määrittelyä luomalla kaavan:

$$\text{Työtyytyväisyys} = \frac{\text{Koettu (subjektiivinen) saavutustaso työssä}}{\text{Subjektiivinen vaatimustaso työssä}}$$

Hän vertaa työtyytyväisyyttä työhyvinvointiin.

$$\text{Hyvinvointi työssä} = \frac{\text{Todellinen (objektiivinen) saavutustaso työssä}}{\text{Objektiivinen vaatimustaso työssä}}$$

Kolmas usein siteerattu määritelmä työtyytyväisyydelle on Herzbergin (1959) kahden faktorin työtyytyväisyysteoria. Herzberg osoitti, että työtyytyväisyys ja työtyytymättömyys syntyvät eri lähteistä. Työtyytyväisyydelle olennaisia ovat motivaatiotekijät, kun taas tyytymättömyyttä säätelevät hygieniategijät.

Motivaatiotekijöitä ovat

1. Työsuorituksen arvostaminen ja tunnustuksen saaminen muilta
2. Menestymisen ja pätemisen mahdollisuudet työssä
3. Ylenemismahdollisuus ammattihierarkiassa
4. Vastuu
5. Mielenkiinto itse työhön ja tehtävään
6. Kehittymismahdollisuudet työssä

Hygieniatekijöihin kuuluvat

1. Työnjohto
2. Suhteet työtovereihin, alaisiin ja esimiehiin
3. Ulkoiset työolosuhteet
4. Palkka
5. Työpaikan toiminta- ja henkilöstöpolitiikka
6. Luontoisedut
7. Työsuhteen varmuus

(Herzberg 1959, 113 - 119.)

Työtyytyväisyys rakentuu siis kahdesta edellisestä. Pitkälti olosuhteista riippuvaiset hygieniatekijät huonosti hoidettuna aiheuttavat tyytymättömyyttä, joten niiden epäkohdat on korjattava, jotta työtyytyväisyys ylipäättään mahdollistuu. Samalla on panostettava työtyytyväisyyttä luoviin motivaatitekijöihin, jotka ovat enemmän itse työhön ja ammatilliseen kasvuun liittyviä. Kumpikaan yksinään ei siis tee ihmistä työtyytyväiseksi, mutta yhdessä nämä kohdat mahdollistavat työhönsä tyytyväisen työntekijän. (Herzberg 1959, 113 - 119.) Samoin toimii Maslowin tarvehierarkia: perustarpeiden täytyy olla tyydytettynä, ennen kuin ihminen voi siirtyä itsensä toteuttamisen tarpeiden tyydyttämiseen (Maslow 1968, 21 - 44.)

Mihin työtyytyväisyydellä sitten pyritään? Ihanteellisessa tilanteessa työntekijät eivät ole täysin tyytyväisiä, mutta eivät toisaalta passiivisen ja kroonisen tyytymättömiäkään. Työtyytyväisyyden asteen selvittämisen lisäksi on olennaista tunnistaa tyytymättömyyden laatu, mitkä ovat sen todelliset aiheuttajat ja ylläpitäjät ja mitä mahdollisuuksia olisi ehkäistä huonon työilmapiirin leviäminen. Työelämän laadun parantamisessa pääkohteeksi ei kannata ottaa työtyytyväisyyden lisäämistä, vaan työntekijän kehittymismahdollisuuksien lisääminen. Työssä kehittämisessä on kyseessä laaja prosessi. Ammattitaidon lisääntyminen on yksi olennainen osa-alue, mutta myös persoonallisuuden kehittymisen huomioiminen ja tukeminen liittyvät olennaisesti työtyytyväisyyden lisäämiseen. Työtyytyväisyyden ja työmotivaation teoriat eivät Pöyhösen (1987) mukaan riitä ratkaisemaan työpsykologisia ongelmia, vaan ainakin aikuisen elämänvaiheiden teorioita ja pätevyyden kehittymisen teorioita tulisi yhdistää edellä mainittuihin.

11 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TUTKIMUSONGELMAT

11.1 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa suomalaista rantavalvontaa: keitä ovat uimarrannoilla kesällä työskentelevät ihmiset, mitkä ovat heidän motiivinsa työhön, minkälaisiksi he kokevat hengenpelastuksen aatteen ja mikä on heidän ammattitaitonsa rantavalvontatyössä. Lisäksi haluttiin kartoittaa, mitä he ovat jo työssään tehneet, eli millainen on rantavalvojan työnkuva. Tarkastelun kohteena oli myös rantavalvojen lisäkoulutusmotivaatio ja erityisesti työtyytyväisyys. Tavoitteena oli siis laaja kartoitus rantavalvontatyöstä. Tietoja voidaan käyttää hyväksi kun suunnitellaan tulevaa; muun muassa kehitetään alan koulutusta.

Tutkimuksen menetelmällisenä tavoitteena oli luoda toimiva kyselykaavake, jota pystyttäisiin käyttämään myös pitkittäistutkimustarkoituksessa arvioitaessa ammatin kehitystä ja koulutuksen vaikutuksia. Tutkimuksen teoreettisena tavoitteena oli hahmottaa rantapelastajan ammatin kehityskaari, historiasta nykypäivään. Teoreettiseen keskiöön valittiin työmotivaatio ja työtyytyväisyys, vaikka tutkimus kartoitti ammattia laajemminkin.

11.2 Täsmennetyt tutkimusongelmat

1 Millainen on rantavalvojen profiili?

- Sukupuoli
- Ikä
- Koulutus
- Elämäntilanne
- Työkokemus ja alaan liittyvä ensiapuharrastuneisuus
- Fyysinen kunto ja kilpaurheilutausta

2 Minkälaista on rantavalvontatyö?

- Vaatimukset rantavalvontatyöhön
- Työnantaja ja palkkaus
- Työnkuva
- Ammattitaito
- Uimarannan pelastusvälineet

3 Mitkä ovat rantavalvojen motiivit työhönsä?

- Sukupuolen, iän, elämäntilanteen ja kilpaurheilutaustan yhteys motiiveihin
- Nähdäänkö hengenpelastukselle ominaiseksi auttamisaate vai kunto- ja kilpailuaate?
- Sukupuolen, iän ja koulutuksen yhteys auttamisaatteeseen hengenpelastuksesta

4 Kuinka tyytyväisiä rantavalvojat ovat työhönsä?

- Sukupuolen, iän ja palkan yhteys työtyytyväisyyteen
- Tyytyväisyys koulutukseen

5 Kuinka motivoituneita rantavalvojat ovat lisäkoulutukseen?

Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan tapaustutkimuksellisella otteella yhtä rantavalvojaa.

12 TUTKIMUSMENETELMÄT

12.1 Tutkimuksen perusjoukko ja otantamenettely

Tutkimuksen perusjoukkona olivat kaikki vuonna 2006 uimarannoilla työskentelevät valvonnasta vastaavat henkilöt. Valvottujen uimarantojen tai rantavalvojien lukumäärästä ei ollut saatavilla valmista tilastotietoa, joten alustava kartoitus tehtiin sähköpostin ja puhelinsoittojen avulla. Valvontaa löytyi 17 kunnasta.

Tutkimus oli kattava. Kysely lähetettiin koko perusjoukolle, eli Suomessa kesällä 2006 uimarannoilla työskenteleville ($n = 144$). Tutkimukseen vastasi yhteensä 65 rantavalvojaa, joten vastausprosentiksi muodostui 45 %. Vastausmäärä oli alhainen, mutta perusjoukon koko huomioiden tyydyttävä.

Perusjoukosta ei ollut saatavilla minkäänlaista valmista informaatiota, joten perusjoukon määrittäminen ja tavoittaminen osoittautui varsin työlääksi. Kesälomien takia monessa kunnassa rantavalvonnasta vastaavia oli mahdotonta tavoittaa ja tarkka informaatio rannoilla työskentelevien määrästä jäi arviointiasteelle (taulukko 1). Tavoitetut vastuhenkilöt eivät osanneet nimetä rantavalvojiaan eikä heillä myöskään useassa tapauksessa ollut rantavalvojien osoitetietoja. Kysely päätettiin toteuttaa vastuuhenkilöiden kautta lähettämällä arvioitu määrä kyselylomakkeita kuntien liikuntatoimen vastuuhenkilöille ja muutamissa tapauksissa urheiluseuran rantavalvonnasta vastaaville. Heitä pyydettiin edelleen toimittamaan kyselykaavakkeet rantatyöntekijöilleen. Menettelystä sovittiin etukäteen puhelimitse ja kyselylomakkeet sisältänyt kirjekuori sisälsi saatekirjeen myös työnantajalle (liite 2). Jokainen rantavalvoja sai kyselyn mukana oman vastauskuoren, jonka hän lähetti henkilökohtaisesti Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitolle. Kyselyyn vastaamatta jättäneistä rantavalvojista ei saatu tarkempaa informaatiota.

TAULUKKO 1. Rantavalvontatutkimukseen osallistuneet kunnat ja lähetetyt/ palautuneet lomakkeet.

Kunta	Lähetetyt kyselylomakkeet	Palautuneet kyselylomakkeet
Oulu	7	2
Espoo	25	9
Helsingin kaupunki (myös uimaseurat)	35	25
Vantaa	4	0
Nurmijärvi	6	2
Tampere	9*	7
Lahti	4	4
Seinäjoki	6	1
Nurmo	6	1
Kokkola	6	3
Heinola	3	3
Kuopio	10	0
Porvoo	6	1
Rauma	2	2
Hyvinkää	10	5
Naantali	4	0
Loviisa	1	0
Yhteensä	144	65

*Tampere ilmoitti etukäteen, että heillä ei ole varsinaisia rantavalvojia, vaan rantasiistijöitä. Heidän työnkuvaansa kuului kuitenkin hälytyksen tekeminen ja järjestyksen ylläpito, joten heidät otettiin mukaan tutkimukseen.

12.2 Tutkimuksessa käytetty kyselylomake ja aineiston kerääminen

Tutkimuksessa käytetty kyselylomake (liite 1) laadittiin keväällä 2006. Kyselylomakkeen pituus oli 10 sivua ja se sisälsi yhteensä 149 kysymystä tai väittämää. Kyselylomake jakautui sisällöllisesti siten, että kaksi ensimmäistä sivua sisälsivät rantavalvojen

taustatietoihin liittyviä kysymyksiä; kysymykset 1-9 henkilökohtaisia taustatietoja ja kysymykset 10-15 ammattiin liittyviä taustatietoja. Sivulla kolme kysyttiin työmotivaatiosta ja sen voimakkuudesta ja sivulla neljä aatteellisia käsityksiä hengenpelastuksesta. Sivulta viisi alkoi rantavalvojen pätevyyden ja taitojen kartoitus, joka jatkui sivuille kuusi ja seitsemän mitaten teoriaosaamista rantavalvontatyöstä. Sivu kahdeksan kartoitti rantavalvojan työnkuvaa, eli sitä mitä he ovat konkreettisesti työssään tehneet. Sivu yhdeksän mittasi lisäkoulutusmotivaatiota kahdessa erillisessä osiossa. Viimeinen sivu mittasi työtyytyväisyyttä ja käsitti avoimen kohdan, johon sai kirjata kolme (3) hengenpelastajan tärkeintä ominaisuutta, viimeisenä oli arvontakupongi.

Kyselylomake testattiin liikuntapedagogiikan proseminaariryhmässä sekä yksittäisillä rantavalvojilla, jonka jälkeen lomakkeet postitettiin rantavalvonnasta vastaaville henkilöille heinäkuussa 2006. Vastaukset pyydettiin lähettämään takaisin heinäkuun loppuun mennessä. Kyselyyn oli mahdollisuus vastata myös SUH:n internetsivujen kautta. Vastauksia tuli postitse 63 ja sähköpostin välityksellä kaksi kappaletta. Uusintakyselyä ei pystytty suorittamaan, koska rantavalvontakausi loppui suurimmassa osassa kuntia heinä-elokuun taitteessa eikä henkilöiden kotiosoitetietoja ollut saatavilla.

12.3 Aineiston analysointi

Aineiston tilastollinen analysointi tehtiin SPSS 11 for Mac OS X -ohjelmalla. Summamuuttujien reliabiliteetti arvioitiin Cronbachin alfa-kertoimen avulla. Jakaumien normaalius tutkittiin Kolmogorov-Smirnovin testillä. Summamuuttujien välisiä yhteyksiä tutkittiin korrelaatiolla. Tutkimuksen taustamuuttujien, summamuuttujien sekä yksittäisten väitteiden yhteyksiä analysoitiin t-testillä ja yksisuuntaisella varianssianalyysillä (ANOVA). Niitä muuttujia, jotka eivät olleet normaalisti jakautuneet, analysoitiin non-parametrisillä vaihtoehdoilla: Mannin-Whitneyn U-testillä ja Kruskal-Wallis-testillä.

12.3.1 Avoimien kohtien analysointi

Kyselylomakkeen viimeisellä sivulla pyydettiin vastaajaa mainitsemaan kolme hyvän hengenpelastajan tärkeintä ominaisuutta. Vastaukset kirjattiin ylös ja jaettiin viiteen teemaluokkaan (liite 5) useimmin toistuvien ominaisuuksien perusteella. Teemaluokkien merkitystä analysoitiin mainintojen lukumäärien perusteella. Teemaluokiksi muodostuivat:

- Persoonallisuuden piirteet
- Osaaminen
- Sosiaaliset taidot
- Motivaatio
- Kunto

12.3.2 Tapaustutkimuksen analysointi

Haastatteluaineisto analysoitiin vertaamalla haastateltavan vastauksia kyselytutkimuksesta saatuihin tuloksiin ja aiheeseen liittyviin teorioihin.

12.4 Tutkimuksen taustamuuttujat

Sukupuoli toimi taustamuuttujana läpi tutkimuksen, samoin ikä. Ikä ilmoitettiin syntymävuotena.

Pohjakoulutuksessa vaihtoehtoina käytettiin useissa aiemmissä tutkimuksissa käytettyä luokitusta (järjestysasteikollinen). Ammatillisen koulutuksen vaihtoehdot pohdittiin yhdessä SUH:n koulutuspäällikön kanssa ja varmuuden vuoksi viimeiseksi vaihtoehdoksi jätettiin avoin kohta. Ammatillisen koulutuksen vähyyden vuoksi ei tätä taustamuuttujaa pystytty käyttämään toivotulla tavalla. Muutamassa kohdassa testattiin yleisimpien kurssien, SUH:n uimaopettajan peruskurssin ja SPR:n ensiapu 1 -kurssin yhteyksiä summamuuttujiin. SUH:n rantapelastajakurssi nostettiin taustamuuttujaksi kyseistä kou-

lutusta arvioitaessa, mutta sen suorittaneiden vähäinen lukumäärä jätti testituloksen kyseenalaiseksi.

Työkokemus oli jaoteltu kolmeen eri luokkaan, josta hyödynnettiin ainoastaan aiemmin rannoilla työskennelleitä vertaamalla heitä henkilöihin joilla ei ollut rantatyökokemusta. Bruttopalkan sai merkitä joko tuntipalkkana tai kuukausipalkkana. Jotta palkasta saatiin vertailukelpoinen, muunnettiin tuntipalkka kuukausipalkaksi kertoimella 163. Jos vastaaja oli vastannut molempiin kohtiin ja tulos oli ristiriitainen, käytettiin tutkimuksessa vastaajan antamaa kuukausipalkkalukua.

Elämäntilannetta kartoittavat taustamuuttajat hyödynnettiin kuvailevassa osiossa sellaisenaan, mutta luokiteltiin vertailua varten uudestaan niin, että lopulta vaihtoehdoiksi jäi vain ”opiskelija” ja ”työssä oleva”.

Kuntotason arvioinnissa käytettiin aikaisemmista tutkimuksista tuttua seitsenportaista asteikkoa. Tuloksia analysoitaessa päädyttiin kuitenkin muuttamaan asteikko vain neliportaiseksi, niin että ”keskinkertainen”, ”välttävä”, ”huono” ja ”hyvin huono” yhdistettiin yhdeksi ryhmäksi ja muut säilyivät ennallaan.

Kilpaurheilua arvioitiin asteikolla ”on kilpaurheilut vesiuurheilulajissa”, ”on kilpaurheilut muussa urheilulajissa” ja ”ei ole kilpaurheilut”. Kilpailutasoa ei määritelty kysymyksessä.

Ensiapuharrastuneisuus tiivistettiin vertailua varten kahteen luokkaan: ”ei ensiapuharrastuneisuutta” ja ”kyllä ensiapuharrastuneisuutta”. Luokat eivät kuitenkaan synnyttäneet eroja, joten niitä ei käytetty tuloksia analysoitaessa.

Työnimikkeet analysoitiin ja luokiteltiin kuuteen luokkaan, mutta niitä ei käytetty tutkimuksessa erottelevina muuttujina, ainoastaan kuvailevana informaationa. Työsuhteen kestosta muodostettiin neljä luokkaa ja taustamuuttujan ”työhön kuuluu” luokat pidettiin ennallaan, molempia jakoja käytettiin ainoastaan kuvailevana tietona. Työnantajan vaatimukset työtä kohtaan olivat lähes yhtä vaatimattomat kuin ammatillinen koulutus, joten tämäkin taustamuuttuja jäi vain kuvailutasolle.

12.5 Tutkimuksessa muodostetut summamuuttajat

Tutkimuksessa keskeisiksi käsitteiksi nousivat työmotivaatio ja työtyytyväisyys sekä lisäkoulutusmotivaatio. Tutkimus kartoitti myös ammattitaitoa sekä työnkuvaa: minkälaisia tehtäviä rantavalvojat ovat työssään kohdanneet. Summamuuttujia muodostettiin kaikkiaan yhdeksän kappaletta:

- Motiivit työhön:
 - Auttamismotiivi
 - Kunto- ja kilpailumotiivi
- Hengenpelastusaate:
 - Auttamisaate
 - Kunto- ja kilpailuaate
- Ammattitaidot:
 - Ensiapuosaaminen
 - Vesipelastusosaaminen
 - Teoriaosaaminen
- Työtyytyväisyys
- Lisäkoulutusmotivaatio

Tutkimuksessa käytetyt työmotiivivaihtoehdot valittiin ammatin historiallisen katsauksen pohjalta sekä kansainvälistä tilannetta arvioimalla. Apuna työmotiivien valitsemisessa käytettiin myös vapaamuotoista haastattelua ja ryhmäkeskustelua liikuntapedagogiikan proseminaariryhmässä. Näistä keskusteluista poimittiin usein toistuvat työmotiivit. Summamuuttujiksi muodostettiin auttamismotiivi ja kunto- ja kilpailumotiivi. Muista väitteistä ei muodostunut luotettavia summamuuttujia, joten ne päätettiin poistaa mittarista ja analysoida yksittäisinä väitteinä. Motiivimittarista poistetut väitteet olivat:

- haluan työskennellä kesän ulkona
- haluan hyvän rusketuksen
- ystäväni työskentelevät samalla alalla
- tarvitsin kesätyötä
- olen hyvä uimari
- näin voin yhdistää työn ja harrastuksen
- haluan tehdä koulutustani vastaavaa työtä

Jäljelle jäi auttamismotiivi, jonka väitteet olivat:

- näen vesiturvallisuuden minulle tärkeäksi (sydämenasiaksi)
- haluan auttaa ihmisiä
- pidän asiakaspalvelutyöstä
- haluan käyttää ensiaputaitojani
- haluan työskennellä ihmisten parissa
- haluan oppia lisää ensiaputaitoja

Toisena motiivina oli kunto- ja kilpailumotiivi, jonka väitteet olivat:

- voin parantaa kuntoani
- haluan harjoitella uintia työn lomassa
- tällä alalla voin kokeilla rajojani

Hengenpelastusaatemittari rakennettiin täysin SUH:n filantrooppisen historian ja kansainvälisten hengenpelastuskilpailuihin painottuvien akselien varaan. Toiseksi suunnaksi valittiin auttamisaate ja toiseksi kunto- ja kilpailuaate. Tästä osioista poistettiin väitteet:

- Haluaisin työskennellä jatkossa hengenpelastajana
- Hyvälle hengenpelastajalle tärkeää on osata uida todella lujaa

Auttamisaatteeseen jäävät väitteet olivat:

- Mielestäni auttamistaito on kansalaisvelvollisuus
- Työ toisen ihmisen hyväksi on tärkeää
- Auttamishalu on tärkeä ominaisuus
- Hengenpelastajalle on keskeistä auttaa hädässä olevaa
- Hengenpelastajalle on keskeistä ennaltaehkäistä mahdollisia riskitilanteita
- Hyvälle hengenpelastajalle tärkeää on hyvät vesipelastustaidot
- Hengenpelastajan tehtäviin kuuluu edistää vesiturvallisuutta yleensäkin
- Hengenpelastamisessa on hienoa tunne, että voi auttaa muita
- Hyvälle hengenpelastajalle tärkeää on omata tarvittavat ensiaputaidot

Kunto- ja kilpailuaatteeseen jäivät väitteet:

- Hengenpelastuskilpailut kiinnostavat minua paljon
- Seuraan hengenpelastuskilpailuja jos mahdollista
- Pidän kilpailuista yleensäkin
- Toivoisin, että hengenpelastuskilpailuja olisi Suomessa enemmän
- Hyvälle hengenpelastajalle tärkeää on hyvä kunto

Työmotiivien, hengenpelastusaatteen ja työtyytyväisyyden mittaamiseen käytettiin viisiportaista Likertin asteikkoa. Vastausvaihtoehdot muotoiltiin niin, että mittaria voitiin tulkita välimatka-asteikolliseksi (1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 4 = lähes samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä).

Ammattitaidosta muodostettiin kolme summamuuttujaa: ensiapuosaaminen, vesipelastusosaaminen ja teoriaosaaminen.

Ensiapuosaamista mittaavat väitteet olivat:

- Osaan elvyttää elotonta
- Osaan elvyttää lasta
- Osaan elvyttää vauvaa
- Osaan hälyttää apua tarvittaessa
- Osaan käyttää hapenantolaitetta
- Osaan johtaa hätätilannetta
- Osaan tyrehdyttää suuren verenvuodon

Vesipelastustaitoja mittaavat väitteet olivat:

- Osaan pelastaa veden varaan joutuneet, joutumatta itse vaaraan
- Osaan käyttää pelastusvenettä pelastustilanteessa
- Osaan kuljettaa hukkunutta avovedessä
- Osaan turvallisesti nostaa uhrin vedestä laiturille
- Osaan turvallisesti siirtää uhrin maalla
- Osaan nostaa uhrin vedestä pelastusveneeseen
- Osaan sukeltaa 5 metrin syvyyteen turvallisesti avovedessä
- Osaan organisoida etsinnät maalla, jos lapsi tai muu henkilö on hävinnyt
- Osaan ajaa moottorikäyttöistä pelastusvenettä
- Osaan nostaa uhrin moottorikäyttöiseen pelastusveneeseen
- Osaan organisoida etsinnät vedestä, jos lapsi tai muu henkilö on hävinnyt

Ensiapuosaamisen ja vesipelastusosaaminen arviointiin käytettiin neliportaista asteikkoa, joka pakotti arvioimaan taidot (”en osaa sanoa” -vaihtoehtoa ei annettu). Analysointivaiheessa asteikko jaettiin välillä vain kahteen luokkaan, jolloin vaihtoehdot yksi ja kaksi merkitsivät sitä, ettei kyseisiä taitoja hallittu, ja vastausvaihtoehdot kolme ja neljä saivat merkityksen, että vastaaja osasi nämä asiat:

1	En osaa
2	Huonosti/olen epävarma
3	Osaan melko hyvin
4	Osaan erittäin hyvin

Teoriaosaamisosio sisälsi avoimia kysymyksiä, joissa vastaukset tulkittiin kahdessa luokassa: osaa (1) tai ei osaa (0). Summamuuuttujaan otettiin mukaan kysymykset 22 - 30. Kysymysten 31 ja 32 informaatiota käytettiin vain kuvailevassa osiossa. Kysymykset 34 ja 35 jätettiin tutkimuksen ulkopuolelle.

Kysymykset ja oikeat vastaukset avoimiin kysymyksiin olivat seuraavat:

23. Kirjainyhdistelmä SUH tarkoittaa: Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto

24. Kirjainyhdistelmä H-RAP tarkoittaa: Hälytä – Rauhoita/rauhoitu – apuväline – pelasta

25. Avovedestä pelastamista vaikeuttavat: Pitkät välimatkat, samea vesi, kylmyys, rajaamaton alue, muuttuva pohja, sääolosuhteet... Kolme oikeaa kohtaa riitti osaamisen kriteeriksi.

26. Hälytysjärjestelmä tarkoittaa: Toimintaohjetta hätätilanteiden varalle.

27. Tiedän kuinka syvä rantani syvin kohta on? Kyllä – on erittäin tärkeää tuntea oma ranta.

28. Kerro, mikä on tapahtumapäiväkirja ja miksi sitä pidetään: Tapahtumapäiväkirja on rannan ”päiväkirja”, siihen merkitään rannan tapahtumat. Muut työntekijät ja työnantaja saavat siitä tärkeää informaatiota, joka helpottaa mm. valvonnan suunnittelua ja tarvikkehankintoja. Jos POKA-kaavaketta ei ole käytössä, voidaan tapahtumapäiväkirjasta todistaa jälkikäteen tapahtumien oikea kulku esimerkiksi onnettomuustilanteissa. Kaksi oikeaa kohtaa riitti osaamisen kriteeriksi.

29. Rannan kävijämäärät lasketaan, jotta tiedetään kuinka suuri on kävijämäärän aiheuttama riski ja sen mukaan pystytään suunnittelemaan jatkossa toimiva valvonta.

30. Pelastusväline pitää olla aina pelastustilanteessa mukana, koska: Oman ja pelastettavan turvallisuuden takia.

Työnkuvaa määriteltäessä oli kyselylomakkeessa 19 väittämää, joihin vastausvaihtoehtoina olivat ”ei” ja ”kyllä”. Kyllä-vastausta seurasi avoin kohta, johon sai kirjata, kuinka monta kertaa rantavalvoja oli tehnyt kyseistä toimintoa. Nämä luvut jätettiin kuitenkin tutkimuksen ulkopuolelle ja tyydyttiin pelkkään tietoon, oliko toimintoa tehty vai ei.

Tulokset analysoitiin kuvailevana tietona.

1. Olen elvyttänyt elotonta _____ en _____ kyllä, _____ kertaa

Kysymys 20: ”rannaltani löytyy seuraavat pelastusvälineet... ..ja olen käyttänyt niitä:” analysoitiin rannapelastusvälineosiossa kuvailevana tietona.

Työtyytyväisyysmittari rakennettiin rantavalvontatyöhön vaikuttavista tekijöistä, joiden odotettiin liittyvän tyytyväisyyteen.

Työtyytyväisyysmittarin väitteet olivat:

- Viihdyn työssäni hyvin
- Haluaisin työskennellä alalla ensi kesänäkin
- Olen tyytyväinen työnantajaani
- Työtoverini ovat mukavia
- Olen tyytyväinen työtiloihini
- Työilmapiiri on hyvä
- Työvälineeni ovat asianmukaiset
- Olen tyytyväinen palkkaukseen
- Asiakkaat ovat mukavia

Lisäkoulutusmotivaatiomittarissa yhdistettiin rantapelastuskoulutuksen eri osa-alueet yhdeksi summaksi. Vastausasteikko oli normaalia lyhyempi, vastausta helpottava luokitus, joten sen vertaaminen muihin muuttujiin jäi kyseenalaiseksi.

Motivaatiota lisäkoulutukseen tutkittiin kolmiportaisella asteikolla, suluissa vastauksesta annettu pistemäärä:

1	En	(0)
2	Ehkä	(1)
3	Kyllä	(2)

Lisäkoulutusmotivaatio mittarin kysymys sekä väitteet olivat:

”Haluaisin saada lisäkoulutusta/tietoja liittyen...”

- ensiaputaitoihin
- vesipelastustaitoihin
- oikeuksiini työssäni
- velvollisuuksiini työssäni
- järjestyksenvalvontaan
- SUH:n koulutukseen ja toimintaan
- saada ohjeita alan harjoitteluun

Lisäkoulutusmotivaatiota seuraavasta toisesta osiosta ei muodostettu summamuuttujia, vaan muutamat mielenkiintoisimmat väitteet analysoitiin yksittäisinä.

12.6 Tapaustutkimuksellinen näkökulma

Tutkimukseen lisättiin kyselylomakkeen lisäksi tapaustutkimus. Kyselyyn vastanneiden joukosta haastateltavaksi henkilöksi valittiin kokenut ja koulutettu rantavalvoja. Tapaustutkimuksella haluttiin saada syvempää ja yksityiskohtaisempaa tietoa rantavalvojan kokemuksista ja näkemyksistä työstään. Haastattelukysymykset (liite 6) rakennettiin kyselylomakkeen teemojen perusteella. Haastattelu suoritettiin kesällä 2007.

Tapaustutkimuksen analysointi on usein aineistolähtöistä. Tässä tapaustutkimuksessa analysointitapaa voidaan kuvailla vertailevaksi.

12.7 Tutkimuksen luotettavuus

12.7.1 Aineiston edustavuus

Kyselykaavakkeen laadinnassa hyödynnettiin rantapelastuskurssin kouluttajan sekä SUH:n koulutuspäällikön näkemyksiä. Kyselykaavake esiteltiin kahdeksalla rantavalvontatyötä tehneellä henkilöllä, joita pyydettiin lomaketta täyttäessään samalla äänneen kommentoimaan kysymyksiä ja niiden ongelmakohtia. Kommenttien perusteella tehtiin viimeiset muutokset.

Luotettavuuden suurimmaksi ongelmaksi nousi vastaajien vähäinen määrä ($n = 65$). Tämä aiheutti ongelmia muun muassa ryhmittelyssä ja jätti monet mielenkiintoiset kysymykset tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Lopulliseen tutkimukseen pyrittiin valitsemaan sellaiset tutkimusongelmat, joihin oli mahdollista vastata luotettavasti saadun aineiston perusteella.

Osa kunnista ei vastannut kyselyyn lainkaan, joten myös vastuuhenkilön välinpitämättömyys saattoi olla osallisena alhaiseen vastausprosenttiin. Ongelmana oli myös se, ettei uusintakyselyä kyetty järjestämään. Tähän syynä olivat ammatin kausiluontoisuus, vastuuhenkilöiden kesälomat ja osoitetietojen heikko saatavuus. Mahdollisissa jatkotutkimuksissa kysely olisi ehkä syytä toteuttaa varhaisemmin kesällä sekä hankkia jokaisen rantavalvojan henkilökohtainen kotiosoite vastausprosentin nostamiseksi.

12.7.2 Mittarien reliabiliteetti

Ammattitaidosta muodostettiin kolme summamuuttujaa: ensiapu-, vesipelastus- ja teoriaosaaminen. Järjestyksenvalvontaa ja turvallisuuden suunnittelua koskevien väitteiden vähyys ja alhainen a-kerroin eivät mahdollistaneet näiden summamuuttujien muodostamista, joten näitä aihealueita arvioitiin yksittäisten väitteiden perusteella. Ensiapu- ja vesipelastusosaamisosioiden alfa-kerroin oli hyvä (ensiapu .84 ja vesipelastus .90). Teoriaosaaminen toimi erillisenä summamuuttujana, koska sen arviointiasteikko oli kaapeampi, joten sitä ei ole mahdollista verrata muihin taitoihin, sisäinen johdonmukaisuus siinäkin oli hyvä (.76) (taulukko 2).

Työmotivaatiomittarista rakennettiin kolme etukäteen suunniteltua summamuuttujaa: auttamismotiivi, kunto- ja kilpailumotiivi ja muu motiivi. Jokaisen motiiviluokan reliabiliteetti tarkistettiin ensin väitteistä rakennetulla korrelaatiomatriisilla ja sen jälkeen jokaisesta motiiviluokasta laskettiin alfa-kerroin ja poistettiin alfaa laskevat väitteet. Muut motiivit poistettiin kokonaan, koska summamuuttuja ei ollut tarpeeksi luotettava. Väitteiden poistamisen jälkeen nousi alfa-kerroin kahdessa luokassa luotettavaksi (auttamismotiivi .82, kunto- ja kilpailumotiivi .78 (taulukko 2). Reliabiliteetin hyväksymisrajana on yleisesti alfa-kerroin .60 (Reunamo 2007).

Hengenpelastusaatemittarin summamuuttujat auttamisaate sekä kunto- ja kilpailuaate rakennettiin samalla periaatteella. Väitteiden poistamisen jälkeen saivat molemmat luokat korkean alfa-kertoimen (auttamisaate .81 ja kunto- ja kilpailuaate .71) (taulukko 2).

Työtyytyväisyys- ja lisäkoulutusmotivaatio-summamuuttujista ei jouduttu poistamaan yhtään väitettä ja reliabiliteetti oli molemmissa hyvä (työtyytyväisyys .67 ja lisäkoulutusmotivaatio .68) (taulukko 2).

TAULUKKO 2. Tutkimuksessa muodostettujen summamuuttujien sisäinen johdonmukaisuus.

Muodostettu summamuuttuja	Cronbachin alfa-kerroin
Motiivit työhön	
○ Auttamismotiivi	.82
○ Kunto- ja kilpailumotiivi	.78
Hengenpelastusaate	
○ Auttamisaate	.81
○ Kunto- ja kilpailuaate	.71
Ammattitaidot	
○ Ensiapuosaaminen	.84
○ Vesipelastusosaaminen	.90
○ Teoriaosaaminen	.76
Työtyytyväisyys	.67
Lisäkoulutusmotivaatio	.68

12.7.3 Tutkimuksen validiteetti

Tutkimuksen validiteettiin vaikuttavat jo aiemmin mainittu mittarin pätevyys ja tutkimukseen osallistuneiden vastaamishuolellisuus.

Koska aiempaa tutkimusta aiheesta ei ollut, oli tutkimuksen yhtenä tarkoituksena muodostaa luotettava kyselykaavake ja mittarit. Mittarin muodostamisesta lisätietoa löytyy kappaleesta 12.5. Koska kyseessä on ensimmäinen tutkimus alalta, tarkempi jatkotutkimus on suositeltavaa.

Kyselytilannetta ja vastaamista ei tutkimuksessa pystytty kontrolloimaan, mikä madaltaa osaltaan luotettavuutta. Osa vastauksista sisälsi epäjohdonmukaisuutta ja joissakin lomakkeissa oli jonkun kysymyssivun yli hypätty täysin; näihin saattaa syynä olla vastaajien huolimattomuus tai yleinen välinpitämättömyys kyselyä kohtaan. Myös kuntien

vastuuhenkilöiden suhtautuminen kyselyyn on osaltaan saattanut vaikuttaa vastaajien suhtautumiseen.

Summamuuttujien pätevyyttä arvioitaessa korkeat keskinäiset korrelaatiot osoittivat, että kyselykaavake oli yhtenäinen ja mittasi samaa asiaa. Toisaalta myös vastakohdat korreloivat positiivisesti keskenään, joten jatkotutkimuksessa kysymyksenasettelua olisi hyvä pohtia tarkemmin ja pyrkiä enemmän erottelevaan tulokseen.

Sisältövaliditeetin arvioiminen osoittautui hankalaksi, koska kyselykaavake ei sisältänyt avoimia osioita. Mittarien muodostamisessa oli pyritty kartoittamaan motiiveja mahdollisimman tarkkaan, mutta on hyvin todennäköistä, että laadullisella tutkimuksella motiiveja olisi saatu useampi luokka, sama oletus pätee työtyytyväisyys- ja aatemittariin.

Ammattitaidon arvioinnissa itsearviointimenetelmä aiheuttaa suurimman validiteetti-ongelman. Sisältövaliditeetti oli tutkijan mielestä hyvä sekä ensiapu- että vesipelastusosaamista arvioitaessa, tutkimuslomaketta laadittaessa apuna käytettiin useampaa kokenutta rantavalvojaa sekä SUH:n koulutuspäällikköä, näin ollen osaamisen alueet olivat laajasti kartoitetut. Myös teoriaosaamisen sisältövaliditeetti arvioitiin hyväksi. Pohjana teoriaosaamisen mittaamiseen oli käytetty Niilo Rytin (2007) laatimaa Rantapelastajan käsikirjaa, joka on laajin suomalaista rantapelastusta käsittelevä teos.

Motiiveista auttamismotiivi sai korkeat pisteet, joten sen sisältövaliditeetti osoittautui hyväksi. Kunto- ja kilpailumotiivi ei osoittautunut kovinkaan merkittäväksi, joten sen ottaminen mukaan jatkotutkimuksiin on kyseenalaista. Myös muut motiivit jäivät hyvin pinnallisiksi ja ne poistettiin tuloksista kokonaan.

Työtyytyväisyyden sisältövaliditeettia arvioitaessa selkein puute oli vain ulkoisten kriteerien liittäminen mittariin. Työtyytyväisyysmittarin ulkopuolelle jäivät muun muassa henkinen kasvu ja etenemismahdollisuus alalla, jotka molemmat ovat merkittäviä työtyytyväisyyteen liittyviä elementtejä.

Lisäkoulutusmotivaatiomittarin sisältövaliditeetin ongelmaksi nousi suppea mittari. Esimerkiksi motivaatiota vesipelastuskoulutukseen kartoitettiin vain yhdellä kysymyksellä.

12.7.4 Mittarien jakaumien normaalius

Tutkimuksessa muodostettujen summamuuttujien normaaliutta tutkittiin Kolmogorov-Smirnovin testillä. Vaikka summamuuttujien jakaumat olivat vinoja, niin Kolmogorov-Smirnovin testissä useimpien muuttujien jakauma noudatti normaalijakaumaa ($p > 0.05$) (taulukko 3). Normaalisti jakautuneita muuttujia käsiteltiin t-testin ja varianssianalyysin (ANOVA) avulla ja muita nonparametsillä Mann-Whitneyn ja Kruskal-Wallis testeilä.

TAULUKKO 3. Tutkimuksessa käytettyjen summamuuttujien normaalius.

Normaali jakautuneisuus	p-arvo
Työmotiivit:	
○ Auttamismotiivi	,200
○ Kunto- ja kilpailumotiivi	,200
Hengenpelastuksen aate	
○ Kunto- ja kilpailuaate	,200
○ Auttamisaate	,000
Ammattitaidot	
○ Ensiapuosaaminen	,200
○ Vesipelastusosaaminen	,200
○ Teoriaosaaminen	,001
Työtyytyväisyys	,200
Lisäkoulutusmotivaatio	,046

Suurin osa muuttujista oli normaalisti jakautuneita. Auttamisaate hengenpelastuksesta oli merkittävästi normaalijakaumasta poikkeava. Tämä johtui siitä, että lähes kaikki vastaajat olivat lähes samaa mieltä tai täysin samaa mieltä auttamista koskevissa väitteissä. Kysymysten muotoilua olisi voinut miettiä toisin ja näin saada esiin suurempaa vaihtelua. Toisaalta auttamisaatteen voimakkuus on sinällään merkittävä tulos tutkimuksen kannalta.

Lisäkoulutusmotivaation poikkeaminen normaalijakaumasta johtuu mitä luultavimmin asteikon kapeudesta (0 - 1 - 2). Jatkossa olisi järkevää, että lisäkoulutusmotivaatiota mitattaisiin samalla viisiportaisella Likertin asteikolla kuin muita muuttujia. Teoriaosaamisen jakauman ei-normaalisti jakautuminen johtunee dikotomisesta asteikosta (0 - 1).

13 TULOKSET

13.1 Rantavalvojan yleiset taustatiedot

13.1.1 Sukupuoli ja ikä

Rannoillamme työskentelevien (n = 65) sukupuolijakauma on hyvin tasainen tässä aineistossa. Kyselyyn vastanneista 52 % oli naisia ja 48 % miehiä. Rantavalvojan keski-ikä oli 23 vuotta, vanhin rannalla työskentelevä oli 42-vuotias ja nuorin 15-vuotias. Vastajat luokiteltiin kahteen ikäluokkaan. Vanhempiin kuuluivat vuonna 1983 ja sitä ennen syntyneet, toisin sanoen 24-vuotiaat ja sitä vanhemmat. Heitä vastanneista oli 42 %. Nuorempaan ikäluokkaan kuuluivat kaikki vuonna 1984 ja sen jälkeen syntyneet, eli 23-vuotiaat ja heitä nuoremmat (taulukko 4).

TAULUKKO 4. Vastanneiden jakauma ikäryhmän ja sukupuolen mukaan

Ikäryhmä	Naiset	Miehet	Yhteensä
Vähintään 24-vuotiaat	11	16	27
Korkeintaan 23-vuotiaat	23	15	38
Yhteensä n	34	31	65

13.1.2 Koulutus

Rantavalvojen koulutustausta oli vaihteleva. Yleisin pohjakoulutus oli ylioppilas, heitä oli 63 % vastanneista. Kansa- tai peruskoulu pohjakoulutuksena oli 14 prosentilla, ammattikoulu tai oppisopimuskoulutus 11 prosentilla ja opistotaso tai ammattikorkeakoulututkinto 9 prosentilla vastaajista. Yliopisto- tai korkeakoulututkinnon valmiiksi oli saanut yksi henkilö.

Rantavalvontaan liittyvästä ammatillisesta koulutuksesta yleisin oli Suomen Punaisen Ristin (SPR) ensiapukurssi taso 1, sen oli suorittanut 60 % vastanneista. Seuraavaksi yleisin oli Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton (SUH) uimaopettajan peruskurssi, jonka oli käynyt 39 % rantavalvojista. Varsinaista hengenpelastuskoulutusta oli ani harvalla. Hengenpelastajan peruskurssin oli käynyt 14 % vastaajista, uinninvalvojakurssi tai kansainvälinen hengenpelastajakurssi oli suoritettuna vain kahdella kyselyyn vastanneella. Uuden ja virallisen rantapelastajakurssin oli suorittanut 6 vastaajaa. Alaan liittyvä koulutus oli kasaantunut pääosin tietyille rantavalvojille (taulukko 5) ja moni oli täysin vailla varsinaista hengenpelastuksellista koulutusta.

TAULUKKO 5. SUH:n Uimaopettajan peruskurssin tai SPR:n ensiapukurssin tason 1 suorittaneiden rantavalvojien lukumäärä.

		Uimaopettajan peruskurssi		Yhteensä n
		ei ole käynyt kurssia	on käynyt kurssin	
SPR ea1	ei ole käynyt kurssia	22	4	26
	on käynyt kurssin	18	21	39
Yhteensä n		40	25	65

13.1.3 Elämäntilanne

Rantavalvontatyö on Suomessa hyvin kausiluonteista, joten alalla ei ole mahdollista työskennellä päätoimisesti. Elämäntilannetta kartoitettaessa selvisi, että 14 % oli kokopäivätoisissa valvontakauden ulkopuolella, 82 % rantavalvojista oli päätoimisesti opiskelijoita; hoitoalaa opiskeli 9 %, liikunta-alaa 22 % ja muita aloja 38 % . Lukiolaisia joukossa oli 9 % . Opintosuuntaus (liikunta/hoitoala) voi vaikuttaa työn saamiseen, mutta ei näytä olevan ehto sille. Yksi kyselyyn vastanneista hoiti muuna aikana lapsia kotonaan ja yksi opiskeli vielä peruskoulussa.

13.1.4 Työkokemus ja alaan liittyvä ensiapuharrastuneisuus

Aikaisempaa työkokemusta rantavalvojantyöstä oli 43 prosentilla vastanneista, kun taas 57 prosentille kesä oli ensimmäinen kyseisellä alalla. Uimahalliolosuhteissa oli aiemmin työskennellyt 39 % ja muussa ensiaputaitoja vaativassa työssä 14 % vastanneista. Työkokemusta ensiaputehtävistä kartoitettiin myös harrastuspuolelta. Suurin osa rantavalvojista ei omannut ensiapuharrastustaustaa. Partio toiminnassa oli mukana ollut joka viides rantavalvojista. SPR:n ja VPK:n toiminnassa oli ollut mukana neljä henkilöä kummassakin.

13.1.5 Fyysinen kunto ja kilpaurheilutausta

Rantavalvojan työ vaatii hyvää fyysistä kuntoa. Suomessa uimahalliolosuhteissa työskentelevien uinninvalvojien tulee suorittaa uinninvalvojan testiuinti hyväksytysti. Osa työnantajista käyttää samaa kriteeriä rantavalvojille. Suomalaisista rantavalvojista 86 % arvioi kuntonsa hyväksi, hyvin hyväksi tai erinomaiseksi (asteikolla 1= hyvin huono, ... 7= erinomainen). Naiset arvioivat kuntonsa keskimäärin alhaisemmaksi kuin miehet. Ero on tilastollisesti merkitsevä (taulukko 6).

TAULUKKO 6. Sukupuolten välillä havaittavat erot kuntoarviossa.

Sukupuoli	n	ka	kh	t-arvo	p-arvo
nainen	34	5,29	,87	-2,042	,045*
mies	31	5,77	1,02		

Ikä sen sijaan ei vaikuttanut arvioituun kuntotasoon ($p = .63$).

Taustamuuttujista tarkasteltiin myös kilpaurheilutaustaa, ilman tasomäärittystä. Rantavalvojista lähes joka kolmannella (30 %) oli takanaan vesiuurheiluun liittyvää kilpailukokemusta ja yli puolet oli kilpaillut muussa urheilulajissa.

13.2 Rantavalvontatyö

13.2.1 Vaatimukset rantavalvontatyöhön

Työnantajista kaksi kolmasosaa vaati rantavalvojalta yli 18 vuoden ikää. Hyväksytysti suoritettu uinninvalvojan testiuinti vaadittiin 62 %:lta ja Suomen Punaisen Ristin ensiapukurssin ykköstaso 48 %:lta rantavalvontatyötä tekevästä. Muita esimerkiksi perusensiaputaitoa tai pelastuslaitoksen ensiapuluentoja vaati 9 % työnantajista. Jopa 15 % rantavalvojista ilmoitti, ettei työnantajalla ollut minkäänlaisia vaatimuksia henkilölle, joka halusi työskennellä kesällä uimarannalla.

13.2.2 Työnantaja ja palkkaus

Rantavalvojan työnantajana toimi lähes aina kunta (91 %), muutamilla paikkakunnilla työnantajana toimi urheiluseura.

Keskimääräinen kuukausipalkka rantavalvontatyössä oli 1290 euroa. Vaihtelevuutta oli runsaasti matalimman kuukausipalkan ollessa 742 euroa ja korkeimman 1800 euroa. Miehet ansaitsivat naisia keskimääräistä enemmän. Ero oli tilastollisesti merkitsevä (taulukko 7).

TAULUKKO 7. Kuukausipalkka taustamuuttujien mukaan

		n	ka €/kk	kh	M-W p-arvo
Sukupuoli	nainen	34	1207	251,88	,008**
	mies	31	1376	216,71	
Ikä	→23-v	38	1226	251,07	,014**
	24-v→	27	1374	222,29	
Työkokemus rantavalvonnasta	ei kokemusta	37	1191	265,32	,001****
	kyllä kokemusta	28	1414	154,03	

Myös ikä vaikutti palkkaan, vanhemmat rantavalvojat saivat keskimääräisesti enemmän palkkaa kuin nuoremmat. Ero oli tilastollisesti merkitsevä. Aiemman työkokemuksen vaikutus oli selkeä ($p=,001$). Aiempina kesinä rannoilla työskennelleet saivat enemmän palkkaa ja ero oli tilastollisesti erittäin merkitsevä (taulukko 7). Vapaa-ajalla ensiapua harrastaneiden ja harrastamattomien välillä ei ollut palkan suhteen eroa ($p=,562$). Myöskään se, toimiko henkilö päätoimisesti opiskelijana vai työssä, ei näkynyt erona palkassa ($p=,151$).

Kuten seuraavasta korrelaatiomatriisista näkyy, löytyy palkan ja monien muuttujien välillä selkeä yhteys (taulukko 8). Suurimmaksi osaksi tämä yhteys on positiivinen, eli kun palkka on korkeampi saavat myös muuttujat korkeamman arvon. Esimerkiksi ensiapu-, vesipelastus- ja teoriaosaaminen on korkeammalla tasolla niillä joille työstä maksetaan enemmän. Samoin tapahtuu työtyytyväisyydelle: korkeapalkkaiset ovat tyytyväisempiä työhönsä kuin matalapalkkaiset.

TAULUKKO 8. Palkan ja summamuuttujien väliset yhteydet

	Auttamis- motiivi työhön	Auttamis- aate	Ensiapu- osaaminen	Vesipelastus- osaaminen	Teoria- osaaminen	Työtyy- tyväisyys
Palkka	,327**	,356**	,526**	,462**	,543**	,257*

13.2.3 Työnkuva

Kysyttäessä työnimikettä 86 % vastaajista ilmoitti vastaukseksi ”uimavalvoja” tai ”rantavalvoja”. Lopuilla nimikkeenä oli uimaopettaja, rannansiistijä, liikuntatyöntekijä tai rantatyöntekijä. Jo työnimike kertoo, että työnkuvasta löytyy eroavaisuuksia.

Työnkuvaa määriteltiin taustamuuttujissa kysymyksellä ”Työhösi kuuluu” jota seurasi tehtävät. Rannan siisteyden ylläpito oli työtehtävänä 92 %:lla, rannan järjestyksenvalvonta 95 %:lla, uinnin valvonta 88 %:lla , ja ensiavun antaminen 86 %:lla vastaajista. Muita tehtäviä oli määrätty 19 %:lle vastaajista. Näitä olivat muun muassa vessojen ja pukukoppien siisteyden ylläpito, asiakaspalvelu, rantaveden laaduntarkkailu ja ”ympä-

ristöasiat”, rantaan ja lähialueisiin liittyvistä asioista tiedottaminen asiakkaille, uimaopetus ja hälytyksen tekeminen.

Työnkuvaa tarkennettiin vielä taulukon 9 väittämillä. Rantavalvojista 5 % eli kolme henkilöä oli elvyttänyt ja 11 % eli seitsemän henkilöä pelastanut henkilön veden varasta. Haavoja oli paikkaillut 86 % vastanneista. Turvallisuuden suunnittelu oli hataralla pohjalla. Vain 17 % rantavalvojista oli tehnyt hälytysjärjestelmän rannalleen ja vain 66 % oli huoltanut pelastusvälineitä. Poliisin rannalle oli joutunut kutsumaan 42 % valvojista ja järjestyshäiriöihin puuttumaan 86 % vastaajista. Siivoustehtävät olivat lähes kaikille tuttuja.

TAULUKKO 9. Kartoitus rantavalvojen työtehtävistä.

Ensiapu- sekä pelastustehtävät Olen...	Kyllä %
paikkaillut pieniä haavoja	86
auttanut löytämään eksyneen lapsen	34
hälyttänyt apua rannalleni	28
pelastanut ihmisen veden varasta	11
käyttänyt pelastusvenettä pelastustilanteessa	6
elvyttänyt elotonta	5
Järjestyksen ylläpito Olen...	
puuttunut järjestyshäiriöihin	86
antanut neuvoja rannalla olijoille	85
kutsunut poliisin avuksi	42
Turvallisuuden suunnittelu Olen...	
pitänyt tapahtumapäiväkirjaa rannastani	71
laskenut rannan kävijämäärät	66
huoltanut pelastusvälineitä	66
tehnyt hälytysjärjestelmän rannalleni	17
tehnyt kuvan rantani profiilista	13
Yleinen viihtyvyys ja siisteys Olen...	
mitannut veden lämpötilan	99
tehnyt siivoustehtäviä rannallani	97
varoittanut uimareita veden huonosta laadusta	31

Rantavalvonnan työsuhteiden pituudessa oli varsin suurta eroavaisuutta. Kaksi kolmasosaa työskenteli rannoilla 8 - 11 viikkoa, mutta neljällä henkilöllä työsuhde oli vain kolmen viikon mittainen. Yli 11 viikkoa alalla työskenteleviä oli 14 %, sama määrä työskenteli 4 - 7 viikkoa.

13.2.4 Ammattitaito

Turvalliseen vesipelastukseen arvioi pystyvänsä 85 % vastaajista. Asteikkona toimi 1=en osaa, ... 4= osaan erittäin hyvin. Loput tunsivat itsensä epävarmoiksi tässä työtehtävässä. Elvyttää osasi 83 % vastaajista (taulukko 10), naisten ja miesten elvytystaitojen välillä ei ollut eroa (taulukko 11). Lapsen elvytys koettiin hankalimmaksi ja sen melko hyvin tai erittäin hyvin osasi vain hieman yli puolet (56 %) vastaajista. Hapenantolaite oli monelle vieras, ja vain kaksi viidestä arvioi pystyvänsä käyttämään sitä ensiaputilanteessa. Jokainen rantavalvoja kuitenkin osasi hälyttää lisääpua paikalle.

Vastaajista 5 % totesi, ettei osaa sukeltaa turvallisesti viiden metrin syvyyteen uhrin vajuudessa veden pinnan alle. Epävarmoja sukellustaidoistaan viiteen metriin oli useampi kuin joka neljäs rantavalvojista. Pienen verenvuodon tyrehtyttäminen ei ollut suurimmalle osalle ongelma, 88 % osasi toimia tilanteessa melko hyvin tai erittäin hyvin. Häätötilanteen johtamiseen arvioi pystyvänsä 72 % ja oikeaan toimintaan järjestyshäiriön sattuessa 71 % rantavalvojista. Taitojen kartoitus perustui henkilökohtaiseen itsearviointiin.

TAULUKKO 10. Rantavalvojen ammattitaitotasoa.

	Jakauma* %					
	1	2	3	4	ka	kh
Osaan elvyttää elotonta	2	16	44	39	3,20	,76
Osaan pelastaa veden varaan joutuneet, joutumatta itse vaaraan	0	14	48	38	3,23	,68
Osaan käyttää pelastusvenettä pelastustilanteessa	3	20	41	36	3,09	,83
Osaan elvyttää lasta	3	16	53	28	3,06	,75
Osaan kuljettaa hukkunutta avovedessä	3	6	47	44	3,31	,73
Osaan turvallisesti nostaa uhrin vedestä laiturille	5	27	48	20	2,84	,80
Osaan turvallisesti siirtää uhria maalla	6	16	52	27	3,98	,83
Osaan nostaa uhrin vedestä pelastusveneeseen	13	48	19	20	2,47	,96
Osaan elvyttää vauvaa	13	31	38	19	2,63	,93
Osaan hälyttää apua tarvittaessa	0	0	9	91	3,91	,29
Osaan sukeltaa 5 metrin syvyyteen turvallisesti avovedessä	5	28	28	39	3,02	,93
Osaan käyttää hapenantolaitetta	34	27	22	17	2,22	1,11
Tunnen valvomani rannan profiilin (uima-alueen pohjan muodon)	6	20	39	34	3,02	,90
Tiedän mikä on rantani uima-alue	0	3	14	83	3,80	,48
Osaan organisoida etsinnät maalla, jos lapsi tai muu henkilö on hävinnyt	5	17	45	33	3,06	,83
Osaan ajaa moottorikäyttöistä pelastusvenettä	28	20	23	28	2,52	1,18
Osaan nostaa uhrin moottorikäyttöiseen pelastusveneeseen	27	42	19	13	2,17	,97
Osaan organisoida etsinnät vedestä, jos lapsi tai muu henkilö on hävinnyt	9	33	45	13	2,61	,83
Osaan johtaa hätätilannetta	5	23	48	23	2,91	,81
Osaan tyrehtyttää suuren verenvuodon	3	9	45	42	3,27	,76
Osaan toimia järjestyshäiriössä	2	17	52	30	3,09	,73

* 1= en osaa, 4= osaan erittäin hyvin

Teoriaosaamisessa käytettiin asteikkoa 0 = ei osaa, 1 = osaa. Keskiarvoksi rantavalvojat saivat tästä osiosta 55 %, eli noin puoleen kysymyksistä osattiin vastata oikein ja toiseen puoleen ei (taulukko 11).

TAULUKKO 11. Rantavalvojen teoriaosaamistaso.

Osaamisprosentit väitteiden kohdalla olivat seuraavat:	Osasi	Ei osannut
	%	%
Kirjainyhdistelmä SUH tarkoittaa	25	75
Kirjainyhdistelmä H-RAP tarkoittaa	14	86
Avovedestä pelastamista vaikeuttavat (väh. 3 kohtaa)	69	31
Hälytysjärjestelmä tarkoittaa..	34	66
Tiedän kuinka syvä rantani syvin kohta on	59	41
Kerro, mikä on tapahtumapäiväkirja ja miksi sitä pidetään	65	35
Rannan kävijämäärät lasketaan, koska...	49	51
Pelastusväline pitää olla aina pelastustilanteessa mukana, koska:	75	25

Ammattitaitoja tarkemmin arvioitaessa rantavalvojen ensiapuosaaminen (ka 3,03) oli keskimääräisin parempi kuin vesipelastusosaaminen (ka 2,85). Miehet arvioivat oman vesipelastusosaamisensa ja elvytystaitonsa paremmiksi kuin naiset. Vesipelastusosaamisessa ero oli tilastollisesti merkitsevä. Ensiapu- ja teoriaosaaminen eivät eronneet naisten ja miesten välillä (taulukko 12).

TAULUKKO 12. Rantavalvojen ammattitaidot sukupuolen mukaan.

Ammattitaito		n	ka	kh	p-arvo	
					t-testi	M-W
Ensiapuosaaminen	nainen	33	3,03	,642	,991	
	mies	31	3,03	,504		
Vesipelastusosaaminen	nainen	33	2,61	,636	,001***	
	mies	30	3,10	,494		
Teoriaosaaminen	nainen	34	,53	,339	,847	
	mies	31	,57	,201		
Elvytystaidot	nainen	33	3,18	,73	,819	
	mies	31	3,28	,81		

Myös ikä oli vaikuttava tekijä ammattitaidoissa (taulukko 13). Sekä ensiapu- että vesipelastusosaamisensa arvioi paremmaksi vanhempi ikäluokka. Ero oli tilastollisesti merkitsevä. Teoriaosaamisessa ei ollut havaittavaa eroa eri ikäryhmien välillä.

TAULUKKO 13. Rantavalvojen ammattitaidot iän mukaan.

Ammattitaidot	Ikäryhmä	n	ka	kh	t-testin p-arvo
Ensiapuosaaminen	→23-v	38	2,88	,55	,012*
	24-v→	26	3,24	,55	
Vesipelastusosaaminen	→23-v	38	2,69	,64	,012*
	24-v→	25	3,08	,56	
Teoriaosaaminen	→23-v	38	,56	,30	,847
	24→	27	,54	,27	

Kun verrattiin suurkaupungeissa työskentelevien rantavalvojen taitotasoa muissa kaupungeissa/kunnissa työskenteleviin, ei tilastollisesti merkitseviä eroja löytynyt.

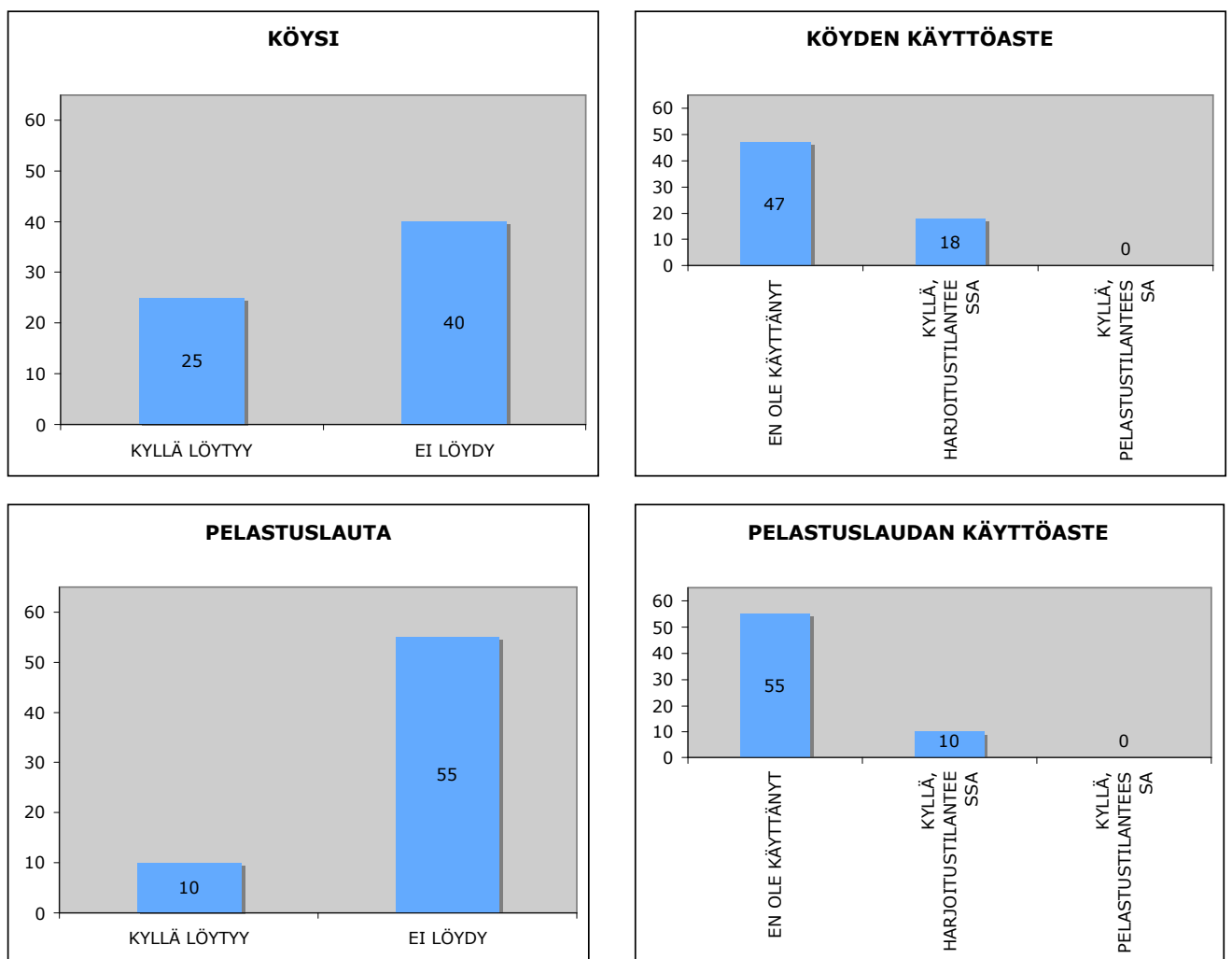
13.2.5 Uimarannan pelastusvälineet

Jokaiselta uimarannalta pitäisi löytyä yleiseen käyttöön tarkoitetut pelastusvälineet: pelastusrenkas, heittoliina, puhelin ja soutuvene oikeanlaisella varustuksella. Rantapelastajalla taas tulisi olla käytössään pelastusväline, esimerkiksi pelastuspatukka, pelastuslauta tai pelastusvene, pilli ja kiikarit. Lisäksi valvomosta tulisi löytyä matkapuhelin, etsintälaatikko, jossa sisällä ainakin maski, räpylät ja snorkkeli, turvallisuusasiakirjat, ensiaputarvikkeet, ensivastelaukku ja kalliorannoilla rankalauta rankavammapotilaiden varalle. Myös defibrillaattori on suositeltava rannan varuste. (Uimarantaopas 2006.)

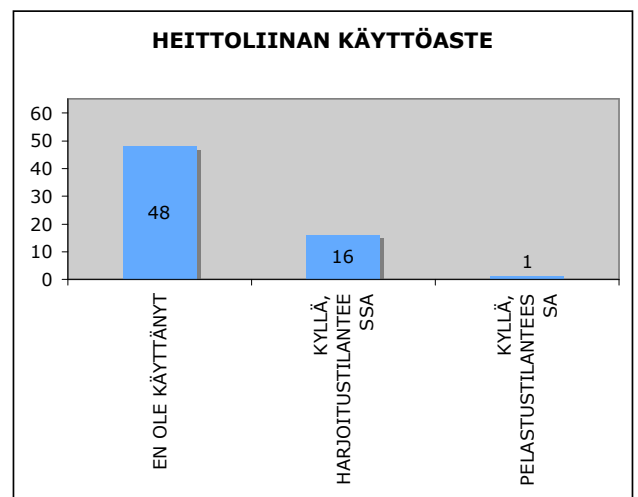
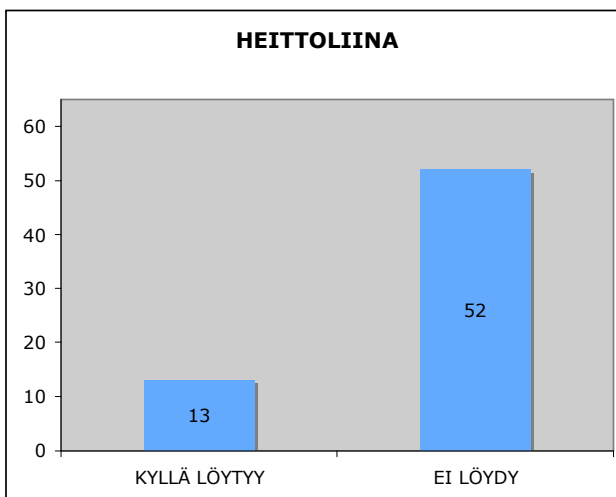
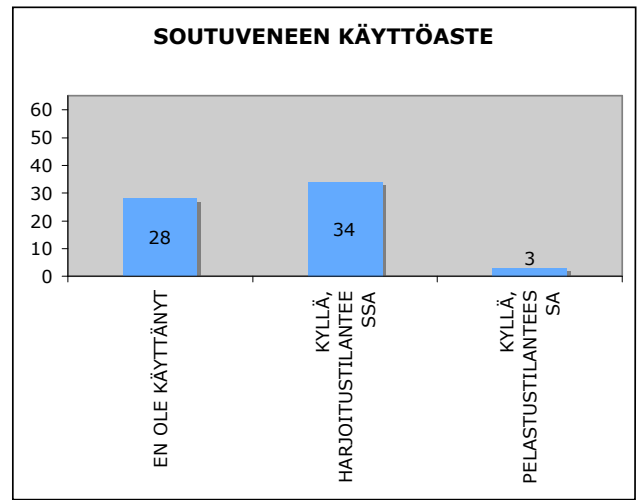
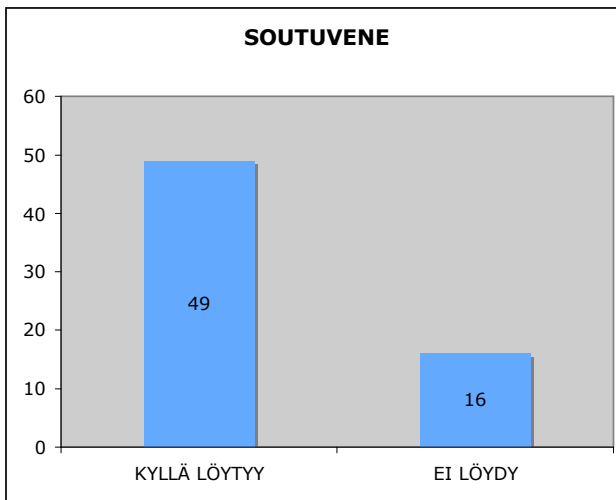
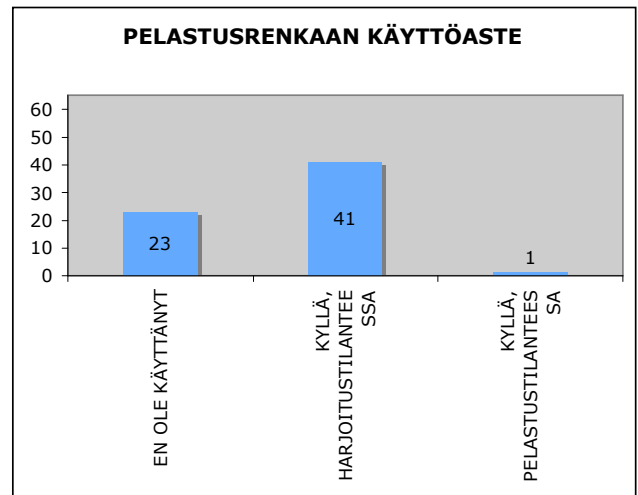
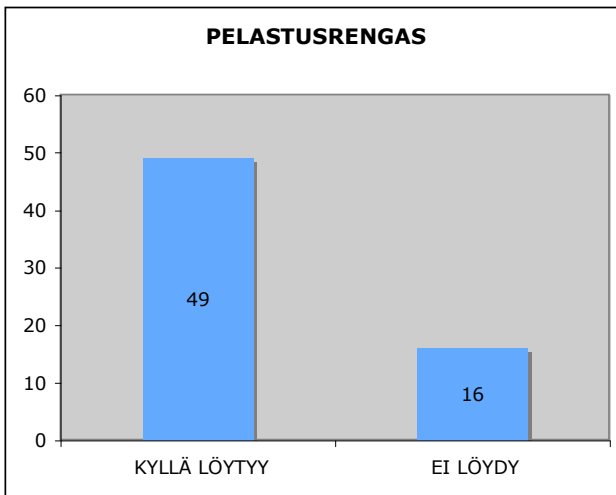
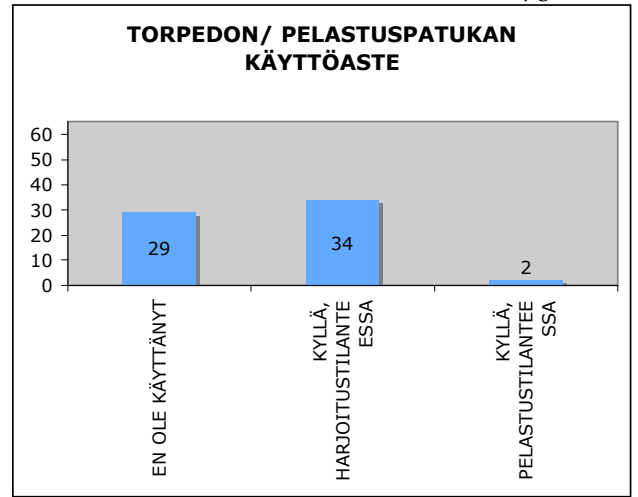
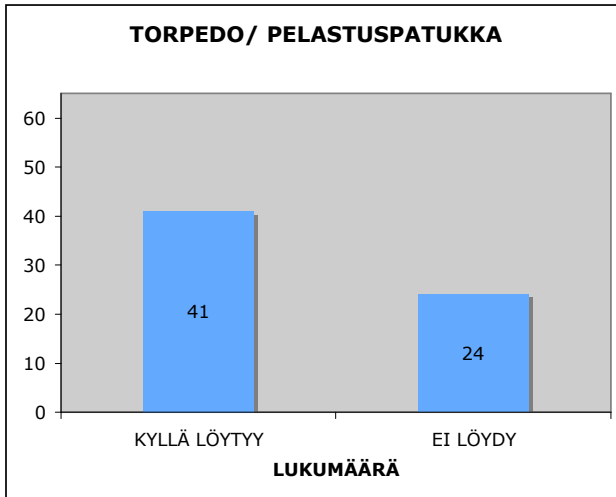
Tutkimuksessa tarkasteltiin varustetilannetta muutaman pelastusvälineen osalta. Jokaisella valvotulla uimarannalla oli pelastusrenkas, kaksi kolmasosaa rantavalvojista ilmoitti että heidän rannaltaan löytyi myös pelastuspatukka, pelastusvene oli käytössä kolmella neljästä rantavalvojasta. Heittoliina löytyi joka viidenneltä rannalta ja köysi yli kolmannekselta rannoista. Tällä hetkellä Suomen rannoilla ei ole yhtään virallista pelas-

tuslautaa maahantuojan puuttuessa. Kuitenkin 15 % vastaajista ilmoitti, että rannalla on pelastuslauta. Kyseessä voi olla sekaannus rankalaudan tai pelastuslautan kanssa.

Vaikka rannalle oli hankittu asianmukaiset pelastusvälineet, ei se merkinnyt, että niitä osattiin käyttää. Torpedoa osasi käyttää 70 % vastaajista, pelastusrenkaan käyttö oli hal- lussa lähes jokaisella, samoin pelastusvene. Heittoliinaa osasi käyttää 57 % vastaajis- ta ja köyttä 88 %. Pelastuslautan käytön hallitsi mielestään puolet vastaajista. Koska pelastuslautoja ei Suomesta kuitenkaan vielä löydy, on tulos hyvin kyseenalainen. Pe- lastusvälineiden käyttöasteen tulokset näkyvät seuraavasta kuviosta (2).

KUVIO 2. Pelastusvälineiden saatavuus ja käyttöaste rantavalvojilla
(jatkuu seuraavalla sivulla)

13.3 Rantavalvojan motiivit työhönsä

13.3.1 Motiivien voimakkuus

Rantavalvontatyöhön hakeutumiseen löytyi hyvin erilaisia motiiveja. Ulkotyö, kesätyön tarve ja ihmisten parissa työskentely olivat suurimmat yksittäiset syyt alalle hakeutumiseen (taulukko 14).

TAULUKKO 14. Rantavalvojen motiivit työhön sekä motiivien voimakkuus.

Hakeuduin hengenpelastajaksi, koska...	Jakauma* %						
	1	2	3	4	5	ka	kh
tarvitsin kesätyötä	6	2	14	9	69	4,34	1,163
näen vesiturvallisuuden minulle tärkeäksi (sydämenasiaksi)	2	19	37	31	12	3,34	,97
olen hyvä uimari	3	2	25	46	25	3,88	,91
ystäväni työskentelevät samalla alalla	52	11	17	14	6	2,11	1,35
haluan auttaa ihmisiä	2	6	22	41	29	3,91	,95
pidän asiakaspalvelutyöstä	2	6	20	40	32	3,95	,96
haluan käyttää ensiaputaitojani	9	14	32	26	19	3,31	1,20
tällä alalla voin kokeilla rajojani	34	25	28	5	9	2,31	1,25
haluan harjoitella uintia työn lomassa	29	28	26	11	6	2,37	1,19
haluan työskennellä ihmisten parissa	2	2	11	49	37	4,18	,81
haluan hyvän rusketuksen	19	20	23	17	22	3,03	1,41
haluan työskennellä kesän ulkona	0	6	17	23	54	4,25	,95
voin parantaa kuntoani	31	12	34	15	8	2,57	1,29
haluan oppia lisää ensiaputaitoja	15	8	40	15	22	3,20	1,30
näin voin yhdistää työn ja harrastuksen	32	15	25	19	9	2,57	1,36
haluan tehdä koulutustani vastaavaa työtä	28	17	24	22	9	2,68	1,34

* 1= täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä

Rantavalvojan motiivit eriteltiin kahteen eri kategoriaan: auttamismotiivit se kunto- ja kilpailumotiivit. Muut motiivit jätettiin tutkimuksen ulkopuolelle. Auttamismotiivi koettiin tärkeämmäksi (ka 3,7) kuin kunto- ja kilpailumotiivi (ka 2,4).

13.3.2 Taustatekijöiden yhteys motiiveihin

Sukupuolella ei ollut yhteyttä auttamismotiivin voimakkuuteen, mutta ikä sen sijaan vaikutti siihen. Vanhempi ikäluokka näki auttamisen tärkeämmäksi motiiviksi rantavalvontatyössä kuin nuoremmat ($p < .01$). Sillä, opiskeliko työntekijä hoito- tai liikunta-alaa, oliko töissä tai opiskeli muuta alaa ei ollut vaikutusta auttamismotiiviin (taulukko 15).

TAULUKKO 15. Auttamismotiivin voimakkuus taustatekijöiden mukaan.

Taustatekijä		n	ka	kh	p-arvo	
					t-testi	ANOVA
Sukupuoli	nainen	34	3,71	,72	,527	
	mies	31	3,59	,80		
Ikä	→23-v	38	3,42	,77	,003**	
	24-v→	27	3,98	,61		
Elämäntilanne	hoito-/liikunta-ala	20	3,50	,61	,130	
	muu opintoala	31	3,62	,79		
	kokopäivätyössä	11	4,05	,72		

Auttamismotiivi korreloi voimakkaasti käsitykseen, jossa hengenpelastusammatti nähtiin ensisijaisesti auttamisaatteellisena ($r = ,678^{**}$). Myös hyvä ensiapuosaaminen korreloi positiivisesti korkean auttamismotiivin kanssa ($r = ,399^{**}$) (taulukko 26).

Sukupuoli ei vaikuttanut kuntoon ja kilpailuun liittyviin motiiveihin rantavalvontatyössä. Iällä oli vaikutusta niin, että vanhempia motivoivat työssä enemmän kuntoon ja kilpailuun liittyvät elementit kuin nuorempaa ikäluokkaa. Ero oli tilastollisesti merkitsevä. Oma kilpaurheilutausta sen sijaan ei lisännyt kunto- ja kilpailumotiivin merkitystä työtä kohtaan, vaan vesiuurheilijoilla oli alhaisimmat keskiarvot tässä luokassa (taulukko 16).

TAULUKKO 16. Kunto- ja kilpailumotiivin voimakkuus taustatekijöiden mukaan.

Taustatekijä		n	ka	kh	p-arvo	
					t-testi	ANOVA
Sukupuoli	nainen	34	2,31	1,09	,411	
	mies	31	2,53	,97		
Ikä	→23-v	38	2,18	1,04	,025*	
	24-v→	27	2,75	,95		
Kilpailutausta	ei kilpailua	10	2,63	,79	,095	
	vesiurheilulaji	20	2,00	,92		
	muu urheilulaji	35	2,59	1,11		

13.4 Käsitukset ammatista – hengenpelastuksen aate

Hyvät vesipelastustaidot ja halu auttaa hädässä olevaa nähtiin tärkeiksi hengenpelastuksen aatteellisiksi lähtökohdiksi (taulukko 17).

TAULUKKO 17. Hengenpelastusaateosioiden jakaumat.

	Jakauma* %					ka	kh
	1	2	3	4	5		
Mielestäni auttamistaito on kansalaisvelvollisuus	0	3	2	23	72	4,64	,68
Hengenpelastuskilpailut kiinnostavat minua paljon	30	28	34	3	5	2,25	1,07
Seuraan hengenpelastuskilpailuja jos mahdollista	58	19	17	3	3	1,75	1,05
Haluaisin työskennellä jatkossa hengenpelastajana	6	17	45	20	11	3,13	1,03
Pidän kilpailuista yleensäkin	8	11	25	30	27	3,56	1,22
Toivoisin, että hengenpelastuskilpailuja olisi Suomessa enemmän	20	22	52	2	5	2,48	,99
Työ toisen ihmisen hyväksi on tärkeää	0	0	8	30	63	4,55	,64
Auttamishalu on tärkeä ominaisuus	0	0	9	23	67	4,58	,66
Hengenpelastajalle on keskeistä auttaa hädässä olevaa	0	2	5	11	83	4,75	,62
Hengenpelastajalle on keskeistä ennaltaehkäistä mahdollisia riskitilanteita	0	0	3	25	72	4,69	,53
Hyvälle hengenpelastajalle tärkeää on hyvä kunto	0	2	5	33	61	4,53	,67
Hyvälle hengenpelastajalle tärkeää on hyvät vesipelustaidot	0	0	2	20	78	4,77	,46
Hengenpelastajan tehtäviin kuuluu edistää vesiturvallisuutta yleensäkin	0	0	19	41	41	4,22	,75
Hyvälle hengenpelastajalle tärkeää on osata uida todella lujaa	5	11	28	44	13	3,48	1,01
Hengenpelastamisessa on hienoa tunne, että voi auttaa muita	0	2	28	33	38	4,06	,85
Hyvälle hengenpelastajalle tärkeää on omata tarvittavat ensiaputaidot	0	0	2	20	78	4,77	,46

1= täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä

Rantavalvojat kokivat hengenpelastusalan lähinnä auttamisaatteelliseksi alaksi. Kunto- ja kilpailuaatetta (keskiarvo 2,9 asteikolla 1 - 5) ei koettu läheskään niin tärkeiksi kuin auttamisvelvollisuutta, -halua ja -taitoja (keskiarvo 4,6).

Sukupuolella ei ollut merkitystä siihen kuinka tärkeäksi auttamisaate koettiin hengenpelastuksessa. Ikä sen sijaan vaikutti niin, että vanhempi vastaajaryhmä näki auttamisaatteen tärkeämmäksi kuin nuoremmat. Ero oli tilastollisesti merkitsevä (taulukko 18).

Vanhempi vastaajaryhmä piti siis sekä kunto- ja kilpailuaatetta että auttamisaatetta voimakkaammin hengenpelastukselle ominaiseksi kuin nuoremmat vastaajat.

Ammatillisen koulutuksen vaikutusta tarkasteltiin SPR:n ensiapu 1 -kurssin ja SUH:n rantapelastuskurssin avulla. Ensiapu 1 -kurssin käyneet pitivät auttamisaatetta tärkeämpänä kuin henkilöt jotka eivät olleet käyneet kurssia. Myös rantapelastuskurssin käyneet näkivät auttamisaatteen keskimääräistä tärkeämpänä, mutta kummassakaan tapauksessa ero ei kuitenkaan ollut tilastollisesti merkittävä (taulukko 18).

TAULUKKO 18. Auttamisaatteen voimakkuus taustatekijöiden mukaan.

Taustatekijä		n	ka	kh	z-arvo	p-arvo
Sukupuoli	nainen	34	4,62	,39	-1,412	,158
	mies	30	4,49	,42		
Ikä	→23-v	38	4,43	,45	-3,083	,002**
	24-v→	26	4,75	,23		
SPR ea1	käynyt kurssin	30	4,65	,33	-1,368	,171
	ei kurssia	34	4,48	,45		
Rantapelastus-kurssi	käynyt kurssin	6	4,54	,42	-1,209	,227
	ei kurssia	58	4,76	,22		

Hengenpelastusta ei nähty kunto- ja kilpailuaatteellisena alana. Eroja ei syntynyt sukupuolten eikä ikäryhmien välillä. Edes oma kuntoluokitus ei nostanut kunnon ja kilpailun merkitystä ($p=,077$). Oma kilpaurheilutausta ei niin ikään vaikuttanut tulokseen ($p=,179$).

13.5 Työtyytyväisyys

Rantavalvojat viihtyivät työssään hyvin (ka 4,00), erityisesti työtoverit ja työilmapiiri nähtiin myönteisinä. Vähiten tyytyväisiä rantavalvojat olivat alan palkkaukseen (taulukko 19).

TAULUKKO 19. Työtyytyväisyysosioiden jakaumat.

Työtyytyväisyyden osiot	Jakauma* %						ka	kh
	1	2	3	4	5			
Viihdyn työssäni hyvin	0	8	12	52	28	4,00	,85	
Haluaisin työskennellä alalla ensi kesänäkin	11	11	32	15	31	3,45	1,32	
Olen tyytyväinen työnantajaani	0	8	14	45	34	4,05	,89	
Työtoverini ovat mukavia	0	2	11	26	62	4,48	,75	
Olen tyytyväinen työtiloihini	15	15	22	22	26	3,28	1,41	
Työilmapiiri on hyvä	2	2	9	34	54	4,37	,84	
Työvälineeni ovat asianmukaiset	2	11	25	43	20	3,69	,97	
Olen tyytyväinen palkkaukseen	15	17	25	31	12	3,08	1,27	
Asiakkaat ovat mukavia	12	11	29	42	17	3,62	,95	

* 1= täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä

Yleinen työtyytyväisyys alalla oli hyvä (ka 3,79). Miehet olivat hieman tyytyväisempiä kuin naiset, ero oli lähes merkitsevä. Ikäryhmistä nuoremmat olivat hieman tyytyväisempiä, mutta tässä ero ei ollut tilastollisesti merkitsevä (taulukko 20). Palkan ja työtyytyväisyyden välillä oli heikko positiivinen yhteys ($r=,275^*$) niin, että korkeapalkkaiset olivat tyytyväisempiä työhönsä kuin matalapalkkaiset rantavalvojat (taulukko 8). Tämäkään ero ei kuitenkaan ollut tilastollisesti merkitsevä. Aikaisempi työkokemus rannoilta ei vaikuttanut työtyytyväisyyteen ($p=,862$), eikä myöskään kaupungin koko.

TAULUKKO 20. Työtyytyväisyyden voimakkuus taustatekijöiden mukaan.

Taustatekijä		n	ka	kh	p-arvo	
					t-testi	ANOVA
Sukupuoli	nainen	34	3,66	,60	,057	
	mies	31	3,93	,51		
Ikä	→23-v	38	3,82	,57	,576	
	24-v→	27	3,74	,58		
Palkka €/ kk	1100 tai alle	21	3,55	,61	,063	
	1200-1395	18	3,92	,57		
	1400 tai yli	26	3,89	,49		

Työtyytyväisyydellä oli vahva yhteys pätevyyden tunteeseen: mitä pätevämpi rantavalvoja koki olevansa, sitä tyytyväisempi hän oli työhönsä (taulukko 21). Työtyytyväisyydellä oli myös yhteys vesipelastustaitoihin ja koulutukseen: jos henkilö omasi mielestään hyvät vesipelastustaidot ja oli saanut hyvän koulutuksen työtä varten, näkyi se myös korkeana työtyytyväisyytenä rantavalvontatyössä (taulukot 21 ja 25).

TAULUKKO 21. Työtyytyväisyyden yhteys muihin muuttujiin.

	1.	2.	3.
1.Mielestäni olen riittävän pätevä toimimaan hengenpelastajana uimarannalla			
2.Olen tyytyväinen saamaani koulutukseen	,461**		
3.Työtyytyväisyys yleisesti	,400**	,254*	

Tyytyväisyys koulutukseen heijastuu siten yleisenä työtyytyväisyytenä. Väitteen ”Olen tyytyväinen saamaani koulutukseen” keskiarvo oli 3,5 (asteikolla 1 - 5). Rantavalvontatyöhön ammatillisen koulutuksen saaneiden määrä alalla on kuitenkin varsin vähäinen (ks. 13.1.2 Koulutus), mikä vaikeuttaa luotettavan vertailun tekemistä. Kuitenkin huomattava ero on havaittavissa rantapelastajakurssin suorittaneiden ja muiden henkilöiden koulutustyytyväisyyden välillä siten, että rantapelastajakurssin suorittaneiden työtyytyväisyyden keskiarvo oli 4,7 (asteikolla 1 - 5) kun muiden keskiarvo oli 3,4 (taulukko 22).

TAULUKKO 22. Rantavalvojen tyytyväisyys ammatilliseen koulutukseen eri kurssien mukaan.

Eri kurssien suoritus		n	ka	kh	p-arvo
SUH: Rantapelastaja kurssi	suoritettu	6	4,67	,52	,001***
	ei suoritettu	58	3,40	1,03	
SUH: Uimaopettajan perusk.	suoritettu	25	3,80	,913	,084
	ei suoritettu	39	3,33	1,11	
SPR: Ea 1 kurssi	suoritettu	38	3,61	1,05	,415
	ei suoritettu	26	3,38	1,06	
Muu alan koulutus	suoritettu	9	3,44	1,24	,829
	ei suoritettu	55	3,53	1,03	

13.6 Motivaatio lisäkoulutukseen

Eniten lisäkoulutusta kaivattiin vesipelastustaitoihin ja ensiaputaitoihin, omista velvollisuuksista työtä kohtaan ei haluttu lisätietoa (taulukko 23). Lisäkoulutusmotivaation keskiarvo kaikilla rantavalvojilla oli 1,4 (asteikolla 0 = en halua lisäkoulutusta, 1 = ehkä ja 2 = kyllä haluan lisäkoulutusta).

TAULUKKO 23. Lisäkoulutusmotivaatio-osioiden jakaumat.

Haluaisin saada lisäkoulutusta/tietoja liittyen...	Jakauma* %				
	en	ehkä	kyllä	ka	kh
ensiaputaitoihin	5	30	66	1,61	,58
vesipelastustaitoihin	5	27	69	1,64	,57
oikeuksiini työssäni	9	42	48	1,39	,66
velvollisuuksiini työssäni	23	38	39	1,16	,72
järjestyksenvalvontaan	13	48	39	1,27	,67
SUH:n koulutukseen ja toimintaan	17	48	34	1,17	,70
saada ohjeita alan harjoitteluun	11	52	38	1,27	,65

Verrattaessa sukupuolia ei eroja löytnyt. Nuoremmat olivat hieman motivoituneempia lisäkoulutukseen kuin vanhemmat rantavalvojat, mutta ero ei ollut tilastollisesti merkitsevä (taulukko 24). Palkka, kaupungin koko, pohjakoulutus tai elämäntilanne eivät myöskään erotelleet lisäkoulutusmotivaation tasoa.

TAULUKKO 24. Lisäkoulutusmotivaatio taustatekijöiden mukaan.

Taustatekijä		n	En halua lisäkoulutusta	Ehkä	Kyllä, haluan lisäkoulutusta	ka	kh	p-arvo
Sukupuoli	nainen	34	1	19	14	1,37	,42	,808
	mies	30	2	16	12	1,34	,47	
Ikä	→23-v	37	2	24	11	1,42	,45	,304
	24-v→	27	1	11	15	1,31	,42	

Taulukosta 25 näkyvät selkeästi summamuuttujien yhteydet toisiinsa. Suurin osa summamuuttujista korreloi positiivisesti keskenään. Huomattavaa on auttamismotiivin ja auttamisaatteen vahva positiivinen yhteys muihin summamuuttujiin. Auttamisaate tuntuu olevan pohjana koko alalle, esimerkiksi ensiapu-, vesipelastus- ja teoriaosaaminen korreloivat hyvin positiivisesti auttamisaatteen kanssa. Se lisäävätkö ammattitaidot auttamisaatteen merkitystä, vai toimiiko auttamisaate motiivina hankkia tarvittavat taidot ei selviä näissä tuloksissa. Lisäkoulutusmotivaatio ja työtyytyväisyys ovat ainoat summamuuttujat jotka korreloivat negatiivisesti keskenään. Työhönsä tyytyväisimmät eivät ole motivoituneita lisäkoulutukseen. Hyvät vesipelastustaidot taas korreloivat työtyytyväisyyden kanssa positiivisesti, mitä paremmat vesipelastustaidot henkilö omaa sitä tyytyväisempi hän on työhönsä.

TAULUKKO 25. Summamuuttujien keskinäiset korrelaatiot (n = noin 60).

	Auttamis- motiivi	Kunto- ja kilpailu- motiivi	Auttamisaate	Kunto- ja kilpailuaate	Ensiapu- osaami- nen	Vesipelastus- osaaminen	Teoria- osaami- nen	Työ- tyytyväisyys	Lisä- koulutus- motivaatio
Auttamis- motiivi									
Kunto- ja kilpailu- motiivi	,505**								
Auttamis- aate	,678**	,275*							
Kunto- ja kilpailuaate	,275*	,465**	,275*						
Ensiapu - osaaminen	,399**	,163	,449**	,422**					
Vesipelastus- osaaminen	,372**	,272*	,288**	,353**	,729**				
Teoria- osaaminen	,303*	,080	,324**	,332**	,540**	,380**			
Työ- tyytyväisyys	,238	,226	,192	,282*	,166	,303*	,091		
Lisäkoulutus- motivaatio	,311*	,179	,394*	,251*	,161	,133	,236	-0,19	

13.7 Hyvän hengenpelastajan tärkeimmät ominaisuudet

Avoimen kysymyksen vastaukset luokiteltiin kuuteen eri luokkaan. Vastajien näkemykset hengenpelastajan tärkeistä ominaisuuksista olivat vaihteleva. Eniten mainintoja tuli persoonallisuuden piirteistä (61 mainintaa), tärkeimmäksi piirteeksi koettiin valppaus (10), mutta myös tarkkaavaisuutta (8) ja oma-aloitteisuutta/ reippautta (7) pidettiin tärkeinä piirteinä.

Osaamisen viittaavia ominaisuuksia mainittiin niin ikään usein (51 mainintaa). Ensiapu- ja elvytystaidot oli kirjattuna yhdeksässä vastauksessa, uimataito kahdeksassa ja vesipelastustaidot kuudessa vastauksessa. Hyvät taidot korostuivat myös hengenpelastusaateväittämien osalta (ks. taulukko 17 sivu 82).

Sosiaaliset taidot saivat 29 mainintaa. Suurin yksittäinen oli sosiaalisuus/ ihmisten kanssa toimeen tuleva (19) myös avuliaisuus ja halu auttaa ja neuvoa ihmisiä oli mainittu useassa (4) vastauksessa. Avoimuus oli tärkeä ominaisuus kolmen vastaajan mielestä.

Kunto mainittiin tärkeäksi ominaisuudeksi 16 vastauksessa ja motivaation tärkeyden huomioi seitsemän vastaajaa. Ominaisuuksien tarkempi erittely löytyy liitteestä 5.

13.8 Tapauskuvaus

Haastateltava oli Uudellamaalla asuva nainen, joka kuului vastanneista vanhempaan ikäryhmään. Pohjakoulutukseltaan hän oli ylioppilas ja opiskeli tutkimusajankohtana matemaattis-luonnontieteellisessä tiedekunnassa. Ammatillista pohjakoulutusta hänelle oli kerääntynyt melko runsaasti, hän oli suorittanut SUH:n kansainvälisen hengenpelastajakurssin sekä rantapelastajakurssin, lisäksi hän oli suorittanut hengenpelastuskurssin USA:ssa. Työkokemusta hänellä oli rantavalvontatyöstä kolmelta kesältä, sen lisäksi hän oli toiminut uinninvalvojana uimahalleissa ja vesipuistossa. Fyysisen kuntonsa hän arvioi hyväksi ja kilpailutaustaa hänellä oli sekä uinnista että jalkapallosta

Työssä haastateltavaa motivoi ihmisten kanssa toiminen sekä ihmisten auttaminen. Kyselyyn vastanneille tärkeimmät yksittäiset motivaatiotekijät olivat niin ikään työskentely ihmisten parissa (keskiarvo 4,2 asteikolla 1 – 5, taulukko 14).

”..mun mielestä se on tärkeätä työtä... ..koska siinä voiaan pelastaa henkiä, vaikka niitä hirveesti ei tuliskaan pelastettua niin se ykski on tärkeä.”

Myös vesi ja ulkoilma motivoivat hakeutumaan alalle. Rantavalvontatyö kuului olennaisesti haastateltavan kesään ”et oon rannalla töissä, se niinku tekee siitä kesän”.

Haastateltavan kokemukset työstä olivat pääosin positiivisia, myös suurin osa kyselyyn vastanneista viihtyi työssään hyvin (keskiarvo 4, asteikolla 1 – 5, taulukko 19). Työtä haastateltava kuvaili nimenomaan asiakaspalvelutyöksi ”Päivän aikana asiakkaiden opastaminen on aika iso osa sitä niinku työtä”. Haasteita työhön loivat vaihtelevat olosuhteet ja pitkästyminen.

”Aurinkoinen päivä menee sujuvasti, mut sitten jos on huonompi päivä niin pitää vähä keksimällä keksiä tekemistä jos ei oo asiakkaita yhtää rannalla...
...motivaation ylläpitäminen huonoina päivinä ja sit jos on oikeen kuuma päivä nii pitäs pysyy hyvässä kondiksessa koko 8 tuntia, olla valmiudessa toimia koko se aika, niinku skarppina. Se että pitää, se niinku pelastustaidot yllä, vaikka niitä tositilanteessa tarvii harvoin.”

Rauhalliset työpäivät niin ikää aiheuttivat ristiriitaisia tuntemuksia haastateltavassa.

”Mun mielestä on vähä huonoo, et siellä pääsee niin harvoin pelastaa, toisaalta se on niinku hyvääki mut...” Haastateltava ei maininnut palkkausta ongelmalliseksi, mutta yksin työskentelyn hän koki negatiivisena ”...sillo ku on ollu yksi rannalla, nii sillo ei oo ollu mahdollista pitää taukoja, niinku kunnon taukoja..”

Omiin taitoihinsa ja koulutukseen haastateltava oli tyytyväinen.

”Mun taidot kattaa aika kattavasti mitä siellä tarvii, mä osaan omasta mielestä toimii veessä ja maalla mitä siellä sit tulee: pelastusta, ensiapua, järjestyshäiriö, asiakaspalvelua, mut aina voi tietysti kehittyä... ..oon tuota niin ni siihe tommoseen pelastuskoulutukseen oon tyytyväinen ja ensiapukoulutusta vois olla enemmänki.”

Väitteessä ”Mielestäsi olen riittävän pätevä toimimaan hengenpelastajana uimarannalla”, oli 38 % vastaajista lähes samaa mieltä ja 34 % täysin samaa mieltä. Kuitenkin suurimmalla osalla vastaajista ei ollut minkäänlaista koulutusta alalla toimimiseen.

Mikä sitten on olennaista kun halutaan kehittää suomalaista rantavalvontaa? Haastateltavalla oli selkeä näkemys asiasta.

”Monesti, se on mun mielestä vähä niin et jos työnantaja ei suhtaudu vakavuudella siihe, nii miten sit niinku työntekijät voi niinku suhtautuu vakavuudella ja arvostaa sitä työtä... Mun mielestä se koulutus on niinku kaikkein tärkein semmonen, millä sitte niinku saavutetaan muita etuja.”

Koulutuksen merkitystä työelämässä on kasvussa. Koulutuksen yksi tärkein tehtävä on kehittää oppimaan oppimista, nykyään työntekijöille annetaan tietoa, joita aikaisemmin saivat vain johtajat. Työntekijöiltä odotetaan myös aikaisempaa enemmän päätöksentekotaitoa ja itseohjautuvuutta. (Punnonen 1999, 112 - 113.) Rantavalvonnasta puuttuivat reilu vuosi sitten niin pätevyysvaatimukset kuin varsinainen koulutuskin, ei ole siis ihmeäkään, että kehitys on vasta alkutaipaleella.

14 POHDINTA

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisia ovat suomalaiset rantavalvojat ja mikä on heidän työnkuvansa sekä osaamistasonsa. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat kaikki kesällä 2006 rannoilla työskentelevät, valvontatyötä tekevät henkilöt. Kyselylomakkeita lähetettiin 144 kappaletta, vastauksia tuli 65 kappaletta. Mielenkiinnon kohteena olivat rantavalvojien koulutus ja ammattitaito sekä työnkuva. Työmotivaatio ja hengenpelastuksen aate toimivat myös tärkeinä tutkimuselementteinä; millaisena ala nähdään: onko kyse auttamisesta vai jostain ihan muusta?

Myös rantavalvojien työtyytyväisyyttä ja lisäkoulutusmotivaatio kartoitettiin tässä tutkimuksessa. Ammatin arvostusta ja koulutusta pyritään kehittämään, jolloin työtyytyväisyys ja halu kouluttautua päteväksi ovat avainasemassa. Kuluttajaviraston ohjeistus kertoo ettei suomalaisten rantojen turvallisuus ole vielä riittävällä tasolla (liite 7).

Menetelmällisenä tavoitteena oli kehittää luotettavat mittarit rantavalvojien työmotivaation, ammattitaidon ja työtyytyväisyyden mittaamiseen.

14.1 Arviointi

Tutkimuskysymyksiä oli runsaasti ja haastavuutta lisäsi entisestään se, ettei aikaisempaa tutkimustietoa alalta ollut juuri saatavissa. Historiallinen katsaus lisäsi tutkijan ymmärrystä aihealueesta runsaasti. Kuitenkin tutkimuslomakkeen laadintaan olisi ollut hyödyllistä panostaa vahvemmin - muita teorioita ja tutkimuslomakkeita hyödyntäen - ja näin tehdä tutkimuksesta luotettavampi.

Tutkijan henkilökohtainen kiinnostus aihealuetta kohtaan näkyi tutkimuskysymyksissä ja -tuloksissa laaja-alaisuutena, liian vähäisenä rajauksena. Jo pelkästä rantavalvojien työmotivaatiosta, ammattitaidosta tai työtyytyväisyydestä olisi voinut tehdä itsenäisen tutkimuksen, joten tarkennettu jatkotutkimus on suositeltavaa. Tämä tutkimus toimikoon kartoittavana pohjatutkimuksena rantavalvonta-alalta.

Tutkimusjärjestelyt ja tutkimuksen pohjatyö olivat haastavia. Suomessa ei ole tilastoitu valvottujen uimarantoja määriä, joten tämän seikan selvittäminen lukuisten sähköpostiviestien ja puhelinsoittojen kautta oli jo voitto sinällään. Koska tutkimusjoukon tavoittaminen aiheutti paljon työtä, tulivat yhteydenotot rantavalvonnan vastuuhenkilöihin suhteellisen myöhään ja kesälomakaudella. Tämä vaikutti osaltaan siihen, että kato oli suhteellisen suuri eikä rantavalvojien henkilökohtaisia kotiosoitteita pystytty saamaan ja näin ollen uusintakysely oli mahdotonta järjestää. Kuitenkin tutkimuksen aikataulu ja valmistuminen kulkivat suunnitelmien mukaan.

Tulokset antoivat uutta tietoa alasta ja vahvistivat käsitystä, että rantavalvonnan tasoon tulee panostaa tulevaisuudessa. Tutkimus on kuitenkin Suomessa ensimmäinen alaltaan, joten jatkotutkimusta kaivataan.

14.2 Aineisto ja menetelmät

Aineistoksi eli tutkimuksen kohderyhmäksi valittiin kaikki kesällä 2006 Suomen rannoilla työskentelevät uimarannan valvonnasta vastaavat henkilöt. Kohdejoukon kannalta tutkimuksen yleistettävyyttä voidaan pitää suhteellisen hyvänä.

Tutkijan oma intohimo aihealuetta kohtaan ohjasi koko tutkimusta vahvasti. Tästä syystä tulosten objektiivinen tulkinta oli haasteellista. Tutkijalla oli alun perin suuri toive laajentaa hengenpelastuskilpakulttuuria Suomessa, tulokset eivät kuitenkaan tukeneet tätä haavetta, vaan päinvastoin osoittivat, ettei hengenpelastuskilpailuilla ole suurta kysyntää rantavalvojien keskuudessa. Tuloksissa auttamisaatteen osoittautuminen todeksi rantavalvojilla oli tutkijalle mieleinen tulos. Toisaalta tutkijan oma voimakas auttamisaatteellinen lähtökohta saattoi näkyä tutkimuslomakkeessa; auttamisaateväitteiden ”neutraali” laadinta oli haastavaa.

Kysely toteutettiin heinäkuussa 2006, koska tänä ajankohtana suurimmalla todennäköisyydellä suomalaisilta rannoilta löytyy valvontaa. Ennalta arvattavissa ei ollut, kuinka hankalaa kohdejoukon saavuttaminen oli, joten mahdollisessa jatkotutkimuksessa on hyvä huomioida tämä ongelma. Aikaisemmin ja tarkemmin suoritettu kartoitus rantavalvojista olisi voinut nostaa nyt alhaiseksi jääneen vastausprosentin. Myös kato olisi

voinut jäädä matalammaksi, jos jokaiselle rantavalvojalle olisi pystytty lähettämään kysely kotiin ja näin tehdä tarvittaessa uusintakysely kohdennetusti.

Validiteetti herättää monta tutkimukseen liittyvää kysymystä. Miksi rantavalvojat olivat niin huonosti motivoituneita kyselyyn? Mistä johtui vastauksissa näkyvä välinpitämättömyys? Onko kuntien vastuuhenkilöiden asenne merkittävä tekijä rantavalvojien asennoitumisessa työhön ja siihen liittyvään tutkimukseen, ja näin ollen huomioitava tekijä myös silloin, kun kehitetään uimarantojen turvallisuutta?

Myös mittarien rakentaminen antaa aihetta pohdintaan. Koska aiempaa tutkimusta alalta ei ollut saatavilla, oli tämän tutkimuskaavakkeen pohjana tutkijan oma intuitio ja historiallinen katsaus. Tässä tutkimuksessa hypoteesina aatteellisesti ja motivaation lähteenä toimivat suomalaisen hengenpelastuksen filantrooppisesta historiasta peräisin oleva auttamisaate sekä maailmalla vahvaa kannatusta saanut kunto- ja kilpailuaate. Herää kysymys, löytyisikö ammattista täysin uusia motivaattoreita tai aatteellisia näkemyksiä, jotka tässä tutkimuksessa jäivät tutkijan huomion ulkopuolelle. Asiaan syvällisemmin perehtyvä laadullinen tutkimus, esimerkiksi haastattelu, toisi lisätietoa tähän ongelmaan.

Itsearviointiin perustuvat tutkimukset synnyttävät myös oman ongelmansa luotettavuuden suhteen. Taitotasoa määriteltäessä voi henkilön oma käsitys taidoistaan olla suuressa ristiriidassa todellisten taitojen kanssa. Tässä tutkimuksessa mitä luultavimmin rantavalvojien todellinen taitotaso on tulosten tasoa huonompi. Tätä väitettä tukee myös tutkimuksista saatu tulos, jossa esimerkiksi pelastusvälineiden käyttöä ei ollut harjoiteltu useassa tapauksessa lainkaan, pelastusvälineen hallitseminen tällöin lienee huonolla pohjalla. Tutkija uskoo saman pätevän ainakin sukeltamiseen ja elvytykseen.

Joissakin tuloksissa luotettavuutta heikentää käsitteiden määrittely. Käsitteet pyrittiin määrittelemään lomakkeeseen mahdollisimman tarkasti, mutta esimerkiksi ”pelastuslautta” ja ”hälytysjärjestelmä” saattoivat jäädä osalle vastaajista epäselkeiksi käsitteiksi tulosten perusteella arvioituna.

14.3 Tutkimustulosten tarkastelu

Suomalainen rantavalvoja voi yhtä suurella todennäköisyydellä olla mies tai nainen. Ikää hänellä on keskimäärin 23 vuotta ja pohjakoulutuksena ylioppilas, ammatillinen koulutus on varsin vähäistä. Tutkijan oman henkilökohtaisen kokemuksen perusteella rantavalvojat ovat meillä nuorempia kuin vaikkapa naapurimaassamme Ruotsissa. Suomessa rantavalvontatyö on pääsääntöisesti opiskeluajan kesätyö.

Fyysisyys ja hyvä kunto ovat merkittävässä roolissa rantavalvontatyössä maailmalla. Esimerkiksi Intiassa ja Etelä-Afrikassa ei alalla ole juurikaan naisia ammatin fyysisten vaatimusten johdosta. Suomalaiset rantavalvojat eivät koe kuntoelementtiä alaan vahvasti kuuluvaksi. Suurin osa vastaajista (86 %) arvioi kuntonsa kuitenkin hyväksi, miehet paremmaksi kuin naiset. Kyseessä oli itsearvio, joten sukupuolten väliset erot voivat johtua eri tavasta arvioida omaa kuntoa.

Ruotsissa suurimmille rannoille pääsee rantavalvojaksi vain suorittamalla kahden viikon hengenpelastuskoulun (Livräddar skolan). Suomessa asiat eivät ole yhtä hyvin. Vaatimukset rantavalvontatyöhön näyttävät meillä mitättömiltä. Jopa 15 % rantavalvojista ilmoitti, ettei työnantaja vaatinut työn saamiseksi minkäänlaista koulutusta, kokemusta tai osaamista, kolmasosa vastaajista kertoi, ettei edes täysi-ikäisyys ollut välttämätöntä. Tulos on erittäin huolestuttava. Laki nuorista työntekijöistä 998/1993 ja valtioneuvoston asetus nuorille työntekijöille erityisen haitallisista ja vaarallisista töistä 475/2006 määräävät, että nuoren (alle 18-vuotiaan) henkilön voi antaa tehdä työtehtäviä, joissa esiintyy esimerkiksi huomattavaa vastuuta omasta tai muiden turvallisuudesta vain kokeneen ja ammattitaitoisen henkilön jatkuvassa valvonnassa. Rantavalvonnassa tämä ei toteudu, joten alle 18-vuotiaiden ei kuuluisi tehdä rantavalvontatyötä lainkaan. Tämän tutkimuksen vastaajista viisi henkilöä oli alle 18-vuotiaita.

Yleisimpinä pätevyysvaatimuksina olivat uinninvalvojan testiuinti (62 %) ja Suomen Punaisen Ristin ensiapukurssin suorittaminen (42 %). Vaatimukset olivat kokonaisuudessaan mitättömiä. Syksyllä 2006 Opetusministeriön julkaisema uimarantaopas antaa tarkat pätevyysvaatimukset suomalaisille rantavalvojille (liite 3). Toivottavaa on, että mahdollisimman pian myös työnantajat alkavat noudattaa näitä pätevyysvaatimuksia rantavalvojien työhönotossa.

Työnantajan alhainen vaatimustaso työtä kohtaan näkyi myös palkassa. Rantavalvojen keskimääräinen palkka oli 1290 euroa kuukaudessa. Suomessa kuntasektorilla miesten keskiansiot olivat 2793 euroa ja naisten 2247 euroa kuukaudessa vuonna 2005 (Tilastokeskus 2007). Rantavalvontatyöstä maksettu palkka on siis huomattavasti keskimääräistä kuntasektorin palkkausta heikompi. Tilanteeseen voi vaikuttaa se, että kyseessä on kausityö ja työntekijät ovat usein opiskelijoita joiden veroprosentti on keskivertoa alhaisempi. Kuitenkin alhainen palkkaus kertoo huolestuttavasti siitä, että kyseessä on erittäin aliarvostettu ala. Iäkkäämmät, aiempaa rantavalvontatyökokemusta omaavat ja miehet ansaitsivat verrokkiryhmiään enemmän palkkaa rantavalvontatyöstä. Toisaalta palkan yhteys ensiapu- ja vesipelastusosaamiseen oli niin ikään selkeä. Tulevaisuudessa osaamistasoa parantamalla ja rantavalvojia pätevöittämällä muutokset näkyvät toivottavasti kaikkien rantavalvojen palkassa ja sen myötä ammatin arvostuksessa.

Tärkeässä asemassa ammatin arvostuksen nostamisessa ovat niin rantavalvojat kuin heidän työnantajansakin. Vain itseään ja omaa työtänsä arvostava henkilö voi saada arvostusta ulkopuolisilta. Toisaalta uimarannat ovat olleet heitteillä viimeiset vuosikymmenet ja muut liikuntapalvelut ovat asettuneet etusijalle kuntien liikuntapolitiikassa. Uimarantojen rakenteita ja varustusta ei ole juurikaan kehitetty eikä uudistettu 1970-luvun jälkeen ja valvonnasta luovuttiin lamavuosina (Johansson 2007). Kunnan liikuntatoimen henkilöt ovat avainasemassa uimarannan turvallisuuden edistämässä ja rantavalvontaan panostamisessa.

Rantavalvojen konkreettinen tehtävä työssään on edistää rannan turvallisuutta. Työnkuvaa kartoitettaessa siisteyden ylläpito, järjestyksenvalvonta, uinninvalvonta ja ensiavun antaminen olivat päätehtäviä. Pieniä verenvuotoja joutui lähes jokainen rantavalvoja paikkailemaan (86 %). Elvyttämään oli joutunut 5 % vastaajista ja vesipelastustilanteisiin 11 % vastaajista. Huolestuttavimpana tuloksena oli heikosti hoidetut turvallisuusjärjestelyt: hälytysjärjestelmän eli toimintaohjeen hätätilanteen varalle oli laatinut ainoastaan 17 % rantavalvojista. Hälytysjärjestelmän laatiminen pitäisi olla itsestäänselvyys turvallisuudesta vastaavassa työssä. Noin joka kolmas vastaaja ilmoitti myös, että tapahtumapäiväkirja, rannan kävijämäärät ja pelastusvälineiden huolto olivat täysin hoidettamatta. Kaikilla näillä on merkittävä asema ennaltaehkäisyssä ja uimarannan turvallisuusjärjestelyjen järkevässä suunnittelussa. Itsestään selvää myös on, ettei pelastusvälineellä ole minkäänlaista roolia pelastustilanteessa, jos se on epäkunnossa. Positiivista

oli kommunikointi uimarannan asiakkaiden kanssa, jopa 85 % rantavalvojistakaan oli antanut jonkinlaisia neuvoja uimarannalla olijoille. Se, oliko kyseessä vesiturvallisuutta laajemmin edistävä neuvo (esimerkiksi uimarannan suuntaisesti) vai joku muu, jäi tutkimuksessa selvittämättä.

Suurin osa vastaajista piti asiakaspalvelutyöstä, ja tärkeänä motiivina alalle toimi mahdollisuus työskennellä ihmisten kanssa (taulukko 14). Myös haastateltava korosti asiakkaiden neuvomisen olevan merkittävä osa työtä. Tietoa tulisi hyödyntää koulutuksessa ja työhön ohjauksessa; ulospäin suuntautuneella ja ammattitaitoisella rantavalvojalla on hyvät mahdollisuudet edistää vesiturvallisuutta. Ehkäpä tämän lisääminen toimenkuvaan ja sen täsmentäminen vähentäisi rantavalvontatyössä pelastustilanteiden vähyden aiheuttamaa turhautumista.

Ammattitaito rantavalvontatyöhön oli vaihtelevaa. Suurin osa uskoi pystyvänsä turvalliseen vesipelastukseen (85 %) ja osaavansa elvyttää (83 %). Yli 60 % ilmoitti pystyvänsä sukeltamaan viiteen metriin turvallisesti ja jokainen osasi kutsua lisääpua. Lapsen elvytys osattiin huonommin, 19 % myönsi osaamistason heikoksi tai olemattomaksi. Herää kysymys, miksi rannoilla on rantavalvojia, jotka vastaavat rannan turvallisuudesta, mutta eivät ole kykeneviä ensiapuun? Kun lisäksi ottaa huomioon työn laadun - turvallisuuden ylläpito ja tarvittaessa ihmishengen pelastaminen - on vaikea kuvitella järkevää syytä, miksi työnantajat palkkaavat epäpäteviä henkilöitä tähän vaativaan tehtävään.

Tulosten tulkinta ylipäätään oli haastavaa, toisaalta tulokset yllättivät positiivisesti, kun niitä vertasi rantavalvojien vähäiseen koulutukseen ja työnantajan vaatimustasoon. Loppujen lopuksi yllättävän moni arvioi itsensä päteväksi. Toisaalta kyseessä oli itsearviointi ja todellinen taitotaso saattaa erota radikaalisti arvioidusta. Myös runsas kato kyselyyn vastanneissa herättää epäilyn, että todellinen taitotaso olisi tämän tutkimuksen tuloksia heikompi. Joidenkin kuntien käyttämä menetelmä palkata rannoille rannansiistijöitä rantapelastajien sijaan ja näin välttää pätevyysvaatimukset on niin ikään kyseenalaista. Tällä menettelyllä rannan käyttäjät saattavat luulla, että rannalla päivittäin työskentelevä siistijä on pätevä rantavalvoja. Myös siistijöille erikseen korostettu hälytysvelvollisuus osoittaa, että kunnan tavoitteena on lisätä rantaturvallisuutta, mutta riittävää

taloudellista panostusta ei kuitenkaan olla asian eteen valmiita tekemään, eli palkkaamaan koulutuksen saaneita rantapelastajia.

Koulutusta vastaava työ ei ollut päämotivaationa, kun haettiin rantavalvojaksi. Auttaminen ja ihmisläheisyys sen sijaan motivoi hyvin useaa rantavalvojaa. Hengenpelastus nähtiin auttamisalana, joka näkyi sekä motivaatiossa että hengenpelastuksen aatteen määrittelyssä. Mitä tämä tulos tarkoittaa käytännössä? Niin työn kuin koulutuksen tulisi huomioida odotukset ja tukea niitä. Kilpailullista elementtiä on turha tarjota kohderyhmälle, jos se ei heitä sytytä. Vuosikymmeniä jatkuneet hengenpelastuskilpailut kaipaavat uusia tuulia. Kahtena viimeisenä vuotena kilpailut ovat peruuntuneet vähäisen osanottajamäärän johdosta. Pohtimisen arvoista olisikin kehittää tapahtuma, jossa auttaminen on pääosassa ja tapahtuma kysyntää vastaava. Motivointi alan harjoitteluun olisi hyvä tehdä auttamisaatteen kautta.

Kun työ vastaa odotuksia, ovat ne sitten kuntoiluun, kilpailuun tai auttamiseen liittyviä, kasvaa työtyytyväisyys. Rantavalvojista työtyytyväisimpiä olivat nuoret ja miehet. Yleisesti Suomessa vanhempi ikäpolvi on ollut työhönsä tyytyväisempää kuin nuoremmat (Kinnunen, Feld & Mauno 2005, 60 - 61). Syynä eroon voi olla elämäntilanne; monelle nuorella rantavalvontatyö on haluttua kesätyötä, kun taas vanhemmat valvojat ovat saattaneet joutua rantavalvontatyöhön vakituisen työn (esimerkiksi uimahallin uinninvalvonta) olosuhdejärjestelyiden takia tahtomattaan.

Tutkimuksessa rantapelastajakoulutuksen käyneet henkilöt erottuivat selkeänä joukkona arvioitaessa koulutustyytyväisyyttä. Koulutukseensa tyytyväiset kokivat itsensä päteviksi työssä. Pätevyys taas korreloi voimakkaasti työtyytyväisyyteen. Voitaneen siis todeta, että koulutuksen kautta saatu ammattitaito näyttää parantavan myös työtyytyväisyyttä.

Rantavalvontatyön ongelmavyöhyke on monimutkainen: palkka on huono, samoin ammatin arvostus, työhön ei haluta panostaa, koska siitä ei makseta eikä sitä arvosteta ja lisäksi kyseessä on vain kausiluontoinen työ. Kun panostusta ei tapahdu, ei palkka eikä arvostus parane. Oravanpyörä jatkaa pyörimistä paikallaan. Kuluttajavirasto (liite 7) on ottanut tiukan linjan rantojen turvallisuuden kasvattamiseen ja valvojen pätevyyden parantamiseen ja ilmoittanut, että terveysturvaviranomaiset alkavat kesällä 2007 tehdä aiem-

paa tarkempia tarkastuksia uimarannoilla. Nähtäväksi jää, tapahtuuko alalla todellista muutosta seuraavien vuosien aikana.

Suurin osa rantavalvojista oli kiinnostuneita saamaan lisäkoulutusta. Eniten kiinnostusta herätti ensiapu- ja vesipelastuskoulutus. Aiemmin koulutusta ei kuitenkaan ole hankittu, vaikka siihen on valmiutta. Onko tähän syynä raha vai kurssin sisältö, olisi selvitettävä jatkotutkimuksessa.

14.4 Jatkotutkimusehdotuksia

Tutkimustulokset antavat pohjakartoituksen tämän päivän rantavalvonnasta sekä sen ongelmista. Lakisäädösten nyt astuessa voimaan olisi mielenkiintoista nähdä pitkittäistutkimuksen avulla, parantuvatko rantavalvojen ammattitaidot konkreettisesti vaatimusten tiukentuessa. Myös vertaileva tutkimus Pohjoismaiden kesken kertoisi laajemmin suomalaisen rantavalvonnan tilasta.

Jo alussa todettiin, että tämä tutkimus oli lähinnä kartoitus alalta. Itsearviointiin lisäksi olisi mielenkiintoista konkreettisesti arvioida rantavalvojen ammattitaitoja pätevyysvaatimuksiin peilaten (liite 3). Testien järjestäminen vaatisi kuitenkin useamman henkilön panosta tutkimukseen.

Pätevistä rantavalvojista on pulaa suomalaisilla rannoilla. Motivaatio kouluttautua päteväksi ja halu työskennellä rantavalvojana on tärkeää tietoa työnantajalle. Muiden motiivien merkittävyys tulisi tutkia jatkotutkimuksissa ja sen perusteella kohdentaa rekrytointia alalle.

Työtyytyväisyyttä mitattiin vain ulkoisilla motivaatiotekijöillä. Kokevatko rantavalvojat mahdollisuutta edetä alalla ammatillisesti tai kehittää itseään ihmisenä työn kautta, jäi tässä tutkimuksessa selvittämättä. Myös johtamistavan tai johtajuuden puuttumisen vaikutusta työtyytyväisyyteen olisi hyvä tutkia. Työtyytyväisyyttä alalla voisi myös verrata jonkun toisen kunnallisen työn tai pelastustyön välillä. Tällöin mittarina voisi käyttää jo olemassa olevia työtyytyväisyysmittareita.

Myös alueellisia eroja niin pätevyyden kuin työvoiman puutteen suhteen olisi hyvä kartoittaa niin työnantajien kuin -tekijöiden puolelta.

Tässä tutkimuksessa oli alkuperäisenä tarkoituksena kartoittaa myös junior lifesaver -kerhon toimintaa ja lasten ja nuorten ajatuksia hengenpelastuksesta. Suunnitteluvaiheessa laadittiin tätä tarkoitusta varten kyselykaavake, mutta tutkimuksen laaja-alaisuuden johdosta se päätettiin hylätä. Kuitenkin lapset ja nuoret ovat tärkein kohderyhmä vesiturvallisuusajattelun ja -aatteen eteenpäin viemisessä. Tutkimuskaavake on käytettävissä ja toivottavaa on, että joku innostuu aihealueesta.

Missio ”yksikään ei huku” ei toteudu ilman riittävää panostamista asiaan. Hukkumiskuolemat ovat vähentyneet maassamme tuntuvasti 1900-luvun alun jälkeen. Kuitenkin asenteet vesillä oloa kohtaan ovat edelleen huolestuttavia. Liian moni henkilö hukkuu vuosittain jättämällä ”aivot narikkaan” kuten vesiturvallisuuskampanjan televisiomainoksessa tehdään ennen vesille tai uimaan menoa. Vesiturvamiehiä ja väyliä vesiturvallisuuden levittämiseksi on monia, toimiva ja ammattitaitoinen sekä laajalle levinnyt rantavalvonta on yksi näistä.

LÄHTEET

Herzberg 1959, Motivation to work. New York: Wiley.

Hakala & Rajala 2006. Kuudesluokkalaisten ja aikuisten uimataito Suomessa 2006. Jyväskylä. Likes.

Ilmanen, K. 1998. Liikunnan kansalaistoiminnan varhaista paikantamista Helsingissä. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Tutkimuksia no 62/1998.

Ilmanen, K. 2006. Aina pinnalla. 50 vuotta työtä uimaopetuksen ja hengenpelastuksen hyväksi. Helsinki. Suomen Uimaopetus ja Hengenpelastusliitto ry ja Edita Publishing Oy.

Karvonen, K. 1935. Suomen uintiolot n. vuoteen 1880. Painettu artikkeli 1935.

Kinnunen, U., Feld, T. & Mauno, S. 2005. Työ leipälajina. Työhyvinvoinnin psykologiset perusteet. Helsinki. Otava.

Laki nuorista työntekijöistä 998/1993 ja valtioneuvoston asetus nuorille työntekijöille erityisen haitallisista ja vaarallisista töistä 475/2006.

Laki palo- ja pelastustoimesta 559/1975

Lehto, A-M. & Sutela, H. 2004. Uhkia ja mahdollisuuksia. Helsinki: Tilastokeskus. Työolotutkimuksen tuloksia 1977 - 2003.

Maslow, A-H, 1968. Toward a Psychology of Being. Second edition. New York. D. Van Nonstrand Company.

- Merilahti, J. 1997. Sadan vuoden meripelastustyö. Suomen meripelastusseura 1897-1997. Turku 1997.
- Mustonen, P. 2006. Sata altaassa. Suomen Uimaliitto 1906-2006. Edita, Helsinki 2006.
- Norros, L. 1981. Työpsykologian perusteet. Yleinen psykologia. Helsingin yliopisto. Raporttisarja N:o C4 1981.
- Piscator. 1875. Uimisen Taito. (Suomennos K.S Suomalainen, merkitty lyijykynällä Uimisen Taito vihkoon). Helsinki: K.E. Holmin kustannus. (J.C Frenckell'in ja Pojan kirjapainossa).
- Punnonen, O. 1999. Koulutuksen taso ja osaamisen laatu avainasemassa. Teoksessa R. Pietiläinen (toim.) Työ vuonna 2005 – näkymiä suomalaiseen työelämään. Helsinki. Työterveyslaitos, 112- 118.
- Pöyhönen, T. 1974. Työtyytyväisyys, mitä se on? Työterveyslaitoksen tietopalvelukeskus. Psykologian osasto/ tutkimus- ja tiedotusjaos. Työterveyslaitoksen julkaisu N:o 35.
- Pöyhönen, T. 1987. Työtyytyväisyyden rakentuminen. Teoksessa Helminen, P. (toim.). Työpsykologia, terveys ja elämänlaatu. Helsinki 1987. Työterveyslaitos, 127 - 141.
- Ruohotie, P. 1990. Kannustava johtaminen. Tampereen yliopiston Hämeenlinnan opettajankoulutuslaitos.
- Ryti, N. 2007. Rantapelastajan käsikirja. Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto ry. Helsinki 2007.
- Salmela-Aro, K & Nurmi, J-E. 2002, Mikä meitä liikuttaa: modernin motivaatiopsykologian perusteet. Jyväskylä: PS-kustannus.

Suomen Meripelastusseuran keskustoimikunta. 1903. Suomen Meripelastusseuran käsikirja uinnissa ja hengenpelastuksessa. Helsinki: Lilius & Hertzberg osakeyhtiö.

Suominen, T. 1986. Uinti koulun liikunnanopetuksessa 1940-1980. Jyväskylän yliopisto, liikuntakasvatuksen laitos. Pro gradu työ.

Työvoimaministeriö 1986. Työllisyystutkimustoimikunnan mietintö. Komiteamietintö 1986:40. Valtion painatuskeskus.

Uimarantaopas 2006. Rakennustieto Oy. Opetusministeriö. Liikuntapaikkajulkaisu 90.

Vartia, R. 2006. Juhlavuoden juhlava tavoite – Uimataito kansalaistaidoksi. Uintilehti 2, 56.

Elektroniset lähteet:

Australia Government. 2004. Culture and Recreation Portal. Surf Life Saving. Cultureandrecreation.gov.au:n sivustolta. [Viitattu 5.12.2004] Saatavissa: <http://www.cultureandrecreation.gov.au/articles/surflifesaving/>

Surf Life Saving Australia. 2004. [Viitattu 5.12.2004] Saatavissa: http://www.slsa.asn.au/upload/documents/s447853299114852_AIS%20Surf%20Research%20Final%20Report%20Jun%202004.pdf

International Lifesaving Federation. FIS History. 2006. [Viitattu 8.6.2006]. Saatavissa: http://www.ilsf.org/about/history_01.htm

International Lifesaving Federation. WLS History. 2006. [Viitattu 8.6.2006]. Saatavissa: http://www.ilsf.org/about/history_02.htm

International Lifesaving Federation. ILS History. 2006. [Viitattu 8.6.2006]. Saatavissa: http://www.ilsf.org/about/history_03.htm

Reunamo 2007. Pikaohjeita SPSS:lle. [Viitattu 28.5.2007] Saatavissa: <http://www.helsinki.fi/~reunamo/opetus/spssohje.htm>

Royal Life Saving 2004. The royal lifesaving society Australian www-sivuilta. Australian pool lifesaving championchips. [Viitattu 5.12.2004] Saatavissa: <http://royallifesaving.com.au/extra.asp?ID=34&OrgID=a>

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto 2006. Kansainvälisen hengenpelastajan testit. [Viitattu 11.6.2006] Saatavissa: http://www.suh.fi/toiminta/koulutuskalenteri_2006/hengenpelastus/international_pool_lifeguard/. Tulostettu 11.6.2006

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto 2006. Kilpailutoiminta. [Viitattu 13.6.2006] Saatavissa: <http://www.suh.fi/toiminta/hengenpelastus/kilpailutoiminta/>

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto 2007. SUH. [Viitattu 13.6.2007] Saatavissa: <http://www.suh.fi/suh/>

Tilastokeskus 2007. Keskiansiot työnantajasektorin ja sukupuolen mukaan, 2005. [Viitattu 13.7.2007] Saatavissa: http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_palkat.html#keskiansiosektori

Haastattelut:

Johansson, I. 2007. Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton tekninen asiantuntija. Henkilökohtainen tiedoksianto. Toukokuu 2007.

Läärä, J. 2004. Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton koulutuspäällikkö. Henkilökohtainen tiedoksianto. Joulukuu 2004.

Läärä, J. 2007. SUH:n koulutuspäällikkö 1993 - 2007. Henkilökohtainen tiedoksianto. Toukokuu 2007.

Risto T. 2004. Suomen uimaopetus- ja hengenpelastusliiton sertfioitu kansainvälinen kouluttaja. Henkilökohtainen tiedoksianto. Joulukuu 2004.

Tutkimukseen osallistunut rantavalvoja. Nainen, syntynyt vuonna 1981, asuu Uudellamaalla. Haastattelu kesäkuussa 2007.

Liite 1 Kyselylomake rantavalvojille

ARVOISA RANTAVALVOJA

10.7.2006

Olen Jyväskylän yliopiston Liikunta- ja terveystieteiden tiedekunnan opiskelija. Tämä tutkimuskysely on osa pro gradu –tutkielmaani, joka koskee hengenpelastusta. Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto ry. (SUH) tukee tutkimustani. Kaikkien vastanneiden kesken arvotaan SUH:n vapaavalintainen hengenpelastuskoulutuspaikka ja tuotepalkintoja.

Monet kunnat ovat lakkauttaneet uinninvalvontaa rannoiltaan viime kesien aikana. Myös työhön vaadittavan koulutuksen laatu on ollut hyvin vaihteleva. Veden varaan joutuneen pelastaminen on kuitenkin vaativa toimenpide ja työ muutenkin vastuullista.

Tämä tutkimus on ensimmäinen laatuaan ja sen tarkoitus on parantaa suomalaisen rantavalvonnan tasoa ja ammatin arvostusta.

Mikään ei estä sinua opiskelemasta kysytyistä asioista lisää myöhemmin, mutta älä kuitenkaan etsi oikeita vastauksia kyselyn takia. Tärkeää on saada rehellisiä vastauksia ja realistinen kuva tämän päivän rantavalvojen taidoista, tiedoista ja käsityksistä.

Kysely pyritään lähettämään kaikille, jotka työskentelevät rannalla valvonnallisissa tehtävissä kesällä 2006. Kyselyssä termillä rantavalvoja tarkoitetaan henkilöä, jonka työhön kuuluu vastata uimarannan turvallisuudesta (uinninvalvonnasta).

Vastausohjeet:

Lue kysymykset huolellisesti ja vastaa oman tietämyksesi ja käsityksesi pohjalta. **Ympyröi mieleisesi vastausvaihtoehto tai avoimissa kysymyksissä kirjoita vastaus sille varattuun tilaan.** Tutkimusaineistoa käsitellään luottamuksellisesti ja tilastollisina kokonaisuuksina. Yksittäistä vastaajaa ei voida mitenkään tunnistaa tutkimuksen tulosten raportoinnissa. Voit vastata kyselyyn myös osoitteessa:

www.suh.fi/toiminta/hengenpelastus/rantapelastus/tutkimus_rantavalvonnasta/

Lomakkeeseen vastaaminen kestää noin 15 minuuttia. Vastattuasi laita lomake sinulle annettuun palautuskuoreen ja postita viimeistään 31.7.2006.

Halutessasi saat lisätietoa tutkimuksesta Riitta Vienola:lta (puh: 050 – 3499725, rivialenol@cc.jyu.fi).

Kiitos osallistumisesta ja siitä, että olet edistämässä vesiturvallisuutta. Työ jota teet on tärkeää! Hyvää loppukesää!

Ystävällisin terveisin

Riitta Vienola
Liik. Yo
Jyväskylän yliopisto

Reijo Vartia
Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto ry.
Toiminnanjohtaja

8. Arvioi oma kuntotasosi:
a. Erinomainen	e. Välttävä
b. Hyvin hyvä	f. Huono
c. Hyvä	g. Hyvin huono
d. Keskipertainen	
9. Oletko kilpaillut jossakin urheilulajissa: ei kyllä
- a. Jos olet kilpaillut, niin missä lajissa: _____
10. Oletko mukana/ollut mukana :
a. Partiotoininnassa	ei	kyllä
b. Vapaapalokuntatoiminnassa (VPK)	ei	kyllä
c. Suomen Punaisen Ristin toiminnassa (SPR)	ei	kyllä
d. Muussa ensiapuun liittyvässä toiminnassa:	_____	
e. Muussa vapaaehtoistyössä:	_____	
11. Työnimikkeesi nykyisessä työssä: _____
12. Työsuhteesi kesto: _____
13. Työhösi kuuluu:
a. Uinninvalvonta	ei	kyllä
b. Rannan siisteyden ylläpito	ei	kyllä
c. Rannan järjestyksenvalvonta	ei	kyllä
d. Ensiavun antaminen	ei	kyllä
e. Muu, mikä:	_____	
14. Mitä työantajasi vaati sinulta, jotta sait tämän työn:
- Ei mitään
 - Yli 18 vuoden ikä
 - Hyväksytysti suoritettu Uinninvalvojan testiuinti
 - SUH uimaopettajakurssi
 - SUH hengenpelastajan peruskurssi
 - SUH uinninvalvoajakurssi
 - SUH kansainvälinen hengenpelastajakurssi
 - SUH rantapelastajakurssi
 - SPR ea1
 - SPR ea2
 - SPR ea3
 - Järjestyksenvalvojakoulutus
 - Muuta, mitä: _____
15. Arvelen, että minut valittiin rantavalvontatyöhön myös seuraavasta/seuraavista syistä: _____

Motiivit työhön

1= täysin eri mieltä 2= jokseenkin eri mieltä
4= lähes samaa mieltä 5= täysin samaa mieltä

3= ei samaa eikä eri mieltä

Hakeuduin hengenpelastajaksi, koska...

	eri mieltä		samaa mieltä		
	1	2	3	4	5
1. tarvitsin kesätyötä					
2. näen vesiturvallisuuden minulle tärkeäksi (sydämenasiaksi)					
3. olen hyvä uimari					
4. ystäväni työskentelevät samalla alalla					
5. haluan auttaa ihmisiä					
6. pidän asiakaspalvelutyöstä					
7. haluan käyttää ensiaputaitojani					
8. tällä alalla voin kokeilla rajojani					
9. haluan harjoitella uintia työn lomassa					
10. haluan työskennellä ihmisten parissa					
11. haluan hyvän rusketuksen					
12. haluan työskennellä kesän ulkona					
13. voin parantaa kuntoani					
14. haluan oppia lisää ensiaputaitoja					
15. näin voin yhdistää työn ja harrastuksen					
16. haluan tehdä koulutustani vastaavaa työtä					
17. Hakeuduin hengenpelastajaksi koska:					

(jos jokin muu syy kuin edellä mainitut)

Hengenpelastuksen aate

1= täysin eri mieltä 2= jokseenkin eri mieltä 3= ei samaa eikä eri mieltä
 4= lähes samaa mieltä 5= täysin samaa mieltä

	eri mieltä	samaa mieltä
1. Mielestäni auttamistaito on kansalaisvelvollisuus	1	2 3 4 5
2. Hengenpelastuskilpailut kiinnostavat minua paljon	1	2 3 4 5
3. Seuraan hengenpelastuskilpailuja jos mahdollista	1	2 3 4 5
4. Haluaisin työskennellä jatkossa hengenpelastajana	1	2 3 4 5
5. Pidän kilpailuista yleensäkin	1	2 3 4 5
6. Toivoisin, että hengenpelastuskilpailuja olisi Suomessa enemmän	1	2 3 4 5
7. Työ toisen ihmisen hyväksi on tärkeää	1	2 3 4 5
8. Auttamishalu on tärkeä ominaisuus	1	2 3 4 5
9. Hengenpelastajalle on keskeistä auttaa hädässä olevaa	1	2 3 4 5
10. Hengenpelastajalle on keskeistä ennaltaehkäistä mahdollisia riskitilanteita	1	2 3 4 5
11. Hyvälle hengenpelastajalle tärkeää on hyvä kunto	1	2 3 4 5
12. Hyvälle hengenpelastajalle tärkeää on hyvät vesipelastustaidot	1	2 3 4 5
13. Hengenpelastajan tehtäviin kuuluu edistää vesiturvallisuutta yleensäkin	1	2 3 4 5
14. Hyvälle hengenpelastajalle tärkeää on osata uida todella lujaa	1	2 3 4 5
15. Hengenpelastamisessa on hienoa tunne, että voi auttaa muita	1	2 3 4 5
16. Hyvälle hengenpelastajalle tärkeää on omata tarvittavat ensiaputaidot	1	2 3 4 5

Työosaaminen – Omien taitojen arviointi

1= En osaa 2= Huonosti/olen epävarma 3= Osaan melko hyvin

4= Osaan erittäin hyvin

	en osaa		osaan	
1. Osaan elvyttää elotonta	1	2	3	4
2. Osaan pelastaa veden varaan joutuneet, joutumatta itse vaaraan	1	2	3	4
3. Osaan käyttää pelastusvenettä pelastustilanteessa	1	2	3	4
4. Osaan elvyttää lasta	1	2	3	4
5. Osaan kuljettaa hukkunutta avovedessä	1	2	3	4
6. Osaan turvallisesti nostaa uhrin vedestä laiturille	1	2	3	4
7. Osaan turvallisesti siirtää uhrin maalla	1	2	3	4
8. Osaan nostaa uhrin vedestä pelastusveneeseen	1	2	3	4
9. Osaan elvyttää vauvaa	1	2	3	4
10. Osaan hälyttää apua tarvittaessa	1	2	3	4
11. Osaan sukeltaa 5 metrin syvyyteen turvallisesti avovedessä	1	2	3	4
12. Osaan käyttää hapenantolaitetta	1	2	3	4
13. Tunnen valvomani rannan profiilin (uima-alueen pohjan muodon)	1	2	3	4
14. Tiedän mikä on rantani uima-alue	1	2	3	4
15. Osaan organisoida etsinnät maalla, jos lapsi tai muu henkilö on hävinnyt	1	2	3	4
16. Osaan ajaa moottorikäyttöistä pelastusvenettä	1	2	3	4
17. Osaan nostaa uhrin moottorikäyttöiseen pelastusveneeseen	1	2	3	4
18. Osaan organisoida etsinnät vedestä, jos lapsi tai muu henkilö on hävinnyt	1	2	3	4
19. Osaan johtaa hätätilannetta	1	2	3	4
20. Osaan tyrehdyttää suuren verenvuodon	1	2	3	4
21. Osaan toimia järjestyshäiriössä	1	2	3	4

22. Tietämykseni alasta:

23. Työnantajani on: _____
(hallinnollisesti, ei henkilön nimeä)

24. Kirjainyhdistelmä SUH tarkoittaa: _____

25. Kirjainyhdistelmä H-RAP tarkoittaa: _____

26. Avovedestä pelastamista vaikeuttavat

- a. _____
- b. _____
- c. _____
- d. _____

27. Hälytysjärjestelmä tarkoittaa:

28. Tiedän kuinka syvä rantani syvin kohta on kyllä ei
Rantani syvin kohta on: _____ metriä

29. Kerro, mikä on tapahtumapäiväkirja ja miksi sitä pidetään:

30. Rannan kävijämäärät lasketaan, koska:

31. Pelastusväline pitää olla aina pelastustilanteessa mukana, koska:

32. Minulla on työssäni käytössä radiopuhelin kyllä ei

33. Tiedän miten seuraavia pelastusvälineitä käytetään:

a. Pelastuspatukka/torpedo	kyllä	ei
b. Pelastusrenkas	kyllä	ei
c. Soutuvene	kyllä	ei
d. Heittoliina	kyllä	ei
e. Köysi	kyllä	ei
f. Pelastuslaut	kyllä	ei
g. Etsintäkivääri	kyllä	ei

34. Uimarannalla saa lain mukaan...
a. ulkoilla kissan kanssa	kyllä	ei
b. ottaa aurinkoa yläosattomissa	kyllä	ei
c. lennättää leijaa	kyllä	ei
d. juoda alkoholia	kyllä	ei
e. pitää lastenvaunuja	kyllä	ei
35. Rantatyöntekijä saa lain mukaan...
a. poistaa asiakkaan rannalta	kyllä	ei
b. poistua taukojen ajaksi rannalta	kyllä	ei
c. kiinni ottaa lain rikkojan	kyllä	ei
d. psyykkistä jälkihoitoa halutessaan	kyllä	ei
e. sulkea silmänsä ja nauttia auringosta	kyllä	ei

Työosaaminen – Mitä rantavalvontatyö on vaatinut minulta konkreettisesti

1. Olen elvyttänyt elotonta	ei	kyllä, _____kertaa
2. Olen pelastanut ihmisen veden varasta	ei	kyllä, _____kertaa
3. Olen joutunut puuttumaan järjestyshäiriöihin	ei	kyllä, _____kertaa
4. Olen paikkaillut pieniä haavoja	ei	kyllä, _____kertaa
5. Olen tehnyt siivoustehtäviä rannallani	ei	kyllä, _____kertaa
6. Olen kutsunut poliisin avuksi	ei	kyllä, _____kertaa
7. Olen auttanut löytämään eksyneen lapsen	ei	kyllä, _____kertaa
8. Olen valvonut uimareita	ei	kyllä, _____kertaa
9. Olen varoittanut asiakkaita veden huonosta laadusta	ei	kyllä, _____kertaa
10. Olen antanut neuvoja rannalla olijoille	ei	kyllä, _____kertaa
11. Olen mitannut veden lämpötilan	ei	kyllä, _____kertaa
12. Olen laskenut rannan kävijämääriä	ei	kyllä, _____kertaa
13. Olen käyttänyt pelastusvenettä pelastustilanteessa	ei	kyllä, _____kertaa
14. Olen tehnyt hälytysjärjestelmän rannalleni	ei	kyllä
15. Olen pitänyt tapahtumapäiväkirjaa rannastani	ei	kyllä
16. Olen tehnyt kuvan rantani profiilista	ei	kyllä
17. Olen hälyttänyt apua rannalleni	ei	kyllä, _____kertaa
18. Olen arvioinut veden laatua rannallani	ei	kyllä, _____kertaa
19. Olen huoltanut pelastusvälineitä	ei	kyllä, _____kertaa
20. Rannaltani löytyy seuraavat pelastusvälineet ...		...ja olen käyttänyt niitä:
a. Pelastuspatukka/torpedo	kyllä	ei harjoitus pelastustilanne
b. Pelastusrengas	kyllä	ei harjoitus pelastustilanne
c. Soutuvene	kyllä	ei harjoitus pelastustilanne
d. Heittoliina	kyllä	ei harjoitus pelastustilanne
e. Köysi	kyllä	ei harjoitus pelastustilanne
f. Pelastuslauta	kyllä	ei harjoitus pelastustilanne

Kehittymismotivaatio - lisäkoulutus

Haluaisin saada lisäkoulutusta/tietoja liittyen...	en	ehkä	kyllä
1. ensiaputaitoihin	1	2	3
2. vesipelastustaitoihin	1	2	3
3. oikeuksiini työssäni	1	2	3
4. velvollisuuksiini työssäni	1	2	3
5. järjestyksenvalvontaan	1	2	3
6. SUH:n koulutukseen ja toimintaan	1	2	3
7. saada ohjeita alan harjoitteluun	1	2	3
8. muuhun, mihin: _____			

Kehittymismotivaatio - mielipideosio

1= Täysin eri mieltä 2= Jokseenkin eri mieltä 3= Ei samaa eikä eri mieltä
 4= Lähes samaa mieltä 5= Täysin samaa mieltä

	eri mieltä	samaa mieltä			
1. Mielestäni olen riittävän pätevä toimimaan hengenpelastajana uimarannalla	1	2	3	4	5
2. Olen tyytyväinen saamaani koulutukseen	1	2	3	4	5
3. En tarvitse enempää tietämystä hengenpelastuksesta	1	2	3	4	5
4. Olen tyytyväinen SUH:n koulutuksiin	1	2	3	4	5
5. Koen Suomen lyhyen kesän rajoittavan motivaatitani panostaa työni koulutukseeni	1	2	3	4	5
6. Mielestäni hengenpelastajan pitäisi harjoitella taitojaan säännöllisesti	1	2	3	4	5
7. Harjoittelisin, jos tietäisin miten	1	2	3	4	5
8. Harjoittelisin, jos työtoverini tekisivät niin	1	2	3	4	5

Tyytyväisyys työhön:

1= Täysin eri mieltä 2= Jokseenkin eri mieltä 3= Ei samaa eikä eri mieltä
 4= Lähes samaa mieltä 5= Täysin samaa mieltä

	eri mieltä		samaa mieltä		
	1	2	3	4	5
1. Viihdyn työssäni hyvin					
2. Haluaisin työskennellä alalla ensi kesänäkin					
3. Olen tyytyväinen työnantajaani					
4. Työtoverini ovat mukavia					
5. Olen tyytyväinen työtiloihini					
6. Työilmapiiri on hyvä					
7. Työvälineeni ovat asianmukaiset					
8. Olen tyytyväinen palkkaukseen					
9. Asiakkaat ovat mukavia					
10. Mainitse kolme (3) hyvän hengenpelastajan tärkeintä ominaisuutta:					
a.	_____				
b.	_____				
c.	_____				

KIITOS VASTAUKSESTASI!

Vastanneiden kesken arvotaan yksi vapaasti valittava hengenpelastuskurssipaikka sekä viisi tuotepalkintoa.

Nimi: _____

Osoite: _____

Puhelinnumero: _____

Liite 2 Saatekirje rantavalvonnan vastuuhenkilölle

ARVOISA TYÖNANTAJA/ VASTUUHENKILÖ

Olen Jyväskylän yliopiston Liikunta- ja terveystieteiden tiedekunnan opiskelija. Tämä tutkimuskysely on osa pro gradu –tutkielmaani, joka koskee hengenpelastusta. Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto ry. (SUH) tukee tutkimustani.

Monet kunnat ovat lakkauttaneet uinninvalvontaa rannoiltaan viime kesien aikana. Myös työhön vaadittavan koulutuksen laatu on ollut hyvin vaihteleva. Veden varaan joutuneen pelastaminen on kuitenkin vaativa toimenpide ja työ muutenkin vastuullista.

Tämä tutkimus on ensimmäinen laatuaan ja sen tarkoitus on parantaa suomalaisen rantavalvonnan tasoa ja ammatin arvostusta. Kyselyllä kartoitetaan rannalla työskentelevien käsityksiä hengenpelastuksesta niin ammatillisesti kuin aatteellisesti. Toinen tärkeä tutkimuskohde on rantatyöntekijöiden työosaaminen sekä se, mitä työ konkreettisesti vaatii tekijältään.

Pyydän, että työnantajana/vastuuhenkilönä toimitatte kyselykaavakkeet ja palautuskuoret rantavalvojille. On erittäin tärkeää saada riittävä määrä vastauksia, jokainen niistä on merkittävä. Motivoitethan työntekijöitänne vastaamaan kyselyyn ajoissa ja ajatuksella.

Kysely pyritään lähettämään kaikille, jotka työskentelevät rannalla valvonnallisissa tehtävissä kesällä 2006. Eri kunnat ja kaupungit ovat nimittäneet rantatyöntekijänsä eri tavoin, samoin heidän työtehtävänsä ja vastuunsa ovat erilaiset. Tämä on huomioitu kyselyn taustamuuttujissa.

Halutessasi saat lisätietoa tutkimuksesta Riitta Vienolalta (puh: 050 – 3499725, rivial@cc.jyu.fi).

Kiitos yhteistyöstä ja siitä, että olet edistämässä vesiturvallisuutta. Työ jota teette on tärkeää! Hyvää loppukesää!

Ystävällisin terveisin
Riitta Vienola
Liik. Yo
Jyväskylän yliopisto

Reijo Vartia
Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto ry.
Toiminnanjohtaja

Liite 3. Rantapelastajan pätevyysvaatimukset

Rantapelastajan pätevyysvaatimukset:

- olla täysi-ikäinen
- osata uida eri tekniikoilla aallokkoisessa vedessä
- osata sukeltaa sameassa vedessä viiden metrin syvyyteen
- osata turvalliset hengenpelastustavat avovesi olosuhteissa
- osata käyttää pelastusvälineitä ja tuntea välineiden huollon tarve
- tuntea ihmiset fysiologian perusteet
- olla elvytys ja ensiaputaitoinen
- osata hälyttää apua ja opastaa hälytysajoneuvo rannalle
- tuntea uimarantaa koskevat merkinnät ja tiedotteet
- tuntea työhönsä liittyvät velvollisuudet, oikeudet ja vastuut
- olla asiakaspalvelutaitoinen

(Uimarantaopas 2006, 76)

Liite 4. Kansainvälisen hengenpelastajan testit (ILS)

Alkutestit

1. 200m pelastusuintia 5min
2. 25m pituussukellus
3. 50m pelastusselkää / max. aika 1,30min

Fyysiset testit

1. Kestävyystesti
 - a. Pelastushyppy
 - b. 100m pelastusuintia / 3min
 - c. 50m pelastusselkää / 1,30min
 - d. 1min lepo
 - e. 20 sek. etsintäsukellus

➤ jos alitat aikarajat, voit levätä ylijääneen ajan (vedessä)
2. Irrottautuminen
 - a. kouluttajasta irrottautuminen
 - i. kaksi otetta edestä
 - ii. kaksi otetta takaa
3. Yhdistelmätesti
 - a. pelastushyppy
 - b. 50m pelastusuinti
 - c. nuken nosto vähintään 2m:n syvyydestä
 - d. nuken kuljetus 50m
 - e. henkilön nostaminen vedestä
 - f. 3min elvytys

* a-d max. aika 2,30min.
4. vaatteissa uinti 300m / 8min
 - a. varustuksena pitkävartiset housut tai paita
5. 300m:n räpyläuinti / max. 4,30min
6. Sukellustesti
 - a. 25m
 - b. lähtö vedestä
 - c. 10 esinettä 2m:n levyisellä alueella siksak-muodossa, ensimmäinen 5m aloituspäädystä
7. pelastusvälineen heitto (rengas tai pallo)

- a. 2 x 2m:n alue
- b. 12m:n etäisyys

8. 100m:n pelastusuinti / max. aika 1,40
9. Hengenpelastajan testiuinti / max. aika 3min.

Tekniset testit

1. Välinetestit
 - a. hapenantolaite
 - b. pelastusvälineet
2. Kuljetusotteet
3. 100m:n kuljetus räpylöillä, ote vapaa.

Muut

1. Kirjallinen koe
2. Läsnäolo ja harjoitteiden suorittaminen hyväksytysti
3. Hypotermia-uinti

Lähde:

(http://www.suh.fi/toiminta/koulutuskalenteri_2006/hengenpelastus/international_pool_lifeguard/)

Liite 5. Mainitse 3 hyvän hengenpelastajan tärkeintä ominaisuutta

PERSONALLISUUDEN PIIRTEET (61):

Valppaus (10)
 Reipas, oma-aloitteinen (7)
 Tarkkaavaisuus/huomiokyky (8)
 Tarkkaavaisuus ja hyvät valmiudet toimia hätätilanteessa
 Hyvä huomio-/reaktiokyky
 Rauhallisuus/kärsivällisyys/ maltillisuus (6)
 Rauhallisuus ja stressin sietokyky (5)
 Kykenee toimimaan pelastus-/ kriisitilanteissa järkevästi (4)
 Vastuuntuntoinen (2)
 Iloinen/positiivisuus (2)
 Jämäkkyys, kyky toimia (2)
 Johtajan kyky (2)
 Ottaa tilanteen haltuun
 Tilanteen tasalla oleva
 Päätäväinen/ Kyky tehdä ratkaisuja nopeasti (2)
 Tasapainoinen ihminen
 Rohkeus
 Varmuus, uskaltaa puuttua tilanteisiin
 Tarkka
 Järjestelmällisyys
 Ahkera
 Toimintakykyisyys

OSAAMINEN (51):

Ensiapu- ja elvytystaitoinen/ Hyvät ea-aidot (9)
 Uimataito (8)
 Vesipelastustaidot (6)
 Hyvä tietotaito/ Osaaminen/ Ammattitaito (6)
 Osaa asiansa ja toimia eri tilanteissa oikein
 Ammattitaito ja lainsäädännön tunteminen
 Taidot (hengenpelastus) (5)
 Hengenpelastus pätevyys
 On valmiudet auttaa hätään joutunutta
 Nopeiden ja oikeiden tilannearvioiden tekeminen/ nopea reagointi (2)
 Tilanteiden ennakointi-/arviointikyky (2)
 Osaa ennaltaehkäistä
 Tunnistaa mahdolliset vaaran aiheuttajat ajoissa
 Kyky toimia ripeästi ja oikein tarvittaessa
 Osaa hälyttää tarvittaessa apua
 Järjestyksenpito
 Osaa toimia erilaisissa tilanteissa
 Kyky toimia nopeasti vaihtuvissa eri teemaisissa tilanteissa (vessan korjaamisesta laastaroinnin kautta vesipelastukseen)
 Vesiturvallisuus

SOSIAALISET TAIDOT (29):

Sosiaalinen/ ihmisten kanssa toimeen tuleva 19

Avoimuus/ asiakaspalvelutaidot 3

Ystävällinen

Yhteistyökykyinen

Asiakaspalvelun osaaminen (ihmissuhdetaidot)

Avulias/ halukas auttamaan/neuvomaan ihmisiä 4

MOTIVAATIO: 7

Työmotivaatio 4

Arvostaa työtään ja haluaa tehdä sen hyvin

Oikea asenne

Pysyy hereillä työaikana

KUNTO (16):

Kunto/ hyvä fyysinen kunto (13 mainintaa)

Nopea (2)

Riittävät fyysiset ominaisuudet ja taidot

MUU

Tahto, taito, kunto / vapaus, veljeys, tasa-arvo

Liite 6. Tapaustutkimus - haastatteluaineisto

Taustatiedot?

Sukupuoli: nainen

Ikäryhmä: vanhemmat s.1980

Koulutus: ylioppilas, opiskelee matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta, yliopistossa. Ammatillinen: kv, rp, ea 1 ja ea 2, Ellis & associated hengenpelastuskurssi USA.

Elämäntilanne: opiskelija

Työkokemus ja alaan liittyvä ensiapuharrastuneisuus: ei ensiapuharrastuneisuus: 3 kesää rannalla, yksi kesä vesipuistossa, 3 talvea hallissa tuuraamassa

Fyysinen kunto ja kilpaurheilutausta: hyvä, kilpaillut uinnissa – junior sm-taso ja jalkapallossa junior sm-taso

Mikä motivoi rantavalvontatyöhön?

Ihmisten auttaminen, ulkotyö, mitäs muuta.. mun mielestä se on tärkeää työtä. Se että saa tehdä ihmisten kaa töitä. Ja se että saa olla veden kaa tekemisissä.

Miksi työ on sinusta tärkeää?

Koska siinä voidaan pelastaa henkiä, vaikka niitä hirveesti ei tuliskaan pelastettua niin se ykski on tärkeä.

Miksi auttaminen motivoi sinua?

Mulle tulee hyvä mieli ku mä nään et mä voin auttaa ihmisii ja niille tulee siitä ehkä hyvä mieli.

Kuvaile rantavalvontatyötä?

Olennainen osa mun kesää, et oon rannalla töissä, se niinku tekee siitä kesän. Aika vaikeetakin työtä välillä ku ollaan erilaisten ihmisten kaa tekemisissä, suhtautuminen valvojaan monenlaista, ne ei aina nää niinku valvojaa kauheen asiantuntevana henkilönä. Suurin osa päivistä ja asiakkaista mukavia ja tuota aika vähän ite sitä pelastustyötä tulee, mikä on niinku hyvä juttu, mut kyl se on kuuitenki tärkein asia minkätäkia sitä työtä tekee.

Kuvaile työpäiviä?

Aamulla avataan ranta ja valvonta alotetaan, meillä alotetaan kymmeneltä. Laitetaan pelastusvälineet ja pelastajat valmiiksi. Aurinkoisen apäivänä rupee porukkaa valumaan rannalle ja siinä se päivä kuluu valvoessa ja laastareita laitellessa ja ihmisten kanssa juttellessa. Illalla pistetään, kuudelta loppuu työpäivä niin varttiavaiilla kuus ruetaan pistää kamoja kasaan ja kuudelta lopetetaan valvonta, johonki sopivaan väliin tökätään ruokautunnit kaikille. Päivän aikana asiakkaiden opastaminen on aika iso osa sitä niinku työtä. Aurinkoinen päivä menee sujuvasti, mut sitten jos on hunompi päivä niin pitää vähä keksimällä keksiä tekemistä jos ei oo asiakkaita yhtää rannalla.

Työn haasteet?

Motivaation ylläpitäminen huonoina päivinä. Jos on oikeen kuuma päivä nii pitäs pysyy hyvässä kondiksessa koko 8 tuntii, olla valmiudessa toimia koko se aika, niinku skarpina. Se että pitää, se niinku pelastustaidot yllä, vaikka niintä tositilanteessa tarvii harvoin.

Missä haluat kehittyä rantavalvonta-alalla?

Kaikessa, mun mielestä ei oo valmista valvojaa ikinä, mutta että, asiakaspalvelutilanteiden hoitaminen ja tietysti pelastustilanteita voi aina harjotella enemmän, nitte hoitamisessa voi aina kehittyä.

Mikä on työssä hyvää, mikä huonoa?

Ööö.. mun mielestä on vähä huonoo, et siellä pääsee niin harvoin pelastaa, toisaalta se on niinku hyvääki mut... ihmisten kaa työskentely on hyvää. Huonot kelit on kans huonoo ja vaikeet järjestyshäiriötilanteet, nii niistä huonoista keleistä ne niistä seuraavat hiljaset päivät, sit ei oo tekemistä. Silloku on ollu yksi rannalla, nii sillo ei oo ollu mahdollista pitää taukoja, niinku kunnan taukoja.

Omat taidot vs. työn vaatimukset?

Mä nään et mun taidot vastaa hyvin niinku mitä tarvii työssä mut aina voi tietysti kehittyä. Mun taidot kattaa aika kattavasti mitä siellä tarvii, mä osaan omasta mielestä toimii

veessä ja maalla mitä siellä sit tulee: pelastusta, ensiapua, järjestyshäiriö, asiakaspalvelua

Oletko tyytyväinen saamaasi alan koulutukseen?

Oon tuota niin ni siihe tommoseen pelastuskoulutukseen oon tyytyväinen ja ensiapukoulutusta vois olla enemmänki.

Miten sinun kokemustesi mukaan pitäisi kehittää suomalaista rantavalvontaa?

Tuota tuota, lisää koulutusta työntekijöille aika paljo on semmosia kenellä ei oo mitään koulutusta ja tota niin ni monesti työnantajat vois vähä vähä ehkä ottaa vakavammin sen rantapelastajan työn. Monesti, se on mun mielestä vähä niin et jos työnantaja ei suhtaudu vakavuudella siihe, nii miten sit niinku työntekijät voi niinku suhtautuu vakavuudella ja arvostaa sitä työtä. Mun mielestä se koulutus on niinku kaikkein tärkein semmonen, millä sitte niinku saavutetaan muita etuja.

Kunnat ja muut yleisten uimarantojen ylläpitäjät

Uimarantojen valvonnan järjestäminen

Kuntien ja muiden tahojen omistamat ja ylläpitämät uimarannat kuuluvat tuoteturvallisuuslainsäädännön soveltamisalalle (kulutustavaroiden ja kuluttajapalveluksien turvallisuudesta annettu laki, 75/2004). Lain tarkoituksena on ennaltaehkäistä kuluttajia (kuntalaisia) mahdollisesti uhkaavilta vaaroilta. Kuntalaisten turvallisuustason tulee olla yhtäläinen riippumatta siitä, mikä taho – yritys, kunta, seurakunta tai jokin muu – toimii palvelun tarjoajana tai peritäänkö palvelun käyttämisestä maksu vai ei. Tuoteturvallisuuslainsäädännön valvontaviranomaisia ovat Kuluttajavirasto, lääninhallitukset ja kunnat (terveysvalvonta).

Tuoteturvallisuuslainsäädäntöä sovelletaan kaikkiin uimarantoihin riippumatta siitä, luokitellaanko uimaranta ns. EU-uimarannaksi tai kutsutaanko sitä uimarannan sijasta joksikin muuksi, kuten esimerkiksi uimapaikaksi. Uimarannan ylläpitäjän tulee määrittää rantavalvonnan tarve, esim. valvojien määrä ja paikallaoloaika sekä järjestää rantavalvonta ja toteuttaa muut tarpeelliset turvallisuustoimet.

Uimarantojen turvallisuusjärjestelyiden tulee perustua riskinarviointiin. Uimarannoilla esiintyvät riskit ovat osin samoja kuin uimahalleissa, kylpylöissä ja maauimaloissa, mutta monin paikoin huomattavasti suurempia. Siksi ne asettavat rantavalvontahenkilöstölle erityisiä vaatimuksia. Riskiä kasvattavat uimahalleihin ja muihin vastaaviin kohteisiin verrattuna valvottavan alueen laajuus ja muoto (esim. jyrkästi syvenevät rannat), veden virtaukset ja sääolosuhteiden vaihtelu, mahdollinen suuri yhtäaikainen kävijämäärä, uimarannan tarjoamat muut palvelut ja varusteet (hyppytornit ja laiturit) sekä pelastustoimien haasteellisuus luonnonvesissä.

Kuluttajavirasto julkaisi vuonna 1999 ohjeen uimahallien ja kylpylöiden turvallisuuden edistämiseksi. Ohje on päivitetty vuonna 2002. Ohjeessa kuvataan valvontaviranomaisten noudattama valvontakäytäntö. Sen mukaan uimahallissa, kylpylässä ja maauimalassa tulee olla aina aukioloaikana ammattitaitoinen ja asiakasmäärään nähden riittävä uinninvalvonta. Ohjetta voidaan soveltaa myös uimarantojen turvallisuuden edistämiseksi.

Ohjeita uimarantojen rakentamiseen, ylläpitoon ja turvallisuuden valvontaan on uudessa uimarantaoppaassa (julkaisija Rakennustieto Oy, opetusministeriön liikuntapaikkajulkaisusarja n:o 90). Rantavalvonnan osalta keskeistä on mm. se, että rantavalvojat ovat ammattitaitoisia ja he keskittyvät tosiasiallisesti valvontatehtävään muiden tehtävien häiritsemättä. Rantavalvojien tulee erottua selvästi yleisöstä ja yleisölle tulee viestiä rantavalvonnan paikallaolosta ja siitä, mihin alueeseen rantavalvonta kohdistuu. Rantavalvojalla tulee olla riittävä pätevyys tehtävään. Suomen Uimaopetus- ja

Hengenpelastusliiton (SUH) on antanut ohjeen rantavalvojan pätevyysvaatimuksista. Rantavalvojan tulee olla koulutettu rantapelastaja, joiden koulutus on käynnistynyt vuonna 2006.

Kunnat ovat järjestäneet uimarantojensa valvonnan varsin vaihtelevasti. On asukasluvultaan suuriakin kuntia, joissa ei ole uinninvalvontaa vilkkaimmillakaan uimarannoilla. Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton tietojen mukaan vuosittain uimarannoilla hukkuu muutamia henkilöitä. Osa näistä onnettomuuksista / ihmishengen menetyksistä olisi vältettävissä asianmukaisella rantavalvonnalla.

Kuluttajavirasto kehottaa kuntia ja muita yleisten uimarantojen omistajia ja ylläpitäjiä järjestämään vilkkaille uimarannoille paikalliseen riskinarviointiin perustuen asianmukaisen rantavalvonnan vastaisuudessa ja näin kantamaan tuoteturvallisuuslainsäädännössä

toiminnanharjoittajalle asetetun huolellisuusvelvollisuuden.

Kuluttajavirasto ja Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto ovat tiedottaneet yhteisillä lehdistötiedotteilla uimarantojen rantavalvonnan järjestämisestä 3.8.2005 ja 26.7.2006. Tiedotteet ovat luettavissa Kuluttajaviraston internet-sivuilla www.kuluttajavirasto.fi > Tiedotteet.

Ylijohtaja Marita Wilska

Johtaja Tomi Lounema

JAKELU:

- Kunnat
- Kuluttajaviraston internet-sivut

TIEDOKSI:

- Lääninhallitukset
- Kauppa- ja teollisuusministeriö
- Kirkkohallitus
- Kuntaliitto
- Opetusministeriö
- Pelastuslaitokset
- Pääesikunta / koulutusosasto
- Sisäasiainministeriö / pelastusosasto
- Sosiaali- ja terveysministeriö
- Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus (STTV)
- Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto (SUH)

Kuluttajavirasto Haapaniemenkatu 4, PL 5, 00531 Helsinki 09-77261 **Fax:** 09-7726 7557 **Sähköposti:** posti@kuluttajavirasto.fi **Internet:** www.kuluttajavirasto.fi